DOĞAN KARDEŞ ■ SEÇME ÖYKÜLER

Füruzan

Yaz Geldi

YAPI KREDİ YAYINLARI

FÜRUZAN

Yaz Geldi

Seçme Öyküler

Hazırlayan
Nursel Duruel

Yapı Kredi Yayınları - 2921
Doğan Kardeş Kitaplığı - 251
—ilkgençlik—

Yaz Geldi - Seçme Öyküler / Füruzan
Hazırlayan: Nursel Duruel

Kitap editörü: Murat Yalçın

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

1. baskı: İstanbul, Haziran 2009
3. baskı: İstanbul, Şubat 2014
ISBN 978-975-08-3273-4

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Sunuş

Yetkin bir öykü,
anlatmak için ivecenlik yatışsın
ağır ağır geçelim sözcüklerden...

(Lodoslar Kenti)

1971'de çıkan ilk kitabı *Parasız Yatılı*'yla edebiyatımızda benzerine pek rastlanmayan bir yankı uyandırdı Füruzan. Daha ilk adımda öykücülüğümüzün en güçlü adları arasında yer aldı. Eleştirmen Mehmet H. Doğan'ın deyişiyle, "Sanki o yer boştu, onun için ayrılmıştı da geldi oturdu yerine". Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan *Parasız Yatılı*'yı 1972'de *Kuşatma*, 1973'te *Benim Sinemalarım* izledi. Peş peşe çıkan bu üç kitaptaki öykü dünyasının özgünlüğü, diriliği, iç tutarlılığı, bütünlüğü, kendi kendini yetiştirmiş bir yazar olan Füruzan'ın yaratıcı gücünün yanı sıra ön hazırlığının sağlamlığını da koyuyordu ortaya. Eleştirmenlerce yapılan "Füruzan olayı" nitelemesi, "öyküye saygınlık kazandırdı" saptaması, *Gecenin Öteki Yüzü* (1982) ve *Sevda Dolu Bir Yaz* (1999) başlıklı kitaplarında yer alan öykülerle de doğrulandı.

Nasıl bir dünya yarattı Füruzan? Kimleri, neyi anlattı? Nasıl anlattı?

Bugüne kadar yayımladığı öykülerinin toplamı geniş bir zamanı kucaklar. Ama her öykünün zamanı, mekânı bellidir; öykünün fonunda duran toplumsal ilişkiler de. Önde duran, kahramanların bireysel serüvenleri, içinde bulundukları durum, yaşadıkları hayat, o hayatın iç dünyalarında yarattığı çalkantılardır. Öyküyü ören bütün ögelerin okur tarafından eksiksiz algılanmasını, kalplere ve zihinlere mühürlenmişçesine nakşedilmesini sağlar. Toplumun çeşitli kesimlerinden insanları, pek çok hayatı aynı başarıyla verir öykülerinde; ama öncelik "yoksullarda, hor görülenlerde, varsıl olmadıkları için birçok şeyden eksik ve geri kalanlarda"dır; özellikle

de çocuklarda yeniyetmelerde... Bir söyleşisinde belirttiği gibi, değişik hayatlar içinde horlananların ve buna neden olanların profillerini çıkarmıştır öykülerinde. Yalnız öykülerinde değil, ürün verdiği bütün yazınsal türlerde. Daha yolun başındayken yaptığı bir seçimdir bu. "İlginç konularla değil, tarihin ilkçağlardan beri kayda düştüğü acılarla ilgileniyorum" diyerek özetler seçimini. Alabildiğine geniş bir perspektiftir bu. Savaşları, yıkımları, göçleri, haksızlıkları ve bunların neden olduğu acıların tümünü içerir. Öykü kişilerinin önemli bir bölümü de işte bu acıları yaşayan insanlardır. Balkanlardan göç edip gelmiş, varlıkları orada kalmış, yeni yurtlarında yoksullaşmış, yürekleri sevgi dolu, onurlu insanlar...

Şair Haydar Ergülen'in yerinde vurgusuyla, "Türk edebiyatında 'çocukluk' denince, akla ilk gelen isimdir Füruzan". Öykülerinin çoğunda anlatıcılar çocuk kahramanlardır. Okurların kalbinde sarsılmaz yerleri olan bu kahramanların adlarını saymak, onlar üzerine bir iki söz söylemek bile sayfalar tutar. Elinizdeki seçkide karşılaşacağınız Redife, handa çaycılık yapan Seyyid, parasız yatılı sınavına giren küçük kız, "Yaz Geldi"de acınası bir bayram yerini büyülü bir evren olarak yaşayan, aksi görünüşünün altından yaratıcılığın tohumları fışkıran, ama bunu bilincine varmadan taşıyan özgür ruhlu kız onlardan yalnızca birkaçıdır. Hepsi yoksuldur ve hepsi yoksulluğun acılarıyla birlikte iç dünyalarının şaşılası zenginliğini duyumsatırlar bize. Daha doğrusu Füruzan öylesine ustalıkla kurgular ki öykülerini, anlattığı kişiler öylesine sahici, yaşanan durumlar öylesine inandırıcıdır ki, kendimizi öykü okuyor gibi değil de sanki oradaymışız, yanlarındaymışız gibi hissederiz. Füruzan öykülerinin bu denli sevilmesinin, kitaplarının yayımlandıkları tarihlerden bugünlere kadar pek çok baskı yapmasının nedenlerinden biri de sahicilik duygusunu çok güçlü bir biçimde yaratabilme başarısıdır. Sinemasal anlatım kullandığı çokça söylenmiştir, ama burada söz konusu olan, yalnızca onun gibi has edebiyatçıların gerçekleştirebildiği edebiyata özgü görselliktir. Sayısız ayrıntıyla örer öykülerini. Her ayrıntı işlevseldir: Renkler, ışıklar, kokular, sesler, biçimler... Öykü kişilerinden her birinin kendine özgü dili, kullandığı sözcükler, o sözcükleri kullanış biçimleri, susuşları, duruşları...

Bu seçkinin Füruzan'ın öykü serüvenindeki bütün yaklaşımları örneklemediğini söylemeye bile gerek yok. Amacımız onun dünyasına açılan bir kapı aralamaktı. Bu kapıdan geçenlerin onun tutkulu birer okuru olacağından kuşku duymuyorum; öyküleriyle birlikte romanlarının, şiirinin ve diğer çalışmalarının da. Tıpkı daha önce okumuş olanlar gibi...

Nursel Duruel
İstanbul, Mayıs 2009

Parasız Yatılı

— Sen çıkınca işin bitip gene yürüyerek iner, Mısır Çarşısı ’ndaki beğendiğimiz börekçi var ya, kanarya kuşları olan, orda öğle yemeğimizi yeriz. N’olacak kırk yılda bir ziyafet. Onun için Cağaloğlu’na yürüyerek gidip gelmekten yorulmayız, değil mi benim kızım? İstersek tatlı bile yeriz. Köprüden de eğlene güle döneriz.

Anne-kız sabah kalabalığının arasında, yabancı, çabuk yürüyorlardı.

Annesi durmadan konuşuyordu.

Böyle konuşkanlığının olduğu geçmişteki tek günü, hastaneye hastabakıcı olarak aldıkları gündü.

Çocuk, o zamanlar üçüncü sınıftaydı.

Önlüğü ağarık bir kara olmuştu.

Kış basmıştı.

Bu, köşedeki kömürcüden kömür alma günlerinin başlamasıydı.

Mangal yakmayı öğrenmişti.

Kapıda ilk çırayı ateşleyip kömürleri dikine onların üzerine yerleştiriyordu.

Boruyu koyunca çıtırtılar başlıyor, küçük kıvılcımlar çevreye saçılıyordu.

Kömürler kızarıp ateş olmaya dönünce her şeyi unutup –arka sırada oturmayı– Kızılay Kolu’ndan yemek yemeyi –ulusal bayramlarda şiir okumamayı– ilk yalazların maviliği yitene dek bekliyordu sokak kapısında. Odalarına mangalı aldığında ürktüğü şeyler yok oluyor, eski ceviz masalarında –annesinin en onurlandığı eşyalarıydı– çalışmaya oturuyordu. Mangalın o harlı halini çok seviyordu. Annesi korları küllemenin gerektiğini, çünkü bununla ancak ertesi güne ısınacak ateşleri kalabileceğini söylerdi. Külleri güzel, parlak korların üstüne kapayıp birini –en kızılını, en mavi mavi olanını açıkta bırakırdı–, derslerinden ara verip mangala baktığında sıcacık duran tek kor, odanın sığınma olanağını artırırdı.

İşte o, “hastabakıcı olursun” dedikleri gün annesi kapıyı açıp girdiğinde bir şey değişmişti. Çünkü annesi bilmediği, görmediği haller içindeydi. Konuşmasıyla, dışarının arı havasıyla dolduruvermişti odayı.

— Alıyorlar beni, bir iki güne kadar başlıyorum. Başhemşireye çıktım, iriyarı bir kadın. Soruları sordu. “Daha önce çalıştın mı? Kocan ne zaman öldü? Bu iş dur durak bilmez, fakat marifetli olmak lazım değil, çalışkan olmak gerek, yatak düzeltmeyi, tükürük hokkalarını dökmeyi, ördekleri temiz tutmayı becermek yeter. Belki zamanla hastaların ateşini alacak kadar başarılı olursun. Haftada iki gün izinli çıkarsın, pazar gecesi dönersin. Çocuğun var mı? Bırakacak kimsen yok ha? ‘Kendini yönetir, uslu,’ diyorsun. Ama küçükmüş. Hiç sınıfta kalmadı mı? Aferin ona. Genç, güzel kadınsın. Burada oluru olmazı bulunur. Ciddi ol. Bir şey denirse senden bilirim. Malum, kancık köpek kuyruk sallamadıkça hikâyesi. Boya filan da istemez. Kendinden mi yanağının, dudağının rengi? İşte bilmem artık. Doktorlardan, şundan bundan yakınmak yok. Bir işte kalıcı olmak isteyen başta gelenlerine uyar. Uykun hafif mi?” Düşün, bir iş bulduk artık. İlk parayla bir çeki kömür alacağım. Sana da lastik çizme. Belki izinli geldiğim günler sinemaya bile gideriz. Hiç belli olmaz. İşimizi iyi yaptıktan sonra kim ne diyebilir? Çıkıp ev sahibine haber vermeliyiz. Artık akşamları yoğurt alırken sokak kapısını hızlı çarpmasın. Dedim ya biz çalıştıktan sonra... Uykum da hafif. Bölük pörçük uyumaya alıştım yıllardır...

Annesi işe başlayınca onun ismi “bizim hastanedeki işimiz” oldu.

İlk evden ayrılacağı gece tahinhelvası aldılar bakkaldan. Peynirle tükenmez yaptılar, masalarına mavi çiçekli muşambalarını serdiler. Bu muşamba eve babasının yaşadığı günlerdeki düzenden kalmış, ferahlığın, korkusuzluğun anısıydı. Niçin babasını hep yaşayacak sanmışlardı? O da ölecek gibi görünmüyordu. Öyle dürüst, öyle kesin bir adamdı ki; ölümün sinsiliği ona hiç gölge düşürmemişti. Evine her gece ekmek alıp gelen bir erkeğin yokluğu, sessizlik olup yerleşmişti odalarına.

“Yaşlı da değildi,” demişti annesi. “Hiç sekiz yaşında bir çocuk babasız kalır mı?”

Muşambalarını annesi gereksiz yere bir iki kez silmişti. Tükenmez tabağındaki peynirlerin cızırtısı dinmemişti. Tahinhelvasının şekeri gevşemiş, pürüzleniyordu.

— Ev sahibiyle konuştum. Hiç korkma, geceleri oda kapısını kapa sıkıca, uyu. O sabah namaza kalktığında seni, kapıyı vurup uyandıracak. “Çocuktur,” dedim. “Çocuk uykusu doyumsuz olur, kalkamaz kendi kendine.” Her sabah helvayla ekmek yersin. Çay zaten sevmiyorsun. Elim yanıyor, diyorsun. Okuldan gelince mangalımızı yakar sıcacık oturursun. Gece kapağı ört ateşe. Ha benim kızım, sakın unutma. Benim aklımı evde bırakma. Sen akıllı kızsın. Geceleri hiç korkma. Dedim ya ev yalnız değil. Sen korkak değilsindir. Bak sana neler alacağım. Ağır hastalara özel yemek çıkarmış, onlardan kalan tavuklar falan olurmuş haşlanmış. Sarıveririm pakete, gizli değil ha, zaten dökülüyormuş. Ziyafet çekeriz kendimize.

— Ben o yemekleri istemem anne. Yalnız hani, “Ördekleri temiz tutmak lazım,” demişti ya, o kadını, ördeklerini anlatırsın bana.

Annesi susmuştu.

Tam dudaklarında duran bir şeyleri söylemekten vazgeçiverip. Gece yatağa girdiklerinde –beraber yatıyorlardı epeydir– yarınki derslerden birinin beden eğitimi olduğunu bile unutmuştu. Oysa beden eğitimi dersine o katılmazdı. Onun gibi katılmayanlarla, koridorlarda, hep açık kalmış alt kat musluklarının sesini dinleyerek, gölgeli ışıksız camlardan kışı, kentin yapılarını seyrederlerdi.

— Şort, lastik pabuç, soket çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek. İki tane olursa daha iyi. Terleyince değişmek için. Yürüyüşte 23 Nisan, 29 Ekim herkes çiçek gibi olmalı, düzenli, bakımlı. Ben, yapamadık anlamam. İstedikten sonra, istemek yeter. Yardım kolundaki çocuklarımız için de düşündüklerimiz var tabii. Ama bunu daha elzem giyim eşyalarına ayırmak kararındayız. Önlükle katılacaklar. Önlükler gıcır gıcır ütülü. Kızlarda tafta kurdele. Temiz, tertemiz olmalı herkes. Her Türk çocuğunun görevidir temiz olmak. Ne diyorum size? Dişler her gün ovulmalı. Kulaklarda sarı topak kirler görürsem ağrıdı, akıntı yaptı anlamam, yersiniz cetveli.

Alt kat muslukları hiç kapanmazdı nedense?..

Ders arasında öğrenciler muslukların başına doluyordu.

Hepsi su içerlerdi. Susayan da susamayan da. İtişmek, suyun avuçtan süzülüp kol yenlerinden içeri girmesi, bahçede eğlenmenin gereği olan bağrışların başlangıcıydı. Ders zili çalıncaya dek duyulmayan su sesleri, sınıflara girilince öne geçerdi.

Annesinin sırtına sarılmıştı.
“Her dediğini yaparım anne, sen üzülme. Zaten öğleleri okulda yemek yiyorum. Aklın bende kalmasın.”
Annesi hiç kıpırdamamıştı.
Uyumadığı belliydi. Bedeni rahat, gevşemiş değildi.
Annesinin ısıtan kokusunu duymak için iyice sokulmuştu sırtına. Geceyi dinlemişti uzun süre. Uyumak istemiyordu. İlk kez gecenin uzunluğunu öğrenmeye başlamıştı.
Sabah kalktığında kapı vuruluyordu.
Annesi yoktu.
Okul önlüğü, kalın iplik çorapları, yün hırkası düzenli iskemledeydi.
Dışardan vurulan kapının sesiyle uyandığını anlayınca kalkmış,
“Halidanım Teyze” diye seslenmişti.
Ev sahibi kadın helaya –aynı helayı kullanırlardı– kovayla su döküyordu.
Giyinip masanın başına oturmuştu.
Kış aydınlığı patiska perdelerden geçip köşeli, üşütücü yayılmıştı.
Okul çantasını alıp odadan çıkarken –hiçbir şey yememişti o sabah– gerisin geri dönüp iskemleye oturmuştu. Sonra da sessiz ağlamaya başlamıştı.
— Sen pekiyiyle bitirdin okulu. İlkokulu yoksul bir çocuğun pekiyiyle bitirmesi kolay iş değil. Parasız yatılı okullarına alıyorlarmış sizleri. Öyle dediler bana. Muhtarlıkta fakirlik ilmühaberi çıkarırken tanımadığım bir kadın, “Ben de oğlumu zabit okuluna sokacağım, ama kefil istediklerini, bir malı rehin göstermek lazım olduğunu söylediler, çaresizlendim hanımcığım,” dedi. “Mal kim? Biz kim? Malımız olsa yüzsuyu döker miyiz el kapılarında?” Bizim için olmaz öyle şey. O kadın doğru bilmiyor. Hal kâğıdını aldığım gibi çıktım. Kimselere de danışmadım hiç. Zabit okulları pahalıdır. Yok silahtı, yok zabit elbisesiydi di mi ya? Hem canım sormadım. Gerekmez de. Sen gir bugün imtihana, her sorduklarını çatır çatır bileceksin. Gerçi binlerce öğrenci katılıyormuş, aralarından yüz, yüz elli kişiyi alıyorlarmış. Gene de sen kazanacaksın, gör bak... Benim akıllı uslu kızımsın. İsterlerse öyle mal mülk gibi bir şey, ben derim ki, ne demek? Benim kızım kalmaz sınıfta. Devlet masrafına ziyan vermez. Bunları okulun müdürüne, böyle bir bir anlatırım. Hemen anlar. Hem canım o da

bizim gibi bir insan. “Benim kızım yıllardır yalnız uyanır sabahları,” derim. “Hiç şımardığı olmamıştır kimseye. Bir gün bile çıtırtısı duyulmamıştır” derim. “Sanki o çocuk olmamıştır,” derim.

Yokuştan yukarı çıkarlarken sırt hamallarının yüklendiği kâğıt topların üstüne doğru yağmur çiselemeye başladı.

Yumuşak bir haziran yağmuruydu.

Kızla annesi gerekmeden, karşıya geçmek için polisin arabaları durdurmasını bekliyorlardı.

Yağmurun yağışı hızlanmıştı.

İkisi de bu önemli gün için süslenmişlerdi. Anne boynuna ipek eşarp takmıştı, çocuk saçını ıslatıp taşlı tokasıyla toplamıştı.

— Korkuyor musun? Hiç konuştuğun yok sabahtan beri. Hadi hadi Salıpazarı’ndan bu taşlı tokanın eşini alacağım sana. Sonra bizi tayin edecekler. Sen okulu bitirip öğretmen olunca, ben de çalışmam hastanede. Beraber çıkar gideriz. Koltuklar alırız. Onlara çiçekli basma örtüler dikerim ben. Bir de kabul günümüz olur. Konukları ağırlamak için, eğer unutmadımsa, anasonlu galeta yaparım. Masraf kapısı olmaz. Belki, bir de küçük halı alırız. Hasta pisliği dökmekten, koridorlarda koşuşturmaktan kurtulurum. Hele o lizol kokusu yok mu, içini üşütüyor insanın. Bir de hep ölümü düşünmek. Şöyle bir dağın eteğinde olur gideceğimiz yer, benim kızım. Herkes İstanbul’da kalalım dermiş. Hepsini sordum bilenlere, öğrendim iyicene. Hükümet tabii seni alır. Biz İstanbul’u ne yapacağız? Bize bir ev, kışın kömürlüğümüzde odun-kömür gerek. Bir de mutfağımız olur değil mi? Eğer kefil falan derlerse, demezler ya, o kadının uydurması, oğluna güvenmemesi. Sormadım ordan burdan o işi. Sade sen öğretmen olunca n’olacak onları öğrendim. Bize nereye tayin çıkarsa oraya gideriz, di mi?

— Bu okulu kazanacakların hepsi de benim gibi yoksul çocukları mı, anne? Onu da öğrendin mi?

— Öyle ya, yoksul çocukları ki, parasız yatılı için imtihan oluyorlar.

— Öyleyse ben burayı kazanırım. Üzülme. Sınavı pekiyiyle bitiririm. Artık burada, arkadaşlarım olur. Haftada iki gün sen hastaneden, ben okuldan çıkıp eve döneriz. Sana da konuk günlerinde bakkal bisküvisi alırım.

Sınavların yapıldığı okul karşı yöne düşüyordu.

Yeniden geçtiler caddeyi, ürke ürke.

Ara sokaktan yürüdüler. Yüksek bir duvarın yanındaki kapıda durdular.

Okulun öğrenci giriş kapısıydı bu.

İçerden uğultular geliyordu.

Yağmur taş duvarların arasından çıkan aykırı yeşillikleri parlatmıştı.

— Bizden de erken gelenler olmuş. Geç meç kalmış olmayalım?

Hademe giyimli bir kadın onlara doğru yürüdü, taşlı yoldan. Bezgin, alışık bakışlarıyla anne, kızın üstünden dışarıda bir şeye bakıyordu.

Anne, saygılı sordu:

— Geciktik mi acaba? Çocukların çoğu gelmiş.

Hademe kadın ilgisiz,

— Parasız yatılı imtihanlarının çocukları hep erken gelir. Hiç gecikmezler.

Çocuk annesinden ayrıldı.

Kıyısı duvarlı taş yolda yürümeye başladı.

Hademe kadın, görmedikleri bir iskemleyi görmedikleri bir çatının oraya çekip oturmuş, yün örmeye başlamıştı.

Çocuk, dönemeçte arkasına baktı. Dış kapıda annesi yağmurun altında gülümseyerek duruyordu.

Ekim 1970

Yaz Geldi

Yaz aylarında, küçük iskelenin deniz kokusu alabildiğine ağırlaşırdı.

Büyük kentin tüm çöpünü buraya dökerlerdi.

Kıyıdaki bakımsız, tahtaları kurumuş sandalların dibine karpuz kabukları, yumurta kabukları kümelenirdi. Denizde çok kalmaktan yumuşayıp şeklini yitirmiş birçok şey daha birikip yeniden çekilirdi.

Büyük kentin iç denizi bir çamur batağı olmuştu. İçinde kimseler yokmuşçasına gidip gelen küçük vapurlar, kalınlaşmış suyu ağır ağır yarıp iskeleye yanaşırdı.

Bu vapurların yolcuları sabah ve akşam çoktu.

Öğleye doğru inenlerse çoğunluk kara çarşafların içinde yaşları belirsiz kadınlar, giyimleri kendilerine büyük gelen çocuklar, deniz erleriydi. Genç kadınlar kalın mantolarının kaba dikimleri içinde, şaşkın davranışlarla çevrelerine bakmadan yürürlerdi. Yolcular çıkışta verecekleri biletlerini önceden hazırlamış olurlardı. Onlar için bir büyük serüven niteliğinde olan bu “karşıya geçme” günlerinde, rastlantıya bırakılacak bir şey düşünülemezdi. Ta bir hafta öncesinden ayrılan bugün için her durum ölçülüp biçilmişti. Yanlarında daima çocukları olan bu kadın kalabalığı vapur biletlerinin değerini çok iyi bilirlerdi. Onların kaybolabilme düşüncesi, yola çıkma saatiyle birlikte tüm ağırlığıyla yer ederdi kafalarında. Sayıları belirsiz çocukların biletlere olan düşkünlüğü ise akıl alır gibi değildi. Gidiş-dönüş biletlerini uygun kesip ayırmak, parçaları yanılmadan vermek (hem vapurda, hem çıkışta) gerekirdi. Kocalarının birliği olmadan çıktıkları bu ender yolculukta çeşitli ürküntüler içinde gerekli alışverişleri yapıp evlerine döndüklerinde, “Oh bir daha mı?” derlerdi, “ayaklarımıza kara sular indi.”

Büyük kentin öte yanındaki kocaman, kuytu satım evlerinde onlar için düzenlenmiş her şey vardı.

Üstelik bunlar inanılmaz ucuzluktaydılar.
Ottan yapılmış kumaşlar, muşambadan yapılmış ayakkabılar, plastikten oyuncaklar, çiçekler, ince alüminyumdan bükülüveren tencereler, tabaklar, ter geçirmez naylonlardan çamaşırlar, kötü boyanmış, raf, masa süsleri, tenekeden çakılmış sandıklar, ucuz boyalara batırılmış makine kilimleri, yanık ipliklerden dokunmuş pamuklular, kusuru görünmez çoraplar, bir yıkanışta dağılacak ipekliler, rengi birbirine dönmeye hazır pazenler, daha onları renkleriyle, görüntüleriyle coşku içinde bırakan bir sürü şey... Kıtça ayrılmış harcama paralarını gerekenlere yatırıp dönerlerken bir de bu bilet işini unutmamak gerekiyordu. Koskoca iskele görevlisinin de bundaki ağır kişilik payını biliyorlardı.
İskelenin karşısındaki büyük kapının bahçe duvarına oturmuş olan kız çocuğu bu uslu öğle yolcularını ilgiyle izliyordu.
Bir iki işsiz kayıkçı onu görmeye alışıktılar.
Oraların bakımsızlığına, kirliliğine uygundu kızın varlığı.
Tek uygun olmayan, çevresine olan iyilik şaşkınlık dolu ilgisiydi.
Ölmek üzere olan kedi yavruları gelip duvarın dibinde bitmez uykularını uyurlardı.
Kız, elinde hiç eksik olmayan kocaman ekmekten bir iki parça atardı kedilere.
Parçaların iriliği minik yavruların sevinçli saldırılarını yarıda keserdi.
Kız bunu anlayınca ekmekleri küçük küçük bölüp yeniden uzatırdı kedilere.
Kediler iyice susuz kalmış boğazlarından geçirip ancak yutabildikleri ilk lokmadan sonra kalanı bırakır, yeniden güneşin altında gevşeyip sessizleşirlerdi.
Dokuz yaşlarındaydı.
Kirli, yapışık saçlarına bir mavi kurdele takmıştı. Duvardan sarkıttığı sıska bacaklarını sallayıp duruyordu. Ayaklarında topuklu, eski kadın ayakkabıları vardı.
Bir ara kalktı, iskelenin oraya doğru yürümeye başladı.
Yürüyüşü gülünç bir tıkırtıydı. Yanından geçenler pisliğine, zayıflığına değil, ayakkabılarına ilgi gösteriyorlardı.

Çocuk garip giyiminin cebinden çıkardığı rengi ağarmış bir zeytini ağzına attı.

Çıkışta bilet toplayan adamın yanında durdu.

Adam ilkten onu görmedi.

Son yolcu da çıkıp geride kimse kalmayınca körüklü demir kapıyı çekerken gördü.

— Bana bak partal, senin kimin kimsen yok mu? Hırlı mısın, hırsız mısın belli değil.

Kız iri ak dişlerini göstererek, ancak bir çocuğun gülebileceği gibi güldü.

— Vaaar... Ama ben burada çok eğleniyorum.

Adam sıkıntılı, yorgun,

— Bas git buradan. Geçenlerde gördüm, kapıya asılıp sallanıyorsun. Bir daha görürsem yersin tokadı benden.

Kız oralı değilcesine elindeki ekmekten bir parça koparıp ağzına attı.

Cebinde yeniden zeytin arandı.

Eline tozlanmış bir kuru üzüm geçti.

Ekmeği cebine soktu.

Üzümün üstündekileri temizlemeye çalıştı.

Ama terli olan ellerine yapışan tozlar yeniden üzümün üstünde kalıyordu.

Birden ağzına attı üzümü.

Gidip duvardaki eski yerine oturdu.

Bakımlı yapıdan çıkan ak giysili, kentin acemisi deniz erleri iskeleye yürüyorlardı. Yanlarından geçen kolları bilezikli bir iki kıza söz yetiştirmeye çalıştılar. Kızlar, onlar geçip gidince gülüverdiler.

Yeni vapur yanaşınca çocuk bu kez kalkmadı duvardan. Deminki azarlanma onu ürkütmüştü. Her gün burada oturacağına göre o adamı kızdırmaması gerektiğine inanıyordu. Bu giyimleri ayrı adamların karıştığı o kadar çok şey vardı ki, onların dediklerine uymaktan başka çıkar yol yoktu.

Kedi yavrularından birine eğilip kucağına aldı.

Kedinin ağırlığı hiç kalmamıştı.

Uzun tüylerinin arasındaki pireler bir görünüp bir kayboluyordu.

Pireler öyle besili ve iriydiler ki korktu.

Kedinin verdiği beraberlik duygusunu bile yendi bu korku.

Onu yere bıraktı.

Yeniden ekmeği koparıp ufaladı. Az önce koydukları, güneşte durmaktan katılaşmışlardı. Yenilerini yemesi için kedinin burnunu dayadı ekmeklere. Kedi bir iki çaba gösterip uyumaya başladı.

“Bu yarına ölür,” diye düşündü. “Hem pireleri büyümüş, hem de uyuyor. Yarın geldiğimde ölüsünü denizde bulurum. Buradakiler denize atıyorlar. Niye ama? Atmasalar. Şişip çirkinleşiyorlar. Şu uzun kayıkçı, kürekle dürtüyor onları, dürtüyor, dürtüyor. İçkisinden içiyor. Ne güzel rengi var içkisinin, mavi mavi. Güneşin altında uyuyup kızarıyor. Bir de horlaması var, korkmasam gülerim. Büyüklerden korkulur. Her şeye kızarlar. Bu adam gene bunun tekir tüylerini itiştirir kıyı sopasıyla. Zavallı kediciğim, beni hiç görmüyor. Yese bir lokmacık ölmez. İçim kötülüyor. Ama artık yaz geldi.”

Kız duvardan inip kedinin uyuduğu yere, bulduğu bir gazete parçasından gölgelik yapmaya başladı.

Yanına yaklaşan oğlan çocuğunu görmedi.

Çocuk ona yardım etmeye koyulunca başını kaldırıp baktı.

Çocuğun büyük erkek pantolonundan kesilip uydurulmuş pantolonunu tek askı tutuyordu. Bol paçalarından çıkan bacakları iki tahta gibiydi. Ayaklarında bağsız asker postalları vardı. İyice tıraş edilmiş kafasında eski yara yerleri görünüyordu. Yaşına aykırı kırışıklıklarla doluydu alnı. Gözpınarları çapaklıydı. Güleç bir ağzı vardı.

Kız bu beklenmedik duruma davranışını uydurmaya çalışarak,

— Bu kedi benim ama. Sana n’oluyor?

Oğlan çocuk kızla aynı yaşlardaydı. Bir yanıt bulamayışının verdiği şaşkınlık yüzünde durakalmıştı.

— Bu kedi benim. Ona göre yardım et. İki kâğıt büktün diye onu okşatmam sana.

Kediyi iyice gölgeye aldı kız.

Gene duvara tırmandı, oturdu.

Oğlan, kızın yaptıklarındaki yerli yerindeliğe şaşmış gibiydi.

Yeni yanaşan vapurdan çıkan yolcuları izlerlerken, bir süre, birbirlerini unuttular. Yolcular onların bakışlarını yineleyecek bir davranışta bulunmadan dağılıp gittiler.

Kız dönüp hemen yanına oturmuş olan çocuğa baktı.

— Sen nereden çıktın? Seni ilk iskelede gördüm. Beni burda herkes tanır biliyor musun?..

Oğlan çocuk akmayan burnunu iyice çekti.

— Babam kömür deposunda hamal. Biz anamla yenilerde geldiydik buraya. Anam dün gece başka adama kaçtı. Kaçarken de geyikli kadife duvar yaygısını aldı. Bakır tencereyle tahta kaşıkları da aldı. Babam gece iyice dövdü beni, duvarlara çarptı, kaldık elin yabanlarında, diye.

Kâğıtlardan yaptıkları gölgeliği kedi yavrusu bırakıp çıkmıştı. Gene alabildiğine kurutan güneşin altına serilmiş yatıyordu.

Kız kuşkuyla indi duvarın üstünden.

Oğlan bulduğu bir dal parçasıyla kedinin gerisindeki kuruyup kabuklaşmış pislikleri iteklemeye başladı.

Kız demin kediyi kucaklarken görmemişti bu pislik kalıntılarını. Oğlanın davranışını uygun buldu önce, ama ses çıkarmamanın ona sağlayacağı üstünlüğü sezerek,

— Bırak o hayvanı rahat, ne sopayla tartaklıyorsun? Hem beni burada herkesler tanır. Seni annen bile bırakıp kaçmış. O kedi ölecek zaten.

— Seni tanısın buradakiler, n’apalım? Ben de hep gelirim, beni de tanırlar. Babam, çık git başımdan, seni nereden topladı kim bilir, dedi. Gelirim gelirim, beni de tanırlar.

— O zor biraz. Bir kere önce beni tanırlar. Sen ne yapsan olmaz. Annen niye yeni kocasına seni götürmedi?

— Yeni kocasını bilmem ki ben. Babam, kahvecinin çırağı, diyor. Saçını ıslatıp tarayan bir çırağı var asmalı kahvenin. Biz anamla ne zaman geçsek akşamları oradan, benim kafamı okşar, kesmeşeker verir. Anamsa bakmaz hiç ondan yana. Sen kesmeşeker yedin mi?

— Kesmeşeker iş mi? Ben, arkadaki dondurma külahı yapılan yer var ya, oraya giderim akşamüstleri, adamlar bana bir kesekâğıdı külah kıtırı verirler. Ye babam ye, bitmez. Bak bu kedi ölecek... Yavru daha, gene de ölüyor. Nineme inme geldiğinde, “Ben artık ölürüm,” demişti. “Niye?” dedik. “Yetmiş beş yaşında hasta olan ölür,” dedi.

— Ninen öldü mü?

— Yok, her gün yatağında oturakla yatıyor. Oturağı halam altına bağladı. Akşamüstleri, okul dağılıp temizlik işleri bitince eve dönüp altından alıp

boşaltıyor oturağını ninemin. Halam okulda hademedir. Şu tuğla duvarlı okulda. Ama sen nereden bileceksin tuğla duvarlı okulu? Buranın yabancısısın.

— Ninene sormadın mı, niye ölmedin, diye?

— Sorsam bile bilemez. Çünkü artık kimseyi tanımıyor.

— Evde hep yalnız mı, ninen? Sen niye onunla oturmuyorsun?

— Yaz geldi. Sabah halam gidince, evde ekmek varsa alıyorum zeytinle çıkıyorum. Yazın çok seviniyorum, sokağa çıkınca. Hep bir şeyler oluyor. Yiyecek olmazsa evde, bu bahçenin arkasında karavanaları boşalttıkları yerler var. Onların içinden çok iyi yiyecekler bulunur. Ama ben zeytinle ekmeğe bayılırım. Yaz geldi artık, canım sıkılmaz. Hem ben buraları bilirim. Aç kalmam. Sen yabancısın. Buraya kaç vapur gelir gider bilir misin? Bilmezsin. O kadar kolay mı?

Oğlan hiçbir yana bakmıyordu. Birden ağlamaya başladı. Kız kendinden umulmaz bir acımayla telaşlandı.

— A deli, sen de. Ne ağlıyorsun? Ne var bunda ağlayacak? Sen de her gün gelirsin buraya, seni de tanırlar.

Oğlan bu hiç beklemediği sevgiyi görünce duraksadı, sonra daha hızlı, daha gürültülü ağlamasını sürdürdü.

Kız ne yapması gerektiğini önce kestiremedi.

Sonra olgun kararlılığıyla duvardan inip çocuğun önünde durdu.

— Ağlama canım. Amma da sulu gözlüymüşsün. Ben hiç ağlamam. Bir kez ağlamıştım, nineme inme indiği gün. Köşede parçacıklarımı dizerken oda kapısını açıp düştü yere. “Kurtar beni yavrum, çek beni buradan,” dedi. Çektim çektim, hiçbir yere kıpırdatamadım. Hava kararıncaya kadar, “Kurtar beni yavrum, çek beni buradan,” dedi. Sonra göz gözü görmez oldu. Köşe camide ezan okunmaya başlayınca öyle fena oldu ki içim, ağladım. O günden bu yana ağlamam. Ona da herkes ağlar. Ninem akıllıydı o zaman. Şimdiki gibi pis de kokmuyordu. Bana da masallar anlatırdı.

Oğlanın ağlaması daha içli, daha yalnız olmuştu. Yaşlar tozları çamurlaştırıp iniyordu yanaklarından.

Kız başını ona yaklaştırıp,

— Hadi ağlama. İstersen sana akıllı ninemin masallarından bir tanesini anlatırım. Ama gene de böyle sızlanırsan, giderim ha. Kalırsın burada dut

gibi tek başına. Hem de yabancısın. Eh ben varken artık yabancı da sayılmazsın. Kolay mı? Ben üç yazdır buradayım.

Oğlancık başını kaldırıp dosdoğru kızın yüzüne baktı.

Kız gene duvardaki eski yerini aldı. Elindeki azalmış ekmeğin kıyısından bir tutamı oğlana uzattı. Bakışlarındaki yeni anlam çocuğu o denli etkilemişti ki, oturduğu yere pırtı ceketiyle iyice yayılıp ekmeği yemeye başladı.

— Şöyle akıllan. Sana ben buraları hep gezdiririm. Bizim eve de gel derim, ama halam beni bile sokmuyor geç kaldığımda artık. Gece basınca anca ninemin oturağını altından alıp yara yerlerinin paçavralarını değiştiriyor. Ninem hep bağırır, "Geç kalıyoruz, geç kalıyoruz. Şimdi konuklar gelecek. Aşağı merdivenleri silin. Benim dikiş kukalarım nerede? Kahve tepsisinin sırları dökülecek. Çarpmayın oraya buraya. Oohh, her yan sabun kokuyor." Ninem her gece bunları söyler. Halam duymaz. Şimdi bana duymuyor gibi geliyor. Bazen beni çağırır yardım için. Ninemi kaldırırken ona destek olurum. "Çocuk oldu o artık," der halam. Ninem boşalmış etleri koka koka hiç bizi bilmeden, tanımadan bağırtısını sürdürür. Diğer odalarda oturanlar, bıktılar onun konuşmalarından. Bize çıkışıyorlar ne vakit görseler, "Çıkın gidin, rahatımız kalmadı, susturun bu bunağı," diyorlar. Susturamayız ki, bizi duymaz. Gece arada uykumun içine karışır sözleri. O sözlere uygun düşler görürüm. Ama anlat deseler, anlatamam. Öyle içim titrer kalır. Bu kediler ölürmüş gibi olur hep. Bu kediler ölür ya durmadan. Ninemin kahve tepsisinin üstünde deve resmi vardı. Kulpları çıktı. O bilmiyor.

Öğle sonu vapurları yanılmadan aynı düzende gidip geliyordu.

İki çocuk uzun süre oturdukları duvarda öyleceydiler.

Tekir kedi kimseyi kuşkuya düşürmeden ölümü karşılamaya başlamıştı. Kavruk bacaklarındaki katılma daha burnunun kurumaya dönmüş duyarlığına varamamıştı. Tek kıpırtı orasındaydı. Bir soluma seçiliyordu bakıldığında, ama her şey o denli küçüktü ki gövdesinde ta yanına eğilince izlenebilirdi ölümün ağır ağır sarışı kediyi.

Kız bildiği, öğrendiği şeyin geldiğini sezmişti.

— Beni üzmek için yapıyorlar bu kediler. Güneşe çıkıp kuruyup ölüyorlar.

Kedinin bulunduğu yöne hiç bakmadan hemen indi duvardan. Eteklerini çekeledi. Gözlerini sık sık kırpmaya başlamıştı.

— Hadi seni bayram yerine götüreyim. Eğleniriz. Burada yapacak şey kalmadı.

Oğlan, kız iner inmez onu izledi.

Beraberce kaldırımdan yürümeye başladılar.

Yürümelerindeki uyumsuzluk yoksulluklarını çoğaltıyordu.

Yol boyunca sıralanmış dükkânlar akşamüstü hazırlıklarına başlamışlardı.

Kapıların önünde hasır sandalyeler çıkarılmıştı. Bir maşrapadan serpilen suyla ıslatılmış dükkân önleri akasyaların yeşilliğini arıtıyordu. Bakımsızlık içinde olan her yan, yaz gün bitimlerinin sevincine, canlılığına bürünmüştü. Caddeden geçen yolcu dolu otobüs günün sıcağını olduğu gibi yüklenmişti.

Büyük mermer çeşmenin yanından saptılar.

Ara sokakta ince bir yokuş başlıyordu.

Yokuşun düzensiz taşlarında iki boz köpek oynaşıyorlardı.

Eğri karanlık bir evi çepeçevre saran akşamsefaları alabildiğine açmış, esintisiz sokağı baygın uykulu kokularıyla doldurmuşlardı.

Tüm yokuşların güzelliği burada da vardı.

Derli toplu olmak zorunda olan yokuş evleri eskiliklerine karşın kapı önlerindeki şaşırtıcı oyuncak eşikleriyle, çimenli sarmaşıklı duruyorlardı.

Evlerden birinden bir kadın çıkarak bir alt kat bakkalına girdi. Ardından, “Tuz da al,” diye seslendiler.

Alana çıktıklarında güneş batmış, aydınlığı hâlâ sürüyordu. Alanın tam orta yerinde, büyük bir eğim içinde bağlanmış renkli salıncaklar vardı. Kalın sac gövdelerine sürülmüş boyaların çoğu bozulmuş, yer yer pasları görünüyordu.

Alanda tek bu salıncaklar vardı. Onları da her bayram yeniden buraya taşıyıp kurmanın zorluğu bıraktırmıştı. Bu kayık salıncaklarının bayramlardaki binicileri yeniyetme kızlarla sarı turuncu gömlekli, tam uykularını hiçbir zaman uyumamış pazarcıların genç çıraklarıydı. Tersaneye yeni işçi girmiş olanlarsa daha bir ağırdan alıyorlardı kendilerini. Sıraları gelip de karşılıklı bindiklerinde, salıncağa kolan vururken ağırbaşlılıkları en büyük hızı sağlama çabalarına eşti. Kızlar

parlak pembe, cennet yeşili giyimlerinin üstüne en sıcak bayramlarda bile, nedense, mor ya da kırmızı bir hırka alırlardı. Hırkasız pek açık saçık görünecekleri kanısındaydılar. Kızarmış utanç dolu yüzlerindeki bitmemiş çocuklukları serilirdi ortaya. Yukarıdaki işyerlerinde çalışan kızlarsa (dükkânlarda, loş işyerlerinde telefon kullanmaya alışmış olabilenler) görgülü davranışlarla, özentili açık giyimleriyle gezerlerdi. Bayram yerinin her kuşkudan arınmış gürültüsüne karışan kara çarşaflı anneler çocuklarının ellerini sıkı sıkı tutarlardı. Arkada kurulmuş çadır tiyatrosunun önündeki çalgıcılar grubunu herkes izlerdi. Çalgıcılar bir keman, bir zurna, bir uttu. Keman çalan Çingene o denli duygulu sesler çıkarırdı ki çalgısından, bu sesler başıboş gürültüleri aşsa en etkili şey olabilirdi her bayramda. Çingene kuru güzel parmaklarındaki seçkin hüneri bilir, kendini kendi yarattığı seslere bırakırdı. Koyu, dingin yüzündeki biçimli burnuyla sanki kimselerin duymadığı ender kokuları çekerdi havadan. Ut çalansa şişmanlığının yuvarlak çizgileri içinde iyi bir akraba görünümüyle udunu göbeğine dayar, tıngırdatırdı. O seçilsin istemezdi sanki çalgısı, ta ki oyunun başlayacağını belirten parçayı çalmaya başladıklarında (bu eski bir kantoydu) udunun gövdesinde bir davulu çalar gibi sesler çıkarırdı. Çadırın dışına morlarla çizilmiş kadın resmi gülümserdi gelenlere.

Birden bilet almak için dolardı herkes.

Çoğu erkek olan bu kalabalık son çağrı müziği duyulmadan girmezdi içeri.

Birkaç bayram denemişlerdi. Hep geç başlardı oyunlar. Oysa çıkacak kadınları bekleme sabrı yoktu onların. Bayram yerinde dolaşırlarken arada kulaklarına çarpan o sesler bir cinsel uyarı gibiydi. Çok da gençtiler. Beklemeye daha alışmamışlardı. En son girip tahta sıralarda yerlerini alırlardı. Çadırın kumaşı dıştan vuran güneşte saydamlaşır, içerdeki aydınlık, yumuşak, sarıcı, içten olurdu. Seyirciler giz dolu duygularının ilk kez bu denli açığa vurulmasına alışık olmamanın verdiği davranışlarla bakınırlardı.

Tiyatronun sahipleri geleneği bozarak ‘varyeteyi’ sona almışlardı. Daha önceleri ‘temsili’ sona koymak kuralına olan saygılı tutumlarıyla başta ‘kızları’ çıkarıyorlardı. Sona kimseler kalmayınca vazgeçtiler. Bu

kalabalığın 'temsili' niye beklemediğini anlayamamışlardı. Çünkü her oynadıklarına öylesine gülüyorlardı ki, baş komikleri 'Sami Raşit Bey' çıktığı zamanlar onun 'âşık koca düettosu'na olağanüstü tepki alabiliyorlardı.

'Sami Raşit Bey' patronlarıydı. 'Anlamıyor andavallılar,' demişti, 'biz de sona alırız.' Ve kızlar çıkıyorlardı şurupların okşayıcı aydınlığına bürünmüş çadırda. Tümünün tenleri inanılmaz incelikte görünüyordu. Etlerinin aşırı tıkızlığı bile kusur olmaktan çıkıp tutkulu bir alıp götürmeye dönüyordu.

Çadıra ilk kez karısıyla girme densizliğinde bulunmuş bir ağır yük işçisi, kaslarına dek işleyen bir kıskançlığa tutulur, seyirirdi etleri. Karısının dişiliği sanki açığa çıkıyordu sahnede. Çevresindeki erkek gözlerinde gördüğü bildik anlam kendilerine yöneldiğinde biriken atılganlığını nasıl bırakıp koyvereceğini bilirdi.

Temsil başladığında kalabalık gürültülü gülmelerle oyuna katılırdı. Birikimlerini bir başka yöne çevirmenin bilinçsiz sinirliliği içinde alabildiğine gülerlerdi. Oyun bittiğinde düzenli çıkarlardı dışarı. Yavaş yavaş günün yoz aydınlığına alışırlardı.

Bayram alanında birkaçı toplanıp (genç, yıpranmamış, ama yorgun) inanılmaz coşkularını anlatırlardı. Oyuncu kadınların çıplaklıklarında öylesine ayrıntılar bulurlardı ki her söz coşkuyu yenilerdi. Çocuklar macuncunun başında ustaca dolanıp verilecek macunlarını beklerlerdi. Avuçlarında, ter içinde kalmış bir iki bozuk parayı yitirme duygusu kıvançlarını yok ederdi. Çünkü bayramlarda el öpmenin karşılığını çoğu kez para olarak alamıyorlardı. Lavanta çiçeği kokan dürülmüş bir mendildi verilen. Naneşekeri satan, mani söyleyen adam, yanından geçen kızlara çapkın davranışlarla seslenirdi. Ak önlüğü, naneşekerlerini dizdiği özenli sepetiyle soylu görünümü vardı. Kulağının ardına iliştirdiği sarı hokka gülü, söylediği maniler adama bir yakışırdı ki.

Alanı çevreleyen karanlık tahta evler uyumsuz yoksulluklarını, bayramın şaşırtıcı unutkanlığından korurlardı.

Yukarılarda, derin bir yarın üstünde kentin bakımlı kesiminde büyük yapılar görünürdü. Bunlar özenli, sağlam, değişmezdiler. Geceleri uğultusu daha artardı oraların. Bu belki de erkenden uyuyan, günlerine çabuk

başlamanın getirdiği zorunlukla ortadan çekilen aşağının sessizliğindendi. Aşağıda kalsa kalsa, bir iki açık kahve kalırdı. Onlarda da pörsümüş iskambil kâğıtlarıyla oynanan cansız, öfkesiz oyunlar olurdu. Radyoyu açan askerlik yoklaması gelmiş çırak, günlük yurt ve dünya haberlerini yeni bir ilgiyle dinlerdi. Askere çağrılmanın ona getirdiği alışılmadık duruma yakışır tavırlar denerdi. Alacağı tahta bavula konacak şeylerin derdine düşmüş anasını yabancılardı. Bu yakın geçmiş ona artık, "şu kadın kısmı da" diyeceği günlerin yakınlığını kestirir, gecenin on birinde ocağa doğru, "Yap iki orta!" diyen ustasını bile duymamanın tadını da iyice çıkarırdı.

Uykuya varmış sokaklarda Orta Anadolulu bekçiler gezerdi. Orada pek hırsızlık olmazdı, ama yukarıdan inen yorgun, uykusuz hırsızların barınağıydı. Bekçilerin durumunu bu zorlaştırırdı. Onlarsa hiç kırağısı olmayan buranın yazlarına şaşarlardı. Uykusuz, cahil yüzlerindeki korkutucu bıyıklarıyla görevlerini yaparlardı.

Kız, alandaki bağlı kayık salıncakların dibine oturdu.

Cebinden bir basma parçası çıkardı.

Dizine yayıp onu düzeltmeye başladı.

Oğlan ayakta ne yapması gerektiğini kestiremeden kalakaldı.

— Sen bayramda burayı göreceksin. Öyle iyi olur ki. Ben taaa, geceler oluncaya kadar eğlenirim. Bazı iyi insanlar macun parası filan da verirler bana. Baloncular bile gelir inanmazsın ya...

— Salıncaklar çok büyük, biz binemeyiz ki, bunlara.

— Yo, çocuklara da var. Tam bize göre. İş parada.

Karanlık bastırıyordu.

Karşı evlerin ışıkları yanmaya başlamıştı.

Şunu bunu almak için bakkallara gidenler vardı.

Bakkalların sararmış gazeteler serili raflarında, tek renkti satılanlar.

Kız, salıncakların görünmesi bitinceye dek bez parçasını düzeltti.

Oğlan açık seçik kestiremediği anasının evden kaçma olayını yeniden düşündü. Bir şeyler pır pır etti içinde. Anasının bu akşam döndüğü odalarında olamayacağına inanmak çok zordu. Doğduğundan bu yana vardı. İçindeki kıpırtılar sevinç oldu.

— Biz Sıvas’ın köylüğündeniz, biliyor musun? Babamgil der ya, “Hayvanımız yok, toprağımız yok. Sıvas toprağında n’edeceğiz?” Anamsa anlatır anlatır Tohma suyunu: “Kimlere yanayım bacılarım,” der. “Buranın şehri nice ola ki. Dilin bir derdin bir. Gurbetlik ateşten yorgan,” der hep. Sıvas’a vardığımızda tren geldi. Tahtalarda uyuduk. Anam kaçmamıştır. Odada şimdi oturur olacak, tahta kaşıklarla geyikli duvar yazgısıyla.

Kız parçayı cebine koydu, kalktı.

Karanlıktı her yan.

Yadırganacak bir kurbağa sesi duyulmaya başladı birden.

Yokuşun yukarısındaki yapılardan güçlü bir elektrik aydınlığı yayılmıştı göğe.

Fabrika dumanları sis gibi birikirdi geceleri aşağıda.

— Bak, yukarıyı bilmezsin sen... Ben bir gün çıkacağım oraya. Halam, “Çıkacan tabii,” diyor. “Ama daha var, daha birkaç yıl var. Hele büyü, büyü de kalma buralarda,” diyor. Halam, “Hayatını rezil etme kızım,” diyor. “Bir namus derdine,” diyor.

Oğlan, kızın gösterdiği yöndeki aydınlığa, uğultuya baktı.

Kurbağanın sesi durmuştu.

Üstteki seslerin canlılığı gittikçe belirginleşiyordu.

— Hani beni bayram olunca buraya getirecektin? Sen çıkarsan yukarı, beni buraya kimse getirmez.

— Benim yukarı gitmeme çok var daha. O zamana kadar kaç bayram geçer.

Geldikleri yöne doğru yürüdüler.

Yokuşun başındaki, eskiden havagazı olan direğe elektrik takılmıştı.

Aydınlık, fenerin camları kırık, süslü demir kafesinden taşlara yayılıyordu.

Çocuklar önlerinde uzayan gölgeleriyle iyice yalnızdılar.

Akşamsefalarının kokusu öylesine yoğunlaşmıştı ki, sıcak daha artıyordu gün geceye geçerken.

Kasım 1970

Redife'ye Güzelleme

— Merhaba İsmail Usta! Öğleyi bulunca bir iki lokma atıştırmak için sana geldik. Bak, kızı da getirdim. Sabahtan beri sokak sokak benle gezdi durdu. Bu çocuk milleti hoş oluyor. Ne görse, ne duysa sevindi, eğlendi.

Elindeki, onardığı kundurayı bırakan İsmail Usta başını kaldırdı.

Güneş ara sokağa tam karşıdan giriyordu.

Arkadaşının sırtını çevreleyen aydınlığın içinde, gölgede kalan yüzünü aradı. Gülüşü gözlerini sarmıyordu gelen adamın.

Uzun boyuyla çelişen eğilişi, elinde tuttuğu bütün ekmek yorgunluğunu açığa vuruyordu.

Ufacık, kuru yüzlü kundura tamircisi dalıp gittiği işinden iyice sıyrıldı.

Arkalıksız, hasır iskemlelerden ikincisini arkadaşına uzattı. Bıraktığı yamanan kundura, yanındaki kösele ıslatma kovasının içine düştü.

İki adam da ne yapacaklarını şaşırıp kovaya ellerini daldırdılar.

Islak köselelerin yumuşayıp tüylenmiş değişlerini canlı, kıpırdayan hayvanlar gibi duydu yeni gelen, elinde.

Birden, tiz, ince, bir pınarın bölünüp kayalara vurduğu anki duruluğunu anımsatan gülmeler duydular.

İri ellerinde, sudan çıkardığı, ağırlaşmış kundurayı tutan adam,

— Çık ortaya bakalım, dedi. İsmail Amcanın elini öp.

Sesi, gülüşü hafiflik doluydu adamın.

Tamirci, ıslanan işinin gördüğü hasarı hâlâ gözleriyle tartıyordu.

— Çık hadi, çık. Öp amcanın elini, çabuk.

— Nerde o yahu? Geldiğinden beri göremedim senin yumurcağı.

Küçük bir kız çocuğu, ağır ağır, uzun boylu adamın bacaklarının yanından göründü. Ufak, çelimsiz elleriyle babasının bacaklarına sıkı sıkı tutunuyordu. Yüzünü utanmanın ince kızıllığı sarmıştı. Şaşkın çocuk gözleriyle kuytuluğa bakıyordu.

Her yana asılmış, biçimlerini yitirmiş eski kunduraların arasında bir iki kadın ayakkabısı da vardı. Bunlar sahiplerince, belki de yıllardır unutulup alınmamıştı. İnce topukları, derisi yer yer çatlamış yüzleriyle dükkânın yoksulluğuna daha da kesinlik veriyorlardı. İçerden gelen rutubetli, koyu karanlık, bir kişinin anca dolanabileceği genişlik, tek kanatlı kapıdaki boyayla yazılmış *dört* numarası, küçük kızın bakışlarıyla yeniden beliriyordu.

Dükkânın dibinden durmaksızın serin bir esinti vuruyordu dışa doğru. Eğriliklerle süren toprak yerde uçları tırtıklı kösele artıkları doluydu. Asılı eski kunduraların arasına sıkışmış karınca duasının ıslanıp kurumuş kâğıdındaki yazılar okunmaz olmuştu.

İsmail Usta'nın çalışma tezgâhı, kapının çıkmasından öteye, sokağa taşmıştı.

Dar sokağın dağınıklığı içindeki yerinde koyu kahverengi, uydurma tahta çakmalarıyla üstündeki küçük bölmelere ayrılan boy boy çivilerin konduğu kutularıyla duruyordu. Kunduraların çakılırken yerleştirildiği demir örs, keskilerin yıllarca çalışa çalışa incelmiş uçlarının parıltısı, iri iğnelere karışmış bir sürü ip, yığılmış balmumu kümesi, çeşitli boyda çekiçler, tezgâhın üstünde iç içeydi.

Tezgâhın yanındaki kovanın dibinde, bağları olmayan asker postalları vardı. Postalların biri burnundan açılmıştı. Açılan yerlerinden paslı, sivri çiviler görünüyordu.

Küçük kızın utanması silinmiş, yeniden deminki ince, parlak seslerle dolu taze kahkahalarıyla gülmeye başlamıştı.

Babası, onu birden tutup öne doğru çıkardı.

Güzel renkli çiçeklerle bezeli iri bir yamanın ön yüzünü örttüğü uzun giyiminin altındaki ufacık ayaklarında kayışları kırmızı, yeşil boyalı takunyalar vardı. Ayak başparmaklarının biri yaralıydı. Tırnak düşme yerine doğru uzuyordu. Aradaki çizgide tırnak altı, çocuklara özgü deri inceliği içinde görünmeye başlamıştı.

Çocuk ellerini önünde kavuşturmuş, bakışlarını yere çevirmişti. Saçlarının kumrallığı tarazlanıyor, arkadan gelen güneşte altın sarısına dönüp inceliyor, ışığa karışıyordu. Yüzünün yalın çizgilerinde gülmekten iz kalmamıştı. Boynunda sicime takılmış dört beş mavi cam boncuk vardı.

— Öp dedim İsmail Amcanın elini. Yiyeceksin dayağı sonra benden... dedi babası.

Kundura tamircisi, arkadaşını yerleştirince tezgâhının arkasına geçip oturmuştu. Meşin önlüğünde, birbirini kesen yüzlerce bıçak çizgisi vardı. Önlüğün kaviliği bu kesiklerden ötürü güçleniyor gibiydi.

Sudan çıkardığı işini örse geçirdi.

— Şunu yapıvereyim, kusura bakma Temir Efendi, dedi. Sahibi havuzlarda çalışıyor. Akşam uğrayıp alacak. Bir şeyi de kalmadı zaten.

— Tabii, sen işine bak...

Çocuğun babasının, kızının direnmesinden ötürü canı sıkılmışa benziyordu.

Cebinden bir sigara çıkardı, İsmail Usta'ya uzattı.

— Üçüncüye başladım. Bunun öksürtmesi daha az. Yakıver sen de.

İsmail Usta sigarayı aldı, kulağının arkasına iliştirdi. Birbirlerine bakıp güldüler.

Yaşlarının göründüklerinden daha az olduğu yavaş yavaş ortaya çıkıyordu.

Yanından açtı kundurayı İsmail Usta. Kestiği köseleyi, açtığı yarığa yerleştirdi. Küçük parçayı örste çekiçle dövmeye başladı. Kara, eski tabanın altı ezilip aldı yeni köseleyi. Kunduranın kaba, birçok yamadan oluşan düzensizliğinin içine karıştı ek. Ağzına koyduğu ince çivileri bir bir alıp çakmaya başladı İsmail Usta.

Küçük kız, babasının sırtına yeniden sığınmıştı. Yavaş yavaş dayak korkusunu unutup başını çıkardı, çivileri uygun sıralarla yerleştirdiği ağzından, aynı zaman aralıklarıyla alıp çakan adamı ilgiyle izlemeye başladı.

İsmail Usta, çivilerin işi bitince kundurayı kaldırıp havaya tuttu, iyice baktı. Yeni derinin aklığını gördü. Yanındaki dizili, kara kahverengi sularla dolu şişelerden birine ucu yuvarlak, sert kıllarla kaplı fırçayı soktu. Kunduranın çevresini boyadı. Bitmiş olan tekini yanına koydu. Önlüğünün altında ne renk olduğu belirsiz bir bezin ucunu çekerek boyanın eline sıvanmış ıslaklığını sildi. Kulağının ardından sigarayı aldı, yeniden güldü arkadaşına bakıp.

— Aslında bunlara, bendeki tamir edilecek bütün kunduralara tam pençe ister ama, olmuyor. Kimsenin öyle parası yok buralarda. Ne yapalım? Çok şükür, biz de geçinip gidiyoruz. Eee anlat bakalım, sende ne var ne yok?

— Önce ekmeği bir kâğıt serip üstüne koyalım, dedi kızın babası. Sonra da zeytini. Domatesi de şuradan alıveririz.

— Ne zahmet yahu! Hani, bana uğramışsınız yemeği birlikte yiyelim diye. Oldu mu ya? Ekmeğiyle zeytiniyle gelmek, bu ne misafirliğiymiş böyle?

— Zeytini bizimki sardı sabahtan. Geçerken de, köşedeki aynalı fırından yeni çıkmıştı ekmekler, alıverdim. Yabancı değiliz ya birbirimize a be İsmail Efendi... Bizimki doğum yapacak bugün. Kattılar şu keçi damarlıyı da yanıma.

İsmail Usta yüzünü birden kaplayan sevgi, şaşkınlık belirtileriyle,

— Yahu bugün çocuğun mu oluyor? Sancı mı çekiyor seninki? Hey Tanrım, hikmetinden sual olunmaz! Biz burda, günlük didinmedeyken yeni bir can katılıyor aramıza. Bu bildiğimiz. Ya bilmediklerimize, duymadıklarımıza ne demeli? Yaradanın gücü işte! Günahlarımızı bağışlasın dilerim. Sağ omzumuzdaki meleklerin sevap defteri yüklü olsun. Ne diyeyim, biz geldik gidiyoruz... Hayırlısı, hayırlısı! Oğlan dersin şimdi, hı? Öyle ya kızın var...

Kızın babasının koyu renk gözleri ışıklanmıştı. Bıyıklarının bakımsız dağınıklığı, düzgün kesilmemiş genişliği altında sevinç çizgilerine bürünüyordu. İri, geniş, bozulmuş ellerini dizinden doğru sarkıtmıştı. Sırtından otururken çıkardığı ciğer, işkembe, beyin sattığı dolabına baktı.

— Oğlan olsun isterim, dedi. Doğru. Yalnız bizim gibi bu işlere düşüp muhtaçlanacaksa fena, çok fena... İşimi beğenmemek değil benimkisi, kazandığımla geçinememek bıkkınlığı. Bu memleket bize yaramadı. Gerçi namusumuzdan eksiğimiz, utancımız yok, ama oğlum olursa yarını için uykusuz kalsın istemem.

Küçük kız, iki adam konuşurken yavaş yavaş babasının arkasından sıyrılmış, kunduracı tezgâhının oraya yaklaşmıştı.

Deminden beri gördüğü şeylerin yakınında olmak, babasıyla İsmail Usta'nın varlıklarını unutturmuştu ona.

Uzandı yeniden, iri bir balmumu parçasını alıp elinde ezip yuvarladı. İyice yuvarlak yapınca avcunda top gibi havaya atıp tutmaya başladı. İlgiyle inip çıkan balmumu topa bakıyordu.

Her atışında, zayıf gövdesinden sevinç dolu bir ünlem, kendisi fark etmeden göğsüne doğru birikiyordu.

— Hiç düşürmedim! diye bağırdı birden. Yüze saydım, hiç düşürmedim.

Babasıyla İsmail Usta, küçük kızı da, birbirlerini de unutmuşlar gibi, dalıp gittikleri durgunluktan sıyrılıverdiler.

Babası elindeki balmumu topağını yuvarlaklaştıran kızının zararlı bir şey yapmış olduğu duygusuna kapıldı. Sertlikle ayağa kalktı.

— Bırak İsmail Amcanın işine yarayan şeyleri. Sabahtan beri dayak diye kaşınıyorsun. Sana diyorum! Gelmeyeyim yanına. Sokaklarda az aratmadın beni. Zaten öfkem taşıyor.

Adam konuşmasının sonunda gerçekten öfkelendiğini anladı.

Çocuk ürkmüştü. Alt dudağı seyiriyordu belli belirsiz. Duruverdi öylece.

İsmail Usta çocuğa ve adama tedirgin baktı.

— Yok yok oynasın çocuk, dedi. Kesinlikle. Bir şey olmaz balmumuna. Çıkışma, bırak hadi yahu. Ben köşeden domatesi alayım da yemeğimizi yiyelim.

— Hayır, dedi adam. Ben baba oluyorum. Belki de oğlum olacak. Benim sofram olsun bugünkü, İsmail Efendi. Bilirsin bir Kozma'yla bir senle, bu memlekette, arkadaşlığımıza arkadaşlık denilir...

İki adam da ayakta birbirlerine bakıyorlardı.

Sokağı öğle tatilinin kalabalığı basmıştı.

Köşedeki kalaycının iki çırağı kesmece aldıkları karpuzu ortasından ayırmışlar, köşeye çökmüş yiyorlardı. Yüzlerinden silemedikleri işlerin karasına sıvanan karpuzun pembe sularına bakıp birbirlerine gülüyorlardı durmadan.

Akasya ağacının önünü sardığı kahvede, tavla gürültüleri hızlanmıştı. Sokağın içinde, küçük bir girintiyle uzanan çıkmazdaki torna atelyesinin işçileri öğleleri piyazlarını ya da kurufasulyelerini kahveye getirtirlerdi. Bir yandan küfürleşip, bir yandan tavla, prafa oynayıp yemeklerini yerlerdi.

İşsizlerin çoğunluğu, günboyu kahvede otururlardı. Öğleleri ortaya çıkan yeni kalabalık, onların umutsuzlukla örülü bekleyişlerine kısa da olsa bir

canlılık getirirdi. Öyle ya, elbette onlar da bir iş bulacaklardı. Bu çalışanların onlardan ne ayrılığı vardı ki. Birgün, bir ay, belli olmasa da bir zaman sonra öğle tatillerinin kısalığından yakınacakları işleri olacaktı onların da.

Makara, düğme üstüne toptancılık yapan Yahudi çıkıp kahveye yönelir, içeri girmeden seslenirdi kahveciye:

"Bir ıhlamur yolla, Sadık Efendi, bir zahmet, bir zahmet..." derdi.

Dönüp sokaktaki gürültünün içine katılmaktan ürkmüş, güneşten tedirgin dar dükkânına hızla dalardı hemen. Yüzlerce makaranın, kâğıtlara renklerine göre seçilip ayrılmış düğmelerin arasına sinerdi. Arada sokağa uğrayıp Yahudi'nin dükkânına düğme, iplik için giren semtin genç kızları, kadınları taşan bir neşe getirirlerdi çevreye. Kahvenin pikabına çabucak bir aşk şarkısı konur, açık sözlerden örülü şarkı öylesine ustalıkla zaman hesabına vurulurdu ki alışveriş yapanlar çıkınca ayakları karışıp yürümeleri bozularak uzaklaşırlardı.

İsmail Usta olanları, öteki sokak kişileri gibi, ince, hoşgörür bir gülümsemeyle izlerdi.

"Gençlik işte, gençlik... Yoksulluk falan tanımıyor" derdi.

Akasyanın açtığı mevsimler, kara düzensiz kaldırım taşlarıyla örülmüş, sıvaları dökük, pervazlarının boyaları yiteli yıllar olmuş yapı artığı şeylerle çevrili bu sokağa birden güzellik yayılırdı. Gövdesinin kalınlığından epeyce yaşlı olduğu anlaşılan akasyanın salkımları pıtrak gibi fışkırınca, dar kapanık sokağı alıverirdi eline. Sapaktan dönenler, eskimiş olan her şeyi güzelleyip çeşmenin akan suyunu bile duyuran ağacı görüverirlerdi birden. Temizlenmeyi hiç bilmeyen bu eski sokağı hamarat akasya ağacı, yalınlığı, ılık nazlı kokusuyla imrenilecek hale getirirdi.

Kahveci Malatyalı Sadık Efendi, ağacı sanki kendi yetiştirmiş gibi övünürdü çevresine.

"Bu ağaç değil, gelin" derdi. "Bilesiniz... Atlara bindirilip de, ya nasip demiş gelinin anlı şanlısı bu ağaç. Hem de perili ve cinli. Dibine bulaşık suyu döken, Allah muhafaza, çarpılır, bilesiniz. Tornacıların Bizans'tan kalmış, içine insan düşer kuburlu helalarının kokusunu bile duyurmuyor bize yazın. Hey kurban olduğum! Bilirsiniz, zemheri kışında bile duyulur, tornacıların helasının burun kıran kokusu."

Kahvesindeki işçiler, Sadık Efendi'nin bu sözlerine kahkahalarla gülerlerdi. "Kolay mı ya Sadık Amca? Biz içkici adamız. En ucuzundan şarabı çekip devresi gün tarihi helamıza girdik mi, amonyağı bol oluyor çişimizin" derlerdi.

Sadık Efendi başındaki, çevresi işlemeli, hacı takkesiyle "tövbe deyin, tövbe deyin"lerini sıralardı hemen.

Hoşuna gitmeyen ne olsa söylerdi bu sözleri.

İsmail Usta'nın arkadaşı, sırtında dolabıyla kentin yukarlarında apartmanlara ciğer, beyin, uykuluk satmaktan döndüğünde, kızıyla birlikte, akasya ağacı gene en doruğundaki günlerindeydi. Çeşme de o pıtraklanıp açtıkça daha duyulur, daha görülür olan akışını sürdürüyordu.

— Ben alıveririm köşeden, dedi küçük kızın babası. Sen diretme be kardeşlik. Olmaz böyle şey. Yapacağız bugün bir şölen. Bizim memleket töresi böyleydi. Hele bir oğlan çocuğu olan, kurardı düğünlük sofralar konuklara. Gelenlere verilirdi, dizlerine çekmelik ipek karılıp dokunmuş peşkirler.

İsmail Usta iyilikle baktı.

— Peki, dedi, peki... Ama karpuzu ben alacağım. Kızının bir doğduğunu duymuştum yıllar önce. Şimdi de ilk bana, İsmail Amcasına el öptürmeye getirmişsin. Ötesine karışmak yok. Yüze kadar saymasını bile öğrenmiş, Temir Efendi. Baksana artık büyüyor.

Kızın babasının yüzü onurlu bir anlama büründü.

Kızına döndü, baktı.

Çocuk balmumu topu usulca tezgâhın kıyısına koydu. Ufak, çelimsiz gövdesini biraz öne eğerek İsmail Usta'ya yaklaştı. Yürürken takunyaları çok ses yapmasın diye ayak parmaklarını sıkıştırıp bastırıyordu takunyalarına.

Kundura tamircisinin önünde durdu.

Meşin önlüğün balmumu, boya karışımı kokusu sardı çocuğu.

Başını kaldırdı. Doğru İsmail Usta'ya baktı. İri çocuk dişleriyle gülüverdi kısacık.

Zayıf, kemikleri belirgin küçük elleriyle birden elini tuttu adamın, öpüp alnına koydu. İki eline anca sığdırabildiği elin pürtüklü katı derisine ağzının

ateşli geçen hastalığından kalma dudaklarını ısırma alışkanlığından ötürü yer yer çatlamış derisi incecik değdi.

Birden ağlamaya başladı. Sessiz bir ağlamaydı bu, ufak iç çekmelerinden oluşan. Gözlerinden yaşlar topluca akıyordu peş peşe.

Babasıyla İsmail Usta yaşlı başlı, didinmiş, bıkmış erkekliklerine aykırı bir şaşkınlığa kapıldılar. Çocuğun yanına çöküp oturdular ikisi de.

— Neyin var? dedi babası. Seni dövmem, korkma. İsmail Amcan verdi sana balmumunu. Bak karpuz da alacağız, taze ekmek de var. Hadi ağlama.

Kızını kucakladı baba. Çocuğun ağlaması durmuyordu.

İsmail Usta bir topak balmumu daha alıp tezgâhtan, uzattı.

— Bu da senin olacak, ağlama. Kocaman kız olmuşsun, artık yakışmaz ağlamak.

Beceriksizce itiyordu avcuna çocuğun, vermek istediği balmumunu.

— Ya annem ölürse? dedi kız.

Sokağın seslerini duymaz oldu iki adam. Köşedeki kalaycının çırakları iyice sıyırdıkları karpuz kabuklarını çeşmenin yalağında yüzdürüyorlardı.

Sokağın başında kör tamburcuyla onu yeden yaşlı kemancı göründü. Birkaç şarkı çalıp beş on kuruş topladıktan sonra, eğer o gün öğle için yemek parasını edinmişlerse akasya ağacının altına iki iskemle çekip kahve ısmarlayarak kimseyle konuşmadan otururlardı. Bazı günler şarkı da söylerlerdi ordakilerden para beklemeden. Kör tamburcu iki çengelli iğneyle iliklediği eski yağmurluğu içinde yaz kış ısı değişmelerini duymaz davranışlarıyla, ürkek yürüyüşüyle arkadaşına dayanmış geliyordu. Körlerin güvensiz adımlarıyla basıyordu yere. Boşluğa kaldırılarak atılan bu adamlar bakıp görmeyen gözlerdeki körlüğün kesin belirtisini taşıyordu. Kemancı, ak saçlarını ortadan ayırıp iki yana taramıştı. Kirden katılaşmış boyunbağının üstünde taşı düşmüş bir iğne takılıydı. Çizgili pantolonunun dizlerinde ayrı renkten yamalar vardı. Kör tamburcunun ona dayandığı yanı, belli bir eğiklik kazanmıştı giderek. İskemlede otururken bile, gövdesinin gereksiz yana kaykılmasını sürdürüyordu kemancı.

— Annen niçin ölsün? dedi babası kızının yanağına yanağını dayayarak. Niçin ölsün? Bir kardeşin olacak. Çeşmeye gittiğinde alacaksın yanına. A be kızım olmuşsun sen şaşkın. Yapacağım ikinize şeytan uçurtması,

uçuracaksınız bostanların orada, çığrışıp küçük kuşlar gibi. Avunacaksınız birlikte.

Kızla babasının yanak yanağa duruşuna bakan İsmail Efendi burnunda sızlamalar duydu.

Meşin önlüğünde bir şeyler aranmaya başladı, sonra ne aradığını unuttu. Birden kör tamburcuyla kemancıyı gördü, sevindi. Baba-kızın gelen iki adama arkaları dönüktü.

Çocuğun ağlaması durmuş, yüzüne yaşının kaldıramayacağı bir hüzün çökmüştü.

— Bak, dedi İsmail Usta, bak hanım kız. Bizim çalgıcılar geldi. Yemek yiyelim de onlara şarkılar çaldıralım, sen de dinle.

Çocuk tam karşılarına düşen kahveye yönelmiş iki adamı ilginin doruğuna varmış bir bakış duruluğu içinde gördü. Babasının başından ayırdığı başını adamlara doğru çevirme çabasıyla babasının kollarından kaymaya başladı.

Adam yavaşça yere bıraktı çocuğu. Demin aralarında beliren hüzün, çaresizlik yok olmuştu.

İsmail Usta, meşin önlüğünü doldurmayan, zayıf göğsünden gelen kalın, durgun sesiyle kararlı konuştu:

— Çocuk işte, daldı gitti. Sen bi yol bekle, gelen giden olmasın.

Arkadaşının yanıtını engellemek için çabucak sokağın caddeye ve güneşe açılan tek ucuna doğru yöneldi. Ensesinin çukuru zayıflıktan içeri çöküktü. Yer yer kırılan saçları baştan savma bir tıraşın artırdığı yoksulluğuna acılık katıyordu.

Güneşin aklık içinde yayıldığı sokaktan döndü.

Kızın babası, İsmail Usta'nın ardından bir süre daha baktı. Oturduğunda kızının kahvenin kıyısında durup, kör tamburcuyla kemancıyı hiç eksilmeyen aynı ilgiyle izlediğini gördü. Aralarına giren sokağın dar uzantısında çocuk çelimsiz solgun, koca çiçekli yamasıyla duruyordu öylece.

Babası topladığı bir şeylerin tükenişini duydu yüreğinde.

Dükkânın kıyısına bıraktığı boş sırt dolabına baktı.

Nereden çıktığı belirsiz bir iki kedi dolabın tellerindeki kalık et kokularının verdiği ürpertiyle gezip duruyorlardı.

“Bugün işim çabuk bitti” diye düşündü adam. “Çabuk sattım malı. Daha olsa, daha da satış olurdu. Para yok ki... Günlük kazancın beş on kuruşunu ayırıp fazla dan ciğerdi, dalaktı, alabilsem... Olmuyor işte, rızkımız bu kadar demek. Bir çocuk daha gerekli miydi? Niçin doğar? Neyi görmeye?”

Gözüne Tepebaşı’nın dar sokaklarında yükselen apartmanlar çizildi. Açılacak her camın kendisini çağırmak için açılmasını yakardığı anı aynı duydu yeniden. Kendine kızdı, kendini beğenmedi. Dakikalar süren durmasından sonra kaldırımlarda sürüdüğü altı tahta, kasap ayakkabıları; pazarlıksız alışveriş etmeyen Rum, Ermeni, Türk kadınlarının eş sözlerden kurulu, bezgin konuşmaları... En çok yadırgadığı, ilk işe başladığında müşterilerinin hiç onun yüzüne bakmamasıydı.

Sonraları alışmıştı yüzüne bakılmamasına. Şimdi artık o da yalnız açılan camlara bakıyordu, bir de kendisine yönelen çağrıya.

— Ne bu dalgınlık? dedi İsmail Usta. Binin yarısı beş yüz, o da bizde yok bre Temir Efendi. Sen uzak dağların adamıydın, dayanıklıydın. Oldu mu ya, böyle derine dalmak!

Elindeki kabuğunun suyu yer yer çekilmiş karpuzu koydu tezgâha. Küçük bir kesekâğıdından üç tane domates çıkardı. Birinin ucunda yaprağı vardı. Çocuğun babası domatesin yapraklı olanını aldı, burnuna götürdü, uzun uzun kokladı. Yüzünü değişmeler sarıyordu gittikçe. Işıksız gözlerine doğru gençliği dönüyordu. Deminki düşünceler onun değilmişçeydi görünüşü.

— Sırık domatesi bu, İsmil Usta, dedi. Bilirim ben... Ta var ki bir gençliğimden bu yana nasıl da unutmaz adam toprağı. Şöyle burnuna dayar dayamaz alırsın herhangi bir bostanın karılmış, mayalanmış tadını. Sırık domatesleri hiç topraklarını bırakmazlar derim. İşte koparıldığı yerden alıp gelmiş buraya bostanını.

— Bre Temir Efendi, şimdi oldu işte! Başla memleketten sohbetlere.

Birlikte küçük kunduracı tezgâhının üstünü düzeltmeye başladılar. Dürülü duran bir gazeteyi açıp serdiler.

Ekmeği elleriyle böldü İsmail Usta. Domatesleri üç köşeye koydu. Yapraklı olanını, çocuğun yeri diye düşündükleri köşeye bıraktı. Zeytinlerin sarılı olduğu kâğıdı da açtılar.

— Redife gel, yemek yiyeceğiz! diye seslendi çocuğun babası.

Kız, kemancıyla kör tamburcuya kesintisiz bakarak yürümeye başladı. Bir taşa takılıp tökezledi. Kahvede çocuğu görenlerle babası, İsmail Usta ve kemancı güldüler.

Sesli gülmeleri duyan kör tamburcu görmeyen gözlerini göğe doğru çevirdi. Sokağın dar açısını engelleyip kapayan akasya ağacına baktı. Dudaklarında bir oynama oldu. Uzun uzun yukarı çevrik kaldı yüzü, görmemenin getirdiği bir anlamla doldu gözleri. Kemancı bir şeyi engellemek isterce elini uzattı arkadaşına, tuttu kolundan. İnce uzun elleri vardı kemancının. Parmakları binlerce duruma gelebilir sanısını verecek gibi kıpırdıyordu bir şeyi tutarken. Kör tamburcu, koluna değen eli duyunca hemen eski durumunu aldı yüzü. Başını eğdi, yeniden gölgelere büründü. Bir alnı ışıklı kaldı. O da, yanına dayadığı tamburunun yuvarlak sırtından yansıyan güneşin vurmasındandı. Kemancının yüzü durulmuştu.

Yemeklerine başlayınca, kız önce domatesi yedi, ardından ekmeğini çekti önüne. Her lokmasını yutup yenisini koparana dek geçen sürede durmadan kahvenin önünde oturan iki çalgıcıya bakıyordu.

İsmail Usta bir karpuz dilimi uzattı çocuğa.

— Korkma Redife çocuk, dedi, gitmezler. Gün batıncaya kadar burada kalırlar.

— Peki ama, dedi kız, ağzı dolu dolu, ya babam giderse... Beni de alır. O zaman göremem çalgıcıları.

— Görürsün, dedi babası. Biz daha epey kalırız burda. Söyledi vatmanın karısı, annenin varmış doğumuna çok bir vakit. Olabilirmiş çocuk ancak yatsıda.

— O çocuk doğunca bizle mi yatacak, baba?

— Elbette. Önce kuracağız bir salıncak tavana. Sonra serpilip olunca yürümeli, sereceğiz senin yanına yatağını.

— Annem, doğurduktan sonra da mı ağlayacak, dün akşamdan beri ağladığı gibi?

— Ağlamayacak, bre kuşçağızım! Yeni bir adam gelince sevinecek bile, fukara... Herhalde acı çekti pek çok. Kalmadı onun da kaviliği. Soluverdi. Konuşmaz oldu.

İyice anlatabilme tutkusuyla arkadaşına döndü:

— Be İsmail Usta, çekti çok ve çekmekte. Yıllar var ki şakalaşmamışız birlikte. Yüzündeki kırışıklar eskiden beri vardı sanırsın. Öyle alıştı gözlerim. İçi söndü. Avunmuyor. Acıya boyun eğdi. Analığı tazelenince yekinir mi dersin?

— Onu dövmezsin değil mi baba artık? Dövme annemi.

İsmail Usta'nın bakışlarında yargılayan bir anlam belirdi.

Sustular.

Yemekleri bitti.

Kâğıdın içinde topladığı artıkları yandaki tenekeye bastı kundura tamircisi.

Küçük kız cebinden balmumunu çıkardı, yuvarlamaya başladı. Babasından yana bakmıyordu. İyice eğdiği başında saçlarının kumrallığından öte yüzü görünmüyordu. İki adam sessizce sigaralarını yaktılar. Kızın babası öksürmeye başladı. Öksürüğünü, başlayacak bir konuşmadan kaçınmak istercesine, bir kurtuluş gibi yeniden başlatıyordu bittiği yerden. Boğazındaki gıcığı depreştirecek soluk alma tersliğini deniyor, öksürüğünü sürdürüyordu.

— Bu mereti içmemek de var ya, dedi İsmail Usta. Ama bizim gibi feleğin sillesini yemişlerin tek avunması deyip sürdürüyoruz. Yoksa öfkemiz hiç mi hiç zapta gelmeyecek.

İsmail Usta'nın sesindeki bağışlayıcılığı sezen arkadaşı baktı ona.

Çocuk oturduğu hasır iskemleden yavaş yavaş, ayaklarının ucu yere değene dek indi.

Kunduraların arasında duran ağzı kırık bir şişeyi alıp doğru kahveye yöneldi.

— Vurdum, doğru. İlk dövüşüm bu karımı. Kız da gördü. Gidip odanın ucundaki minderlere gömdü başını ben anasına vururken. Hep öyle gömük durdu minderlerin içinde. Elleri kolları göverdi kadının ama susmadı hiç. Konuşmayan kadın susmadı. "Açız" dedi. "Hep açız" dedi. "Görmüyor musun istediğin kadar çalış gene de elde avuçta yok." Akşamüstüydü. Kızın ateşli hastalığı yeni geçmişti. Ot filan toplamışlar vatmanınkiyle, Ceviz yaprağı karıp çocuğu ovmuşlar. Güç, verirmiş. Ceviz yaprağı topladıkları yerden kovalamışlar onları. Ağırına gitmiş çok. "Biz buralarda yaşayamayız. Ölelim... Ölelim..." diye bağırıyordu. Benim yıllardır

düşündüklerimi söylüyordu. Ben kimselere söyleyemedim bu sözleri. Kendime karşı bile içimden geçirmemeye baktığım şeyleri söylüyordu durmadan. İsmail Usta, kötü düşünce, kötülük getirir. Sen doğma büyüme buralısın. Bizden ne farkın var. Kadına anlatamıyorum. Kimse de anlatamaz. Dört ay var döveli, pişmanım. Bağırmasını bitireydi kalkan ellerimi tutardım. Vurdum vurdum... Kana kana ağladı. Gece yarısını bulmuştuk. Kana kana ağlamasına dövmem bahaneydi bana sorarsan. Ama bu çocuk nasıl unutmamış?

— Unutmaz, dedi İsmail Usta. Taze kafa, unutur mu? Sen düşün çocukluğunu bi yol... Ben altı yaşımda, kunduracı yanına çırak verildiğim gün, aldığım beş kuruşu hiç unutmam. Pantolon cebime koymuştum da, kaybolur diye ikide bir yoklamaktan ustanın getir götürüne yetişip erememiştim. Çocukluk bir ak kitaptır. Her şey derin yazılır bre dağlı Temir.

Kız çeşmeye sarkıp şişeyi dolduruyordu. Sonra götürüp akasya ağacının kıyısından çıkan köküne döküyordu. Ağacın kökü sert bir direnmeyle toprağı kabartıp sürerek genişlemişti. Kökün bittiği yerde engebeler vardı yıllar geçtikçe artan.

Elindeki suyu bitirinceye dek bir yandan da çalgıcılara bakıyordu çocuk.

Kemancı bu hiç rastlamadığı duru, soran bakışların etkisine takıldı.

Küçük kızın yaptıklarını tek tek izlemeye başladı.

Önlerine demin konan kahveyi bitirmişler, gündelik değişmez bekleme durumlarını almışlardı. Arada kör tamburcu öne doğru eğiliyor, sonra başını ağacın arasından görünen gök parçasına doğru çevirip görürmüşçe uzun uzun gözlerini dikiyordu. Bunu üçüncü kez yaptığında küçük kız elindeki dolu şişeyi göğsüyle aynı düzeyde tuttu. Kıpırdamadan, kör tamburcunun sürüp giden göğü seyredişine kaptırmıştı kendini. Şişeden su ayaklarına doğru akmaya başlamıştı. Islanan küçük ince çocuk ayaklarındaki suları duymuyordu hiç.

İsmail Usta sigarası biter bitmez akşam gelip alacak işçinin, onarıldıkça yoksulluğu artan kunduralarından tekini son kez örse geçirdi. Çekicini kavradı, mutluluğu andırır bir rahatlık içinde baktı arkadaşına.

— Seni işinden savsakladık, hay İsmail Usta... dedi kızın babası.

Bir eziklik sarmıştı sesini.

İsmail Usta’nın sigaranın sararttığı diş uçları belirdi kırçıl bıyıklarının altından, güldü.

— Hadi hadi... dedi. Sabah ezanından yatsıya burda tespih böceği gibi katlanıp uğraşıyorum. Şu küçük izbede dik durup da soluk aldığım yok. İyi ki çıkıp geldiniz. Geçende sordum Kozma’ya, deli Bulgar’a. Ha Kozma ha, nerda senin memlekatlın? Uğramaz bir an bile ve da birgün bile. Sorsun hatır ve da gönül. (Konuşmasının buralarında sesini, şaşılacak bir kalınlığa çıkarıp Kozma’nınkinden ayırt edilemez yapmıştı. Vurgularına dek aynıydı ses. İsmail Usta’nın neşeyle çizilen alışılmadık şakacılığı ikisini de alıvermişti.) Deli Bulgar baktı bana uzun uzun, kızdı sanırsın. Tam tersi oldu. Üzülüverdi. “Yok bre Türk” dedi. “Var hâlâ bir alışmamaşlığı ki çekinir, aramaz tanıdık ve da bır bıldık. Yok yapacak şey bızım için. Orda da gurbetlıktı, burda da gurbetlık. Temir olamaz yakın ve tanıdık buraya. Bılesın bırakmış ardında karlı dağlar. Donduran kışlar. İstanbul’un alışmışsınız iki günde çamur olan karına kışına. Ama yok başka çare. Temır bılmalı bunu. Ve demelı tamam.” Bir salep içirdi zorla, temmuzun sıcağında. “Bırak yahu” dedim. “Nerden çıktı salep?” “İşçiler durmaz öksürür ve lazım ıçmaları hep salep” dedi.

Kızın babası sevinmeyle şaşma arası bir tutuklukla bakıyordu İsmail Usta’nın uçarılık taşan görüntüsüne. Ve birden konuşmaya başladı.

Konuşması uzaklarda kalmış birileri için gibiydi, tekdüze, zor işitilir, dışa vurmuş sayıklamayla yakarı arası iniş çıkışlarla sürüyordu:

— Doğru bilir o koca Bulgar beni. Doğru söyler. Anlatmıştır düzgünce, iki toprak arasında bir yerde kaldığımı. Ne de olsa gurbetliktir kendi de. Memleketi unuttum unutmaya. Biz yola çıkıp trenlere doldğumuzda toprak bahara kabarıyordu. Her yan ayazdı. Ama bu gelen ekim zamanının yağış yüklü, bereketli ayazıydı. Tren camları silme buz bağlamıştı. Trene bindiğimizde evi, avluyu, karşı dağları düşünmeye çalıştım. Camlara vurdum, buzlar çatırdadı. Ayrılalı birgün anca olmuştu dağlardan. Bir kapımızın yuvarlak kasasını görebiliyordum içimde. Üstünde buğday başakları boyanmış kapımızı. Soğuktu aşağılar da.

İsmail Usta çekiç vuruşlarıyla yamaladığı bölümlerin aksak olabilecek yanlarını yeniden pekiştirirken,

— Öyledir Temir Efendi, dedi. Çok kimseye olur bu dediğin unutkanlık. Benim babam öldüğünde on üç yaşındaydım. Yani koca adam olmuştum. Bir yıl da babamın yüzü silindi kafamdan. Tam tamına böyle olur, inanırım.

Kızın babası kendi düşüncesine katılan arkadaşına bakmadı. Konuşmasına bıraktığı yerden başladığında sesi deminki sesti:

— Yurdumuza yakın son istasyonda iki adam görmüştük. Akşam oluyordu. Dağlık yerlerde bilirsin, güneş çabuk kaybolur. İki adamı yukardan aşağıya kalın iplerle bağlamışlardı. Eskimiş çoban çarıkları vardı ayaklarında. Perişanlıklarına, tutsaklıklarına aykırı düşen çoraplarının renkli işlemeleri göz alıyordu. Diz altlarına kadar çarıklarının iplerini dolamışlardı. Birinin sırtında yırtık bir mintan vardı. Mintanın kolunda barut karasını andıran bir delikle çevrili kan izleri görünüyordu. Adamların yanındaki silahlı askerler dimdik duruyorlardı; umutsuz, sıkkın. Adamlar bizim bilmediğimiz bir yerlere bakar gibiydiler. Yüzlerinde ne korku, ne kin vardı. Trenlerin sık durmadığı bir istasyondu. Tahta askılığındaki çanın üstünü epeydir demiri kemiren paslar sarmıştı. Gövdeleri baştan sona bağlı adamlar niçin oradaydılar, ne bekliyorlardı? Trende, bizle sınıra gelip geçirerek dönecek akrabalarımızdan Nesibe Teyze’nin oğlu lisede okuyan Hasan, “Çeteciler” demişti sevinçle. Sanki tanıdıklarına rastlamıştı Hasan. Der demez de üzgün, bıkkın oturmuştu yerine. Geçip gitmişti trenimiz. Bre İsmail kardeşlik, o adamları boğazlarından ayaklarına sarıp da yanlarında silahla donanıp durmanın yakışıksızlık olduğunu düşünmüştüm şıp diye. Bir o adamlar silinmez gözümden. Delikanlılığımın geçtiği yerleri unuttum da, onlar kaldı. Dağların koyaklarından nasıl sürüp, izleyip çıkarmışlardı, kimbilir? Bunları düşünme derim kendime. Kakılmış ya çıkarıp atamazsın. Ben şimdi buralarda karımı dövüyorum. Öz yurdumu karartıyorum. Kötü bir baba oldum. Bizim babalarımız iyi aile reisleriydi. Tarladan, davardan dönüşleri bayram gibi beklenirdi. Çocuklar peşkirleri annelerine koştururlardı. Uslulukbabaların dönüşünde, zorlanmadan basardı çocukları. Zorlanmadan yürürdü her şey. Kadınlar mutfaklarda, mısır unlarından tatlılar yaptıkları geceler şurubu en çok çekmiş parçaları babaların önüne sürerlerdi. Bundan hepimiz hoşnutluk duyardık. Dedim ya, zorlanmış bir şey yoktu. Dağlar, tarlalar, avlular, otlar, evler uygundu. Şimdi kötülük içime yer etti. Ellerimden korkuyorum, öfkemden korkuyorum. Karımı

gebeyken dövdüm, düşün İsmail Efendi. Dövdüm iyice. Bu kız, bu sübyan, dinledi gördü. Düşündüklerimi, kendimden sakladıklarımı bağırmamalıydı yüzüme. Yalvardım durmadan. Sus kadın, sus! Tutamam kendimi. Bilesin olacak herhangi bir fenalık bağırdıkça. Buraya geldiğimizden beri yaşamayı unuttuk.

Sustu. Kızının olduğu yöne baktı.

— Yoksulluktan, dedi İsmail Usta, sesini acı basmıştı. Ama koru kendini Temir. Elinin yatkınlığı olmasın vurmak. Bak bugün karın ağrılarından kurtulduğunda bir oğlun olacak.

Onu okutacağım, dedi kızın babası, bu sözle deminki dalgın, uzak bakışı gitmişti. Ne yapıp edip okutacağım. Anlasın nedir olan biten dünyamızda.

— Olacak bir bey okuyup, ha Temir Efendi. Ak yakalıklı. Evet evet, hayır hayır, sonra sonra diye sorular soran bir bey. Bizi de beğenmeyecek.

Evet beğenmeyecek bizi belki ve babasını. İstemem ille beğensin. Lakin, olur derim Redife’ye destek ileride. İşte bunu isterim en çok. Kızmayalım başka yerlerde gidip durur diye okuyunca. Redife kızdır biçare, büyür erişirse, bir de yoksulluk... Ezilir gider. Kanından birisi, erkek kardeşi savunur anca onu. Okumuşlar nasıl savunurlarsa kendilerini.

İsmail Usta, hüzün dolu gözleriyle arkadaşına bakıyordu.

— Ya senin hiç olmazsa kızın, karın ve doğacak bir çocuğun var... Güldü İsmail Usta. Sözünün burasında gülüşü, söylediklerinden özür dilermiş gibi bir anlama büründü. Anam öldü, dört yıl önce. Bu yaşta kaldık yapayalnız. Hep böyle olur be Temir Efendi, analar oğullarını evlendirmez sakınırsa... Yaşlanırlar yaşlanırlar, öldüklerinde oğullar da yaşlanmıştır artık. Hem bu parayla ancak tek boğaz döner. İyi etmiş rahmetlik derim, kendi kendime bazı geceler.

— Evet ama, yeni bir can gelince Tepebaşı’nda on sokak daha gezmek ister, nafakasını çıkarmak için. Ben de yaşlandım. Kırkımı geçiyorum. Yoksul adamın her yılını iki misli saymalı. Memlekette, bayramda davullar vurduğunda alanda toplanırdık. Birlikte hora tepmeden önce, şöyle aşağı yukarı gezmelerimizi düşünürüm. Mintanlarımızın içinde gerilen kollarımızı, sırtlarımızı... Ve birden omuz omuza tutunup dağlara doğru bağrışımızı. Yanıldık... Hamladık, artık tek tek ekmek düşünmekten yenildik. Böyle erkeklik olur mu? Yaşlandık. Yeni çocuk babası olmak

neyimize. Kendimi beğenmiyorum. Ama bize başka iş bırakmadılar. Yıldık İsmail Usta. İster istemez alta alır olduk kendimizi. Bu da avuntu işte ya... Günübirliğine yaşamaktan köreldik, karardık. Tükenmeye başlamışken yeni canlara yol açmak, gebe kalmak...

— Allah rızkını hazırlamıştır, dedi İsmail Usta. Her doğanın da açlığa kavli yok ya.

Birlikte, küçük kızın durduğu yöne baktılar.

Kızın çeşmenin sularından önünü ıslattığı basmasının güzel yaması bacaklarına yapışmıştı.

Daha da zayıflamış gibiydi.

Elindeki şişeyle su taşıyordu gene.

Güneş arkaya dönmüştü. Ara sokağa giren ışıkları yanlamış gölgeler, uzuyordu taşlara yayılarak.

— Hazırlamıştır rızkını yaradan ya, aracı olacak biziz İsmail Usta...

— Yaradan'a karşı çıkmak olmaz, iyi düşün. Yeni çocuğun, yurdunda doğacak. Buraları sevmesi, ısınması daha kolay olur. Sen, ne unuttum desen, gene de ardında bıraktıklarından sıcak bir ocak başını, kaynamış bir çorbayı, uzanan tarlaları bilirsin.

— Öyle... Kız da büyüyor. Bizden sonrası daha iyi olmalı diyorum kendime. Olmalı ya, kızın çocukluktan çıkıp erişkinliğe varmasına en çok altı yedi yıl var. Bundan korkuyorum İsmail Usta. Çocuk kalması daha kolay bir kızın. Bunu böyle bil. Bizimkinin sancısı iyiden sıklaştığında, yıllardır unutup durduğum şeyi yaptım, bu sabah: Duaya oturdum. Redifecik uyanmış. Yorganının altından bir bana, bir sedirdeki saman dolu yastığı karnına basarak bağıran anasına bakıyordu. Kadınımın yüzü çekilmiş, tek damla kan kalmamıştı. Bükülüp oğunup arada birden çığlık çığlığa bağırıyordu. Öteki göçmenlerin, yerli komşularımızın kadınları doluşuverdiler odaya iki köşeli. Hiçbir şey yapmadan döneniyor, tasalanıyor; karımın bağırmalarına katılıp gürültüyü iki misline çıkarıyorlardı. Birden içlerinden biri bana, “Ne çekiyor bilir misin? Ah siz erkekler!” dedi. Karım kasılmıştı. Dualarımı kestim. Kadınları bilirsin. Yanlarında dua etmek bile ters kaçıyor. Öyle düşman düşman bakıyorlar insana. Karımı sedire sırtüstü yatırdılar. Epeydir sedirin tahtasına seriyorduk örtüyü doğrudan. Son yün yatağı da satmıştık. Yatırdıklarında

oraya sanki kemiklerinin çarptığını duyduk hepimiz, öylesine zayıftı. Ben epeydir ona uzaktan bakmamışım. Karnından öte her şeyi, dümdüz sedirin tahtasına yapışmıştı. Nasıl da vurmuştum; kollarına, sırtına, berelemişim yoksulcağızı. Saçını sıkı sıkı bağlamış çakır gözlü bir kadın, Redife'yi tutup yataktan çıkardı. Buncağız üstünde bez içliğiyle kalakaldı. Gözlerini anasından alamıyordu. Bağırarak ağlamaya başladı. Kızı elime tutuşturdular. "Al git bunu Temir Efendi. Görmesin olacakları. Hem akşama getir" dediler. "Çok zayıf düşmüş Kadriye Hanım. Doğumu güç olacak. Ikınacak canı kalmamış kadıncağızın." Odadan çıkarken karıma baktım. Kalabalığın arasından bana gülümsüyordu. Alnı karanlıkta bile parlıyordu, ter içindeydi. Kızımın elinden tuttum, yürüdük. Ardımdan, "Bilmez erkek milleti doğumu. Onun için de acımaz" dediklerini duydum. Tan yerinde bir iki aydınlık vardı, daha geri yanı gece. Bereket ayaz yaz ayazı. Yeni bir can gelirken öbürü gider mi İsmail Efendi?

Kunduracı eğilip burnu açık postalı aldı yerden. Postalın derisi katılaşmıştı. Islak bir bezi bastı sert yüze. Gereksiz yere yanında üst üste duran günleri yeniden karıştırdı.

Arkadaşına bakmadan, zor duyulur bir sesle,

— Sen iyi adamsın Temir Efendi, dedi. Bunu böyle bil. İlk geldiğiniz yıllarda memleketlilerinden birinin karısı doğum yapacakmış. Zormuş durumu. Senden para istemiş. Adama çıkarıp cep saatini vermişsin. Hâlâ anlatılır buralarda. "Ciğerci Temir Efendi'nin eli de, yüreği de cömerttir" derler. Karın kurtulacak. Kötü şeyler düşünme.

Adam daha eğildi öne doğru.

Dizlerinden sarkan ellerine bakmaya başladı.

Karısı belirdi gözlerinde.

"Adam nasıl verirsin saatini, nasıl? O bize bir ay yiyecek, barınak parası olurdu. Senin dağlılarınla çevrili değil buralar. Burda kim kime, dum duma. En sonunda satarız diyordum saati. Tek dayanağımdı, düşündüğümde. Sac sobada gazete kâğıdı yakıp çevresinde ısınmaya çalışmaktan sırtım tutuldu. Artık kâğıt da bulamıyorum. Bu kalkıyor, saatini, gece kapısını vurana, yakarana veriyor. Veremezsin dememe kalmadan. Vurulacak sağlam kapısı olan bağışta bulunur. Senin kapın portakal sandıkları çekilip delikleri kapatılmış kapı."

Uysallığı yok oluyordu karısının gittikçe.

Başkaldırmaları, uzun aralarla patlamalar halindeydi.

Saati arkadaşına verdiği gece, yüreğinde ağan sıla özlemini nasıl duymuştu.

Akşamın bastığı saatlerde davarların kaldırdığı tozu görür gibiydi. Oysa lambayı çoktan söndürmüşlerdi de yumuşak çıngırak sesleri durmamıştı gece boyunca kulaklarında. Karısının kavgacı konuşmasını dinlerken, geride kalan kasabasının ara sokaklarından yürüyen delikanlılığı, çalımını yitirmeden direnmişti gözlerinde. Yepyeni sevgilerin geleceğini bilirlerdi o bolluk, varlık zamanlarında. Ak perdelerin, adam boyu pencerelerde aralanıverişini kısacık bir anda iri, kara gözlerin gözlerinde çakışını... Çocukların ellerinde çatal değneklerle sokaklarda koşmalarını, sağlıklı bağırışmalarını; saatini verdiğinde çıkarıp eksiksiz duymuştu. Göğsünde tepen sevdasıyla üç gün üç gece süren düğünlerinin olduğu gece, herkes dağıldığında, sedirin kıyısında başı yere eğik, elleri kavuşuk duran taze gelini sarıp karısı yaptığı gece anlatılmaz güzelliğiyle yenilenmişti. Şimdi karşı çıkan, bağıran, gülmeyen bu kadın o muydu, yenleri karanfil işlemeli gömleğinin içindeki ak sabunlarla yıkanmış saçlarını çözmüş duran, ilk gizemli acıda başını göğsüne gömen gelini miydi onun? Gelinlik kunduralarının ayaklarını sıktığını neden sonra söyleyen ve buna birlikte uzun uzun güldükleri kız mıydı? Gerdek gecesinin utançlarla dolu karşı koymasını uysallığa çevirdiği gül yüzlü Kadriyesi... Yenik düşmüşlerdi birlikte. Şimdi gençliğe benzer bir şey oluşuyordu evinde. Doğum inanılmaz diriliği, yüklü umutlarıyla sonuçlanmıştı belki de.

— Kurtulsun, elim kırılsın bir daha ona kalkarsa.

Yüzünü zamansız sarmış çizgiler derinliklerini yitirmiş, gençleşmiş açık alnından güç alarak inandırıcı, yumuşak anlamlarla dolan koyu renk gözleri ışıklanmıştı.

— Nedir ki bir cep saati, bir insan doğarken sözü mü edilir? Yeni çocuk umutlandırıyor. Bir şeyler, iyilikler getiriyor. İnaçlarını yokluyor insan...

İki adam ilk kez anlaşma içinde gülüp birer sigara daha yaktılarında kahvenin yönünden tamburun dokunaklı içe dönük sesi duyuldu.

Küçük kız su taşıdığı şişeyi kucağına koyup yere çömelmiş, üşüyormuş gibi omuzlarını kısmış, kıpırtısız öylece iki çalgıcıyı dinlemeye başlamıştı.

Tamburda ilk sesleri arayan kör adam kemanın da katılmasını bekledi.

Kemancı önce ayağa kalktı, ilk birbirini tutmaz sesleri yayında çıkardıktan sonra bir do sesini çeşitli inceltmelerle yayarak denedi.

Sanki görüyormuş gibi kör tamburcuya baktı.

Başıyla, haydi anlamına gelecek bir işaret yaptı, aynı anda birlikte çalmaya başladılar.

Kahveden gelen tek tük tavla pullarının vurulma seslerini, kalaycı çıraklarının bağırtılarını, uçta bulunan torna atölyesinden gelen vınlamaları bastırmaya başlamıştı tamburun ve kemanın içli, uyumlu sesleri. Uzun bir taksime giriştiler.

Çalma ustalıklarından çok seslerin güzelliğini, istedikleri bölümlerde, bildiklerince uzatma ve ağırlaştırma yöntemleriyle baskınlaştırıyorlardı.

Kör tamburcu, çalgısının yuvarlak gövdesine eğilmiş eski yağmurluğunun içinde biraz daha acıklı görünen başıyla küçük, uyumlu sallanmalar tutturmuştu. Körlerdeki boşluk dolu açık bakışları kapanınca, yüzündeki yabanıl ürkütücülük yitmiş, yerini güzelliğe yakın bir rahatlık almıştı.

Kemancı ilk notalarını ayakta çaldıktan sonra tahta iskemlenin ucuna doğru oturdu. Otururken geldiklerinden beri çevrelerinde dolaşıp duran küçük kıza gülümsedi. Bir çocuk gülmesini anımsatan ya da ona öykünen bu gülümseme adamın karaya yakın esmerliğinde ışıldadı.

Küçük kız kendisine kesinlikle sunulan bu dostluktan yüreklenip çalgıcılara en yakın yere doğru boş iskemlelerden birini sürüdü. Epey bir çaba gösterdikten sonra kendini iskemlenin üstüne çekti, yerleşti. Elinden şişesini bırakmamıştı.

Küçük kızın oturduğu yerden öteye bir boşluk kalmıştı iskemlede. Bacaklarının yere değmeyen uzantısı, zayıflığı, görünüşünü daha korunaksız yapıyordu.

Kemancıyla tamburcunun birlikte sürdürdükleri taksim bölümü, ikisini seçkinleştiriyor, sesleri duyup gelen bazı işçiler bir yanlara ilişip sigaralarını yakıyorlardı.

Kahveci Sadık Efendi, camın dibine yerleşip kendince müzik dinleme biçimine girdi.

Karşıdaki eski kundura tamircisi İsmail Efendi'nin dükkânına doğru baktı, eliyle selamı andırır bir şey çizdi havada. Komşusu bunu görmedi. İsmail Usta'yla giyimi ondan da bakımsız, dağınık, iriyarı arkadaşı (bu tanıdık göçmenlerden biriydi. Merhabası kolay olanlardan) ne yöne baktıkları belirsiz dalgınlıklarıyla yüklü oturuyorlardı.

Taksim bölümünün bitmekte olduğu, müziğin hızlanmasından belliydi. Kalaycı çırakları, ustalarının çağırma korkusuyla tedirgin, söylenecek şarkının başlaması için sabırsızlanıyorlardı. Çünkü tüm şarkı sözlerini kendi zor yaşamalarıyla eş anlamda bulurlardı. Seslerin kalınlıktan çıkıp iki ışıklı ince bölüme geçtiği yerin ortasında tamburcu, güzel, göğüsten yükselen sesiyle şarkıya başladı.

Körün söylediğine kimsenin görse de inanamayacağı bir sesti bu. Kemancı, arkadaşının şarkısına kaşlarının inişli çıkışlı devinmesiyle katılıyordu. Müziği şarkı söyleme noktasına getirdiklerinde adamın yüzünde kıpırtısızlık, hattâ ilgisizliğe yakın bir duruş vardı. Oysa şimdi kaşlarıyla hüzünlü, kuşkulu bir şeylere katılıyordu sanki.

Tamburcunun başladığı şarkı, küçük kızın gözlerine, iki adamı gördüğünde beliren bakışı yeniden getirdi.

"Sensiz bırakıp gitme bu akşam yine erken / Öksüz sanırım kendimi ben sensiz içerken."

Şarkının sözleriyle ağır, uzak anlamlar yüklüyordu duruşuna kör adam.

Tornacılardan biri, şarkının "öksüz sanırım" bölümünde, derin, abartılmış bir ah çekti.

Kemancı ondan yana telaşlı, ayıplayan bakışlarla baktı. Para toplamayı beklemeden verdikleri bu müzik şöleninin değerini anlamayan adama şaşıyordu gözleriyle. Çaresizliğinin daha güç kattığı sesiyle şarkı okuyan kör arkadaşının incinmesinden ürken bu bakış tornacıyı tedirgin etti. Başka yöne döndü.

Şarkı ilerledikçe kızaran yaz güneşi, sokak, akasya ağacının üstlerinde genişlemesiyle çevre daha güzelleşiyordu.

İsmail Usta ile arkadaşı şarkıya kaptırmışlardı kendilerini.

İnsanın söylemek istediğinde beceremediği duygularının tümünü yüklenmiş gibiydi kör adamın sesindeki iniş çıkışlar. En bilinen sözleri söylese sesinin kattığı anlamla daha etkili olacaktı.

Küçük kız iskemlede gittikçe ufalıyor, toparlanıyor, titremeye benzer büzülmesini sürdürüyordu.

Şarkının, çalgıların ve kör adamın bir an durmasından ürktü çocuk.

Dertop olmasından, atılımsız bekleyişinden ötürü umulmayan tiz bir karşı koyma duyuldu kızdan:

— Daha çalın, daha daha çalın!

Babası ve oradakiler gülmeyle şaşkınlık arası bir duygu çatışmasına düştüler.

— Çocuk bu, dedi babası, biraz da utanarak. Her istediği olur sanıyor.

Oysa kemancıyla tamburcu yeniden şarkının ilk bölümüne başlamışlardı. Kendi seslerinin de sarmadığı bir boşluktaymışçasına uzaklıklar kazanarak sürdürüyorlardı, söyleyip çalmalarını. Dinleyenlerin yorgun, sert günlerine okşayan, aşan bir şeyler katılıyordu. Tamburcunun yaşamasındaki direnç, şarkısıyla beliriyor, yüzünde körlüğün umarsız yaygınlığı gittikçe yok oluyordu. Kemancı yeniden ayağa kalktı, başka seslere ustalıkla geçtiler. Birlikte çalışmaları aynı kan akımını taşıyormuşça aşırı uyarlık kazanmıştı. İkinci şarkı, bitenin indirip sardığı etkiyi silmemeliydi. Bunu iki adam çok iyi biliyorlardı. Kentin bitmez sokaklarında, bazı açılıp bir tas bulaşık suyunun serpildiği pencerelerin, kapalı yüzlü yapıların önünde çalarlarken kendilerini koruyacak umursamazlığı sürdürmek zorundaydılar. Barınaklarından çıkan, küçümsemeye yatkın etlerle örülü yüzlere, içlerine dönük bir direnmeyle karşı koyuyorlardı. Yumuşak görünen üstünlük dolu susmalarıyla şarkıların kendilerine yakışanını seçmek, en olağan, onur verici haklarıydı. Ve yıllardır sokaklarda gezerken bundan vazgeçmemişlerdi.

“Yollar uzun gelemedim” şarkısına geçtiklerinde bir karga sürüsü bağrışarak akasyanın üstüne kondu.

Sert, köşeli bağrışmalarını, dalların arasında bölünüp konmaları bitene dek sürdürdüler.

Yeni şarkı da öteki gibiydi. Dinleyenlerin gündelik didinmelerinin cansızlaştırdığı anılarını geri getiriyordu.

Küçük kız iskemleden inip, çevresini unuttuğunu gösteren rahat bir yürümeyle tamburcunun önüne gitti. Seslere yaklaşmak yanaklarının kızarmasını artırmıştı. Adamların şaşılacak bir hızla devinen ellerini, bu

ellerdeki telleri seçme hünerlerini değerlendiremeyecek yaştaydı. Seslerin uyumunu sağlayan vurmaları yepyeni bir oyunun içine girme tadıyla izliyordu. Şarkı ve çalgı sesleri bir süre sonra durdu.

Çevrede ilk anda öteki sesleri aşan ayrı bir sessizlik kaldı. Dinleyenler kendilerini toparlayınca isteklendirme dolu sözlerle iki adama yaklaştılar. İçlerindeki işçilerden biri elini cebine soktu. Kemancı, dostça, eşit anlamlı bir bakışla, sanki çalgıyla, şarkıyla para toplamamışça elini uzattı, iter gibi.

— Yok olmaz, dedi. Biz para almayız. Buranın yabancısı değiliz.

Tamburcu, başı gene eğik, düzgün sıraladığı sözcüklerle,

— Değiliz ya, dedi... Hepimiz buralı sayılırız. Bütün gün yukarların tozlu sokaklarında gezip dönünce, akasyanın gölgesinde oturmak bize yetiyor. Para almayız.

Oradakiler, ne yapıldığını görmeyen kör adamın nasıl da hemen her şeyi anlayıverdiğine şaştılar.

— Hem biz –kemancıyla tamburcu birlikte şarkıyı sürdürür gibiydiler konuşurken– küçük kız için çaldık.

Önlerinde duran Redife irkildi, çevresine baktı.

Anlayamamanın getirdiği şaşma almıştı davranışlarını.

Babası kalkmış yanına doğru geliyordu.

Demek kendisi için çalmışlardı. Bunu tam kavramaya çalıştı Redife.

Yedi yıllık yaşamının ona öğretebildiği her şeyi zorladı kafasında.

Şaşkınlığı sevince, coşkuya döndü.

Gittikçe yaklaşan babasına bağırdı:

— Benim için çalmışlar baba! dedi. Kulaklarımla duydum. Kardeşim doğmuştur, getirelim. Onun için de çalarlar çalgılarını söylerler şarkılarını. İşte söylediler, sor istersen.

Babası tam yanında durdu. Yukardan, kızının taranmamış saçlarına doğru baktı.

İsmail Usta işine yeniden başlamıştı.

Sokağın ucunda genç bir adam, hafif öne bükülen yürüyüşüyle İsmail Usta'nın dükkânına doğru yönelmişti. İşçi tulumunun üstüne çizgili bir ceket geçirmişti. Büyük geniş elleri, iki yanında yürümenin belli belirsiz salıntısına uymadan dümdüz duruyordu.

Baba-kız, karışık tezgâhın oraya geldiklerinde işçi, küçük kızın babasının kalktığı yere oturmuştu. Yakından bakılınca çok genç olduğu anlaşılıyordu.

— Biz kaçalım diyoruz.

— Öyle mi Temir Efendi?

Kargalar akasyanın üstünden birden uçtular. Sert, uyuşmasız sesleri akşamüstünün yumuşak inişini bozdu.

— Kalaydınız az daha diyeceğim ama, yolcunuz gelmiştir.

Işıkların kaybolması sessizliği çoğaltmıştı. Ötelerden, denizden bir çatana düdüğünü öttürdü.

— Gelmiştir ya, dedi küçük kızın babası.

Deminki iyileştirici unutmalar silinmişti. Bir ara sokağın bakımsız taşlarında bıkkınlık içinde yürüyen kendini gördü yeniden.

Akşam oluyordu.

Gitmeleri gerekti.

Kızına döndü baktı. Çocuk, deminden beri sürüp duran şarkıların, akasya ağacını sularken iyice yanında olmanın, ağacın kabuklu gövdesini yetirebildiğince elleriyle sarmanın getirdiği sevincin giderek basılıp inmesinden ötürü sokağa ilk girdiğindeki durgun anlamına dönmüştü.

Ayağa kalkan İsmail Usta arkadaşıyla kucaklaştı. İki adam birbirlerine iyice yaklaştılar, ayrıldıklarında ardına yeniden saklanmış olan kızını öne itti adam.

— Öp amcanın elini, dedi. Tutturma haydi. Gideceğiz, haydi öp.

İlk geldiğindeki direnmesi hafiflemişti çocuğun.

İsteksiz bir iki adım attı öne doğru. Durdu.

Gene de İsmail Usta'nın elini öpmedi.

— Çocuktur, dedi İsmail Usta, bağışlayan, koruyan gülmesiyle. Çocuktur, varsın gitsin. Şeker bayramında gelir kızımız elimizi öpmeye, biz de büyüklüğümüzü yaparız. Yeniyi de getirirsiniz.

— Önümüz yaz, dedi kızın babası. İyi ki oğlan yazın doğuyor. Bir de kışın onmaz soğuğundan onu nasıl korurduk. Elbette doğmadı, bizler benzeri, aynı şeyleri görmeye ha bre İsmail Usta?

İşçi de konuşmaya katılmışça ilgiyle dinliyordu.

— Anladığıma göre beyamcanın yeni bir çocuğu olacak, dedi birden işçi. Gözün aydın. Oğlan olur diyorsan biraz palazlansın getirirsin bizim

yanımıza, Havuzlar'a, ona zanaat öğretiriz. İşçi olmayı öğrenir. Altın bileziği olur elinde.

Kızın babası, yeni doğacak çocuğunun karşı konmaz gerçekliğini ilk kez anlamış gibi sıkılgan ama umutlu, işçiye baktı. Açık bir sesle,

— Varol, dedi. Eksik olma.

Hemen sırtını döndü. Eğildi. Tahta dolabının ip kolluklarını geçirdi omuzlarına. İşçi yardım etme isteğini engelleyemedi. Alttan tuttu dolabı. Oysa adamın iri yapısına şimdi ilişikmiş gibi duran tahta dolabın ağırlığı hiç yokmuşçaydı. Çocuğunun elini tuttu.

— Haydi arkadaşlar, allahaısmarladık, dedi.

Küçük kızla, sabah geldikleri yöne doğru yürümeye başladılar.

Kahveden kör tamburcuyla kemancı gitmişlerdi.

Körlerin yoklayarak atılan adımlarına alışmış kemancı da aynı sessizlikle yürüyordu anlaşılan. Kimse duymamıştı gidişlerini.

Küçük kız durmadan ardına, çalgıcıların boş duran masasına bakıyordu. Her adım atışlarında masanın üstündeki boş kahve fincanları görünmez oluyordu.

Sokağın ucuna geldiklerinde kız birden babasının elinden kurtulup geriye hızla koşmaya başladı.

Adam ilk şaşkınlıktan kurtulana dek toparlanıp tutamadı çocuğu.

Koşarken ayak parmaklarını sıkıca basamadığından, küçük kızın takunyaları tıkırtılarla dolduruyordu sokağı.

Hızla hiçbir yana bakmadan İsmail Usta'nın yanına vardı. Elini aldı adamın, hemen öptü.

İsmail Usta kızı kucakladı, havaya kaldırdı. Bir iki kez yukarıya doğru atıp yeniden tuttu.

Kız aydınlık çocuk kahkahalarıyla gülüyordu.

Küçüklüğünden umulmayacak güçte gülme dolu çığlıklarla çırpınıyor, İsmail Usta'nın açılmış ellerine havadan doğru düşen cılız gövdesinden mutluluk taşıyordu.

Kasım 1971

Seyyid

Hanın oda kapıları açılınca kat araları ışıklanırdı.

Küflü havanın doldurduğu loşluğa taşan aydınlıkta, elindeki çay askılığıyla küçük, kuru Seyyid beliriverirdi. Onun sevinç, gülüş dolu yüzünün kurşun rengine dönüşen alacakaranlığın azaldığı yere çizilişi, görene gülme ya da acıma isteği verirdi. Odalara hızla girer, çayları kahveleri dağıtır, söylenenlere geldiği yere özgü konuşmasıyla karşılık yetiştirirdi.

Çoğunlukla ona yönelen sözler küçümseme, alay doluydu. Arada “Aslan Seyyid, hadi fırla!” diyenlerin desteklemesi, tükenmez duygu birikimlerini kabartırdı yüreğinde. Aşağılanıp azarlandığında bile gülüşü sönmez, bir yerlere bakarak hoşgörüyle dinlerdi kötülenmesini.

İki ay önce ağabeysi getirmişti onu buraya.

Hanın çay ocağını işleten Sıvaslı Ömer Sert’i beklemişlerdi birlikte.

Seyyid de ağabeysinin yanında durmuş, öylece bakmıştı çevresine.

Kadife karası gözleri susuşuna yoğunluk katıyordu Seyyid’in.

Bir hamalın gösterdiği çay ocağını bulup dinlenmişlerdi.

Hemşehrileri Ömer Sert biraz ötelerindeydi.

Dışarıda ilkyaz güneşi alabildiğine sıcaktı o gün.

Hanın güneş almayan serinliği Seyyid’le ağabeysinin terli sırtlarına yapışmıştı. Üç dört saattir gezdikleri Sirkeci’nin yabancı kalabalığı, kargaşası ikisini de yorup tedirgin etmişti.

Onların uzak duruşlarını, yol yöntem bilmeyişlerini izleyen hamallar gülerek duyururcasına köylülükleriyle, konuşmalarıyla alay etmişlerdi.

İstanbul’a geleli beri dillerini düzeltmiş, söyleneni hemen kapar adam olmuşluğun tadını iyice çıkarmışlardı. Seyyid’in ağabeysi yanlarına yanaşıp adres sormak için zorlanarak konuştuğunda.

Sıvaslı Ömer Sert çay ocağı bölümünde durmadan bardak yıkayan ortağına sanki hiç görmediği bir iş yapıyormuşçasına dalıp gitmişti.

Bardaklar arınıp sıralandıkça daracık yerin kirliliği yitiyordu.

Duvarda boydan boya, dergilerden, gazetelerden kesilip yapıştırılmış futbol takımları resimlerinin yanında, acemi yazılarla yazılmış övgü sövgü dolu istekler okunuyordu. Bikinili yarı çıplak kadınların ağızları aralık duruyor, gözleri aynı anlamsızlıkla bakıyordu.

Bir kartpostalın çevresi kartonlanıp tüm resim kalabalığının arasına seçilir gibi yapıştırılmıştı. Uzun kirpikli kara gözleriyle, bakana çevrik gülümsemesiyle duran bu ünlü yerli film yıldızının tutkunu, Sıvaslı Ömer Sert'in ortağı Şehreminili Kâzım'dı. Arada "Varol be Türkân Abla'cığım" derdi iç geçirerek. Alt katın giriş-çıkış gürültüsünü de bastıran bu dileği duyanlar: "Soyunacak seninki Kâzım Efendi, göreceksin az kaldı" diye takılırlardı.

Sözlerini tamamlatmazdı Şehreminili Kâzım onlara, "Yok be canlarım, ciğerlerim derdi neşeyle. Türkân Abla'nın kıç baş göstermeye ihtiyacı yok. Gözleri, ağzı yeter anam babam. Yanılıyorsunuz."

Bir ıslık tutturur, hep temiz olmasına çalıştığı çay bardaklarını parlatma bezini çenesine sürerdi.

Bardakların işi bitince ocağın altını harlandırmaya yönelen Ömer Sert, Seyyid'in ağabeysini iliştiği köşede görüvermişti.

Marka isteyenlere göndermek için çekmeceyi açıp da marka kutusunu alırken, orada dinlenip duran esmer, zayıf delikanlının görüntüsü irkiltmişti Sıvaslı Ömer Sert'i. Köyünden İstanbul'a gurbetçi olalı yedi yılı bulmuştu. Bildik gözleriyle kendine bakıp duran Karalar'ın Zülâli'si miydi?

Ömer askerliğini candarma olarak yapmıştı.

Köyüne son kez varıp büyüklerinden helallık alırken Zülâli daha erişkinliğinin başındaydı. Ömer Sert köyündeki düğüne katılıp halaya çıktığında gece toplanan düğün alayının kına taşıyan çocuğuydu Zülâli.

Güveyin kına götürünce eline para sıkıştırmasından sonra, çıralarla toplanmış delikanlı kalabalığının yanında gözleri kor gibi yanan küçük oğlan mıydı karşısındaki!

Gençlerin yazıya uzanan yakışıklı görüntülerine bakmak için, gelinlik kızlar pencere altlarında, hayatların, dikenli çitlerin kuytularında itişirlerdi.

Çıraların kızıl yalımında her şey daha güzel olur, düşü andırır bir gize bürünürdü. Dere yataklarının kurumaya yüz tutmuş derinliklerinden yaz böceklerinin dinmez ötüşleri duyulur, arada düğünün seslerini bastırırdı. Halay başının isteklendirici naralanmaları gecenin içinde dağılıp dağlara doğru uzar giderdi. Baharda yağmurların bereketli olmasını dilerdi, düğün türkülerine katarlardı dileklerini. Köyün insanları üç gün aralıksız yapılan düğün boyunca zorlukları unutup coşkuyla törelerini sürdürürlerdi.

Sıvaslı Ömer Sert, düşüncesinde bir anda biriken şeyleri kendisine anımsatan, köyünden dün ayrılmış gibi oraları yineleyen hemşehrisine doğru yürümüştü.

Elindeki kutuyu unutup onu kucaklamıştı.

Sonra durup yerlere saçılan markaların yakışıksız dağınıklığına bakmış, toparlanıp omzundan tutmuştu Zülâli'yi.

Köylüsünün saygılı, ölçülü bekleyişinden utanmıştı.

— Nereden çıktın Zülâli be kardeşim? diye sevinçle sormuştu.

— Geçimimiz iyice daraldı ağam. Accık da İstanbul'a varam dedim. Anamı, Seyyid'i alıp ardıma geldim. Elimdeki üç kuruşu bura kapılarına döküp beklerim. Almanya'ya işçi durmaya varacağım. Aha Seyyid çık, öp ağamın elini.

Seyyid'in sığındığı gölgeden çıkışını Ömer de ortağı da ilgiyle izlemişlerdi.

Seyyid on yaşlarında, zayıflıktan ensesinin çukuru çökmüş, koyu esmer bir çocuktu. Kirpikleriyle kaşlarının karası arasız ışıldıyordu yüzünde. Yapısının ufaklığı yaşını olduğundan da küçük gösteriyordu. Buna karşın, yüzündeki kocaman gözlerine yer etmiş ceylan bakışı, bir yaşama yükünü anlatılmaz uzunluktaki yıllar boyu sürdürmüşçe acılı, durgundu. Saçlarını dipten kazıtmışlardı. Kocaman kulaklarında bile aşırı zayıflığının belirtileri vardı. Işık ardından vurduğu zamanlar Seyyid'in kulakları saydamlaşıp kansız iki parça et görünümünü alıyordu. Ayaklarına ağabeysinin kunduralarına benzer büyüklükte kocaman kunduralar giymişti. Mintanı tertemizdi. Giydiği yün hırkanın değişik düğmeler dikili önündeki kabuklaşmış kirler mintanının temizliğine aykırı düşüyordu.

Ömer Sert'le ortağının ellerini öpüp başına koymuştu Seyyid.

Sonra gülmüştü iki adama.

Esmer, zayıf yüzünü güler gülmez saf çocukluğu kaplamış, gözlerinin koyu umutsuzluğu dağılmıştı.
Şalvara yakın bollukta, kurşun rengi pamukludan dikilmiş pantolonunun ceplerine ellerini sokuvermişti.
Ceplerini yukarıya doğru çekince ince ayak bilekleri açığa çıkıyordu.
Ayağında çorap yoktu.
Kemikler deriyi iterce sivri görünüyordu.
Kâzım bakışlarını çekememişti bu zayıflığın her an pekişen görüntüsünden.
— Demek bu delikanlı bizimle çalışacak artık... deyip elini Seyyid'in başına koymuştu.
Saçsız başın doğal engebeleri Şehreminli Kâzım'ın içine beklemediği bir yorgunluk vermişti.
Durmadan gülen Seyyid, bir ağabeyine bir de bu yeni adamlara bakmıştı.
Şehreminli Kâzım'ın, konuşmanın başında ileri sürdüğü düşüncesi Zülâli'yi rahatlatmıştı. Gerçi hızla dizilen sözcükleri pek çıkaramamıştı, ama çalışma lafı geçtiğine göre gelmelerinin nedeni ilk anda açıklanmış oluveriyordu. Üstelik adam, elini Seyyid'in başına koyup konuşmuştu.
— Ağam ben Almanya'dan...
Sıvaslı Ömer Sert hemşehrisi Zülâli'yi daha içe doğru yürütüp helaların olduğu aralıkta durdurmuştu.
Birer sigara yakmışlardı.
Çömelmiş birbirlerine bakmadan konuşmaya başlamışlardı.
Seyyid olduğu yerde duruyor, karşıdan görünen iki adamın arasındaki ayrımı izliyordu.
Ömer Sert köyden Hafik'e indiklerinde gördüğü çerçilere benziyordu. Üstü başı daha şehir işiydi. Ağabeysi güneşin yanığından kopmamış, ağır esmerliğiyle yaban, kapanık, söylenenleri dinliyordu.
Seyyid, gel gitin içinde yalnız kalakalmıştı.
Öylesine çok insanın girip çıktığı bir yerdi ki han, bu kalabalığın İstanbul'a vardıklarından bu yana kendisine verdiği baş dönmesi ve sevincin bitmediğini biliyordu yalnız olsa da. Köylerinde, davarın inişiyle başlayan akşamların ıssızlığını istemiyordu artık.
Demin başını okşayan, soluğu içki kokulu adama dönüp bakmıştı.

Adam elindeki parlak çay askılığına dizdiği bardakları korkusuzca sallayarak yukarı çıkıyordu merdivenden.

Seyyid, o günden sevivermişti Şehreminili Kâzım'ı.

Konuşmaları bitince yanına gelmişlerdi ağabeysiyle.

— Bugünden kalsın Zülâli, alışır demişti Ömer Sert. Yalnız yolları sökene dek sen sabahları bırak, akşamları alıver. Burası mahşer yeridir. İnsan izini yitirirse elden çıkar.

— Elbet. Gardaşım cin alımlıdır. Hemen kestirir üç güne galmaz.

— Eyi ettin mi acaba kardeşim Zülâli, bu sübyanla anan kadını buraya göçürmeylen?

— N'edek ağam! Orda ot ocak komadık. Ana bir dul avrat. Ben Almanya'ya kul olup da para ney kazanınca dönüp bulacağım elbet onları.

— Sen bilin ya... İstanbul'un yabancılığı bir Almanya yabancılığına denktir.

— Accık düşünmüşsem de çıkan akarı bulamadık demişti Zülâli. Seyyid her sözüne he deyecektir. Başka türlüsü yakışmaz. Bunun için elimde teberim var. Fikrinden çıkarmaz bunu Seyyid. Cin akıllıdır.

Seyyid kendinden konuşulduğunu anlayınca sesli gülmüştü.

— Hiç okumaya vardı mı? diye sormuştu Ömer Sert.

— Yok ağam! Ne gerekli... Saymayı bilir. Ben askerden varınca öğrettimdi. Gerisini toparlamadı. Bilirsin bizim köyün çocuğu çomak yontup davar gütmekten göz açar mı ki...

Seyyid bu gittikçe uzayan konuşmaların kendisiyle ilgili olduğunu iyice kestirdiğinden dimdik duruşunu sürdürmüştü. Oysa, ardına dönüp giriş kapısının geniş açıklığında süren caddeye gidip gelen araçların hızını, rengini izlemeyi öylesine istiyordu ki...

Trenden indiklerinde bitermiş gibi olup yeniden bir yanlara doğru açılan deniz dedikleri uçsuz suyu görünce ak taş merdivenlerden aşağıya adımını atamamıştı. Sıkıca örtünmüş anası bile unutup bırakmıştı örtüsünü.

— Umman, hi bacım, umman... deyivermişti.

Sepetlerin, iki yatak denginin sıralandığı yüklerinin dibinde dikilip ağabeysi Zülâli'nin vapur bileti almasını beklemişlerdi.

Yanlarından geçen şehir insanları bakmıyorlardı denize.

Karşılarda soluk mavilere bürülü, büyük yapılar vardı. Bitmeden diziliyordu üst üste bu yapılar.

Son yufka dürümünü annesi eline iteklemişti.

— Yeyiver ha... Akşamı bulacağız. Baş sokacak kovuğu kim bile, kim göre...

Seyyid elindeki kararmaya, kurumaya dönüşmüş yufka parçasını ağzına götürmeyi unutmuştu. Neden olduğunu bilmeden sevinip öylece kalakalmıştı.

— İstanbul bu ha ana? Bu ha... Masallardaki Urum padişahlarının şahının şehri böyledir herhal...

Denizin üstünde kayıp gidiveren vapurlara vurulmuştu.

Ak kuşların biriktiği duvarları izlemiş, kara trenlerin içinde sıralandığı ulu yapının mermer merdivenlerine sinmiş günün sıcaklığına gövdesini bırakmıştı.

Öylesine çok görülmedik şey vardı ki karşısında, hiçbirinin adını bilmiyordu.

"Bir yere kıpırdamayız şimden geri İstanbul şehrinden" diye geçirmişti içinden.

Seyyid, İstanbul'a vardıktan sonra anasının, ağabeysinin umutsuzca dertlenmelerine hiç katılmamıştı, tükenmez, inanılmaz güzelliklerle doluydu her yan.

Handa işe başladığından beri de durmadan tomurlanan beğenmesiyle, şaşmasıyla koşturup duruyordu.

Yoksulluğun üstünde sahicilik kazandığı görünüşüyle kimleri ürkütüp iğrendirdiğini bilemeden hemen herkeslere gülmeye hazırdı.

— Eyi derim, eyidir derim, Zülâli demişti Ömer Sert. Başlasın işe Seyyid. Sen akşama doğru uğra al.

— Ben yatsıyı bulmadan varırım.

Seyyid'e bakmışlardı gene ikisi.

O ayrı yerde uslu, sessiz duruyordu.

Ağabeysi yanına yaklaşıp şöyle omzuna değdirmişti elini.

— Göreyim seni, Seyyid. Anam bu oğlana nitmeli deye dertlenmesin gurbette. Bak iş de bulduk. Avrat kısmısı oğullarının yaşı güççük de olsa

bizim töreye bakarak onu baş sayar. Ben Almanya'ya varanda anamı ağlatma ha gözüm Seyyid. Artık sen de er kişiye sayılırsın.

Hanın içindeki kalabalığın tüm kapıları açıp kendisine baktığını sanmıştı Seyyid. Belirsiz, kımıldayan bir korku geçmişti içinden. Killi topraklardan kayan yağlı, sarı yılana benzetmişti korkusunu.

Baharda güneş yaklaşıp toprağı ısıtınca karınca yuvalarının tepeciklerine kulağını dayayıp yerin seslerini dinlerdi. Derinlerden gelen uğultulara ne denli dalsa, yılanları unutamazdı hiç. Kuytuluklarda çiftleşen yılanların azdırılmaya gelmediği dönemlerdi. Umulmadık deliklerden akıveren sürüngenlerin ağularını etinde duyardı.

Karıncaların sırt sırta sürdürdükleri çalışmalarını izlerken uzayan garip anları anımsatmıştı o günkü korkusu Seyyid'e.

Çocukluğunun elden gittiğini açık seçik sezmişti.

Kesin bir ayrılma oluyordu.

Köydeki evlerinin pencere girintisinde duran lambanın sönük, isli yanışına bakarken gelen uykularını özlemişti. Oralar ıssızdı, az insanlıydı. Öylesinin daha kolay olduğunu Seyyid, ağabeysi konuşurken birden anlayıvermişti.

Ağabeysinin onu, hemşehrisi Ömer Sert'in yanına çıraklık için bırakmasından sonraki günlerde Seyyid, askılığı çayları dökmeden taşımayı umulmadık bir çabuklukla öğrendi.

Konuşmasındaki tüm 'k'ları 'g' yapmasından ona Kürt Seyyid deyiverdiler hanın büyükleri.

Daha sonraları salt Kürt demeye başladılar.

Seyyid, eksilmez gülümsemesiyle, söylenenleri dinliyor, topladığı hesapları Ömer Sert'i ve ortağı Kâzım'ı hayretlere düşüren bir şaşmazlıkla eksiksiz getiriyordu.

Merdivenleri ikişer ikişer adımlıyor, inen çıkanların ona yol açmak için çaba göstermedikleri zaman en dar yerlerden süzülüveriyordu. Sırt hamallarından 'yağlıboya' diye bağırmayı öğrenmişti.

Elindeki askılık silme çay bardağıyla dolu olduğunda beklenmedik bir anda "Yağlıboya!" diye bağırıp geçenleri ürkütmekten çok hoşlanıyordu.

Çıraklığı ona, bayram çocuklarının oyalanmaya yatkınlığını getirivermişti.

Azarlamaları da, ilgisizlikleri de aynı güleryüzle karşılıyordu. Her gece merdivenleri daha ne kadar hızlı çıkacağını düşünüp dururken uykuya dalıyordu.

Masalarının yanına geniş yapraklı çiçek saksıları koyan, koltuklarında gergin göbeklerini ileri verip oturanlardan bir iki kişi, sonunda Seyyid'in giyiminden tedirgin olmuşlardı. "Eh, biz aldırmayız ya... Bu çocuk çayları getirdiğinde müşteri, eş, dost dilenci sanıyor değil mi Kâzım Efendi? Düzeltmeli üstünü başını bunun" demek için birkaç kez çay ocağına uğramışlardı.

Seyyid, onun da duyabileceği gibi geçen bu konuşmaları dinlerken kirpiklerini bile oynatmıyordu.

Bir süre sonra üstündeki hırkanın müşterilerce hoş karşılanmayan eskiliğinden Kâzım Usta'nın verdiği bir ceketle kurtulmuştu. Ceketin kollarını uygun uzunlukta bastırmıştı anası. Gövdesinde çok bol kalan, bitimi dizlerine varan bu ceketle Seyyid, artık daha zayıf, daha küçük görünüyordu. Odalara çay verirken kapıları öylesine bir hızla açıyordu ki, bazı odalardaki zamanından önce büyümüş, yorgun yardımcı kızlar çarçabuk fırlayıp eteklerini topluyorlardı. Yaşlı patronlar, "Destur! Destur! Ahıra mı giriyorsun?" diye çıkışıyorlardı.

Seyyid, eteklerinin buruşukluğu içinde daha solgun, daha bakımsız görünen bu genç kızlara, onların öfkeli patronlarına iri iri bakarak anlamaya çabalıyordu odaya girince başlayan telaşın nedenini. Ve gülerek girdiği hızla hemen çıkıyordu dışarı.

İşteki ikinci ayının bitiminde ağabeysi Zülâli, Almanya'ya gideceği günün öncesi Seyyid'i son kez işine bıraktı.

— Artık bu akşam tek başına dönsün işten dedi.

Radyoyu açmışlardı.

Dinleyici isteklerinde arada bir uzun hava da çıkıyordu.

Seyyid, Polis Radyosu'nun yerini de öğrenmişti artık.

Çay ocağında duvarda küçük bir tahta rafın üstünde duran radyoda her öğle sonu Polis Radyosu'nu bulup dinliyordu.

Yayının karışıklığına, çoğunlukla isteklerin Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelen adlarına tutkusu vardı.

Seyyid gene arkalıksız sandalyeye oturmuş, dalıp gitmişti.

— Eh, hadi yolun açık olsun! Dönüşünde düğün yemeğini yeriz dedi Ömer Sert.

— Güvey seccadesi açacak gelini bulduğumuzda ağam. Başlık verebildiğimizde gayrı... diye yanıtladı Zülâli. Sesi ezik çıkıyordu.

Şehreminili Kâzım omzuna attığı bezin ucunu çenesinde gezdirerek,

— Eh Zülâli Efendi, Almancada gayrı lafını nasıl bulup da öğrenicen ha? dedi.

Seyyid konuşmaları duymuyormuş gibiydi. Zülâli uzak, sert bir bakışla baktı Şehreminli Kâzım'a.

— İstanbullu gibi gonuşsak da anlamaz ağam bilesin gâvurlar... dedi. Onların istediği kendi dillerini sökmemizdir. Öylesi yaraşır, parayı verecek olan onlar, alacak olan biz olduktan kelli.

Şehreminili, içtenlikle yaptığı şakanın sönmesine üzüldü. Elini uzattı Seyyid'in ağabeysine. Omzundan tuttu, birbirlerinin sırtını sıvazladılar.

Seyyid, sessiz durduğundan onu unuttuklarını sandı.

Üç erkek yan yana duruyorlardı.

Ömer Sert, Seyyid'in birikmiş parasını çıkardı, ağabeysine uzattı.

— Al hele bunları. Anangile verirsin. Yalnız çocuğa bir iki kuruş ayıralım mı gidiş gelişi için?

Ağabeysi Seyyid'i arandı çevresinde.

Seyyid kalktı, aralarına girdi.

Onlara baktı.

Gözleri gene ceylan bakışının ezikliğini almıştı. Acılı, yalvarır gibi.

— Ne o? dedi ağabeysi, para mı isteycen?

— Yok ağam dedi Seyyid. Gurbete varacan deye yüreğim yarıldı.

Zülâli, Seyyid'i kucakladı.

Ağabeysinin tozlu, sasıyan havasını içine çekti Seyyid.

İnce boynunu büküp başını onun erkek omuzlarına dayadı.

— Yok ağam dedi. Bana para gerekmez. Anamgile vermeli. Ben gazoz kapaklarının hediyelisini topluyorum veren olunca. Kimi de yayan giderim eve, senle gidip geldiğimdeki gibi.

Gülmeye başladılar hepsi.

Seyyid'i sıkıca sarmıştı kollarıyla Zülâli. Ağabeysinin böylesine yakınında kendini güçsüz buldu.

Ondan ayrılmak istemediğini, onun sert gövdesinden gelen güven verici duyguyla anladı, daha sokuldu, küçüldü, gözlerini eğdi, kirpikleri koyuldu yüzünde.

Bir de böyle köyden şoseye varana dek taşımıştı Seyyid ’i.

Anası bir yatak dengini sırtlamıştı, at kolanlarıyla önden çaprazlama sardığı dengin altında konuşmadan yürüyordu. Elleri kolları doluydu. Yolun kağnıların böldüğü çöküklüğünde ırgalanıyordu yürürken. Boynundaki muska iki yana savruluyordu her adım atışta. Birbirlerine elmişçe hiç konuşmuyorlardı ağabeysiyle anası. Ayağına mavidiken batınca tabanı irinlenmiş, üstüne basamamıştı Seyyid. İşte ağabeysi bugünkü gibi kucaklamıştı onu. Anası ısıttığı bıçakla eti dağlayıp almıştı dikeni.

Rayları gördüklerinde gene yürüyordu Seyyid.

Tren yolundan öte uzanan yatık dağlar, buğdayların taze başaklarını ağır ağır sallamaları, batan güneşin buzlanan aydınlığı...

Seyyid bunların tümünü yeniden çizdi içinden. Yüreği buruldu. Anası sanki yükünü çatmış, kimsiz kimsesiz boz yolda tek başına gidiyordu.

— Gitme– ağam dedi.

Yavaşça, anca ağabeyinin duyabileceği gibi.

Ağabeysi Seyyid’i bastırdı göğsüne.

— Gitmek gerek Seyyid oğlan. Bir hal, bir yol bulmak gerek. Yoksa acımızdan kıvrılıp it enciği benzeri ölmek var. Ölmekle kalınsa ar edilmez a... Muhanete muhtaçlanmak var ki, eşi benzeri olmaz...

Anca duyulur yavaşlıkta söylemişti ağabeysi Zülâli de bu sözleri.

— Neler konuşuyorsunuz vıdır vıdır? dedi Ömer Sert.

Radyoda uzun havalar bitmişti.

Ardından bir kadın sesi, bir kamyonla plaka numarasından söz etti.

Şehreminli güldü.

— Burdan başka İstanbul yok. Herife bak koca kamyonunu çaldırmış. İçinde otursaydı ya... Her şey gittikçe pahalılaşıyor. Malını ortaya bırakmaya gelmez, kamyon bile olsa. Millet aç cancağızım.

Seyyid’i yavaşça yere bıraktı ağabeysi.

Dışarıda gürültüyle yayılan koca kentin içine artık tek başına çıkamayacağını sandı yere basınca Seyyid.

Ağabeysinin köylerinden ayrıldıklarından bu yana, konuşulan Almanya’ya gitme işine, demek önceleri hiç inanmamıştı. İçindeki düğümlenme katılıp göğsüne tepti.

— Anangile bir şey gerekir de eş dost ararsa, bize eve uğrasın. Sana adreseyi vereyim dedi Ömer Sert.

— O da gündelikle evlere hizmetçi duracak dedi Zülâli.

Seyyid kor kesmiş bir ocağın önünde fırına ekmek süren anasını geçirdi içinden.

Örtüsünü ince çenesinin altından bağlayan, kalın saç beliklerinin sırtını bezediği anası, alazlanan yanaklarıyla mutlu bir sesle bağırarak, hayatın çevresinde biten ayrık otlarını ayıklamasını söylüyordu Seyyid’e.

Yoğurdun karılıp ayran yapıldığı bakır bakraçların yanında toprak kâsesine ekmek doğrayan babası olmalıydı.

Seyyid’in açık seçik tanımadığı babası...

Zülâli ağasının tıpkısıydı.

Tütün tabakasını açıp sigarasını ağır ağır ağzına götürürdü... Anası taze soğanı yağda çevirdikten sonra yufkaya dürümleyip verince, davarların dönüşünü karşılamaya çıkan çocuklara katılan kendini gördü.

Akşam gün inerken dağların ardından doğru gelen karanlığın katmerlenip koyulmasını, davarların sıcağı birlikte sürüdükleri bağrışlarını, sonra çit aralarına dağılmalarını anımsadı. Ocağın balçıkları döküldükçe, ustalıkla inceltiği killi çamurla kopukları sıvayıp düzgünleştiren anasının gençliğini yineledi düşüncesinde. Yüzünü açmaktan sakınan anası, kimlerin evinde, hangi bilinmez töreyi öğrenip de hizmetçi duracaktı?

“Bu dert bizi öldürür” demişti anası, sabah köyden çıktıklarında.

Babasının, köyün dışında, gömülü olduğu kaya parçalarıyla bölünen mezarlığın oradan geçerlerken durmuşlardı. Üçü de, alabildiğine engebeli boz toprakta uzanan göçmüş duvarlarla çevrili, rüzgârın daha da yoksul kıldığı yere bakmışlardı. Anası yanlarından ayrılıp sırtındaki yatak dengini indirmeden yönelmişti mezarlığa. Hiçbir özellik taşımayan, şurdan burdan toplanıp dikilmiş kaya parçalarından birinin önünde çöküp kalmıştı.

Anası şimdi artık genç durmuyordu bakıldığında.

Bir de Hafik’e vardıklarında konuşmuştu.

“Bağımızı, toprağımızı yitiriverdik ya... Unufak olacağız” demişti.

Hizmetçi gittiği yerde, o anlaşılmaz dilini anlayıp nasıl hoşgörüyle karşılayacaklardı.

Seyyid boğuntusunun somutluğuna yenik düştü.

Gülüşü boşaldı sarktı yüzünden.

Ağabeysinin yanına yeniden yaklaşıp elini tuttu. Sıktı küçük kuru avuçlarında.

— Ben İstanbul'u sevmedim Zülâli ağam dedi.

Üç adam irkildiler Seyyid'in bu konuşmasından.

Ağabeysinin "Yarın gidiyorum" diye haberi getirdiğinden bu yana Seyyid'in davranışları ağırlaşıyor, gözlerinin karası ışıksızlanıyordu.

— Nedenmiş, Seyyid oğlum? dedi ağabeysi.

Demin başladıkları Almanyalı kızlarla ilgili konuşmanın büyüsüne kaptırmışlardı hepsi kendini.

— Anamın el kapısında horlanacağını bilmez değilsin ağam dedi Seyyid, başını eğdi.

Zülâli'nin erkekliğine vuran, ısıtan isteklenme dağıldı. Deminden beri söze hiç katılmamış, yarı utanç, yarı ilgiyle Almanya'ya varınca kara gözleri, dal boyuyla nasıl kapışılacağının anlatılmasını dinlemişti.

Ora kadınlarının sarışınlığını, sıcaklığını, tarlalarda uzayan olgun, ağır Sıvas başağıyla eşlendirmişti. Sıvas topraklarının verimini yeniden diriltmişti gönlünde.

Ne yararı vardı bu toprakların onlara... Başkasının yarıcısı olmanın bel doğrultmadığını babasından bilirdi Zülâli.

— Hep öyle sürecek değil a dedi Seyyid'den gözlerini kaçırarak. Ben oralarda bir işin ustası olacağım. Makine, ney öğreneceğim. Dönüşün el kapısı bağlamasın bizleri diyedir her bir yaptığım. Anamı da, seni de çekeceğim yoksulluğun elinden.

— Dönüşün, Sıvas'a köyümüze varacağız hemen ha, ağam? dedi Seyyid.

Der demez, köyünün özlemi ağlatacak gibi aldı yüreğini.

İstanbul'un nazlı minareleri, denizlere asılı köprüleri, bu köprüleri yürüyüp duran insanları, göğe karışan kavi yapıları, güzelliğini, görkemini yitiriverdi.

Üşüdü Seyyid.

Gurbetçiliğin içine belirgin oturuşuyla ezildi.

Iğım ığım vücuduna yayılan korkusu sabra döndü.
Zülâli Ağabey'i gitmese de o köyüne birgün dönecekti.
Yeşermeyen, ince iki kavruk kavağın salındığı mezarlıkta durup anasının yaptığını yapacak, babasının toprağına dua edecekti.
Sonra, köyünün her dertten arınıp da üç gün üç gece sürdürülen düğünlerinde sunulan şerbetleri içecekti.
Gelinin elinden tutup ata bindiren oğlan tarafı olacaktı.
Belki de kendisiydi güvey.
Güvey olunca da dama çıkıp sert, kaygan buğday tanelerini kuruşlara, liralara katarak gelinin başından savuracak, bolluk, bereket çağrısını yapacaktı köyünün öteki delikanlıları gibi.
İçini arındırdı istekleri Seyyid'in.
Caddeye bakmaya başladı.
— Dönmeyiz. Batsın Sıvas'ın toprağı! dedi Zülâli.
Zülâli de hınçlı, bıkkın bakışlarını dışarıdaki kent insanlarının gidiş gelişlerine çevirdi.
Hemşehrisi Ömer Sert de susmuştu.
Kâzım yeniden çay ocağının başına dönmüş, demliğin ağzını örten bezi çıkarıyordu.
Polis Radyosu'nun çaldığı plaklara ara verilmiş, bir konuşma başlamıştı.
— Tırnaklarımızla toprak kazmaktan hayvan olduk... diye ekledi Zülâli. Çok ağlaştık, tez gülmenin yolunu bulmalı gayrı... Kararlı, şen bir sesle ekledi:
— Gayrının Almancası ne ola ki?
Ocakta işini sürdüren Şehreminli Kâzım duyuverdi sözün bitimini.
— Benim sorduğum da oydu ya, Sıvaslım, cancağızım... dedi.
Şehreminli Kâzım, örtüyle çenesini sıvazlama alışkanlığını yineledi.
Demliği kapadı koydu.
Aradan çıktı, Ömer Sert'le Zülâli'ye sigara tuttu.
Seyyid ağabeysinden uzaklaştı.
Yürürken bir sırt hamalıyla çarpıştılar.
Kendini geldiğinden bu yana ilk kez sığıntı, yabancı duyuyordu handa. Oysa, ağabeysi demin gözlerinden sıyırtıp geçen yaban anlamını yitirmiş, gülüyor, sigarasını içiyordu. Arada söze karışıp Ömer Sert'in yüzüne

yaklaştırdığı ellerinin devinmeleriyle çizmeye çalıştığı bir şeyler anlatıyordu.

Seyyid ilk kat merdiveninin basamağına oturdu.

Küçük çelimsiz gövdesi inen çıkanın ilgisini çekmedi. Fazlalık olmamıştı oturduğu yerde.

Koca ceketinin cebinden bugün topladığı otomobil armağanlı gazoz kapaklarını aldı.

Mantarlarını açmamıştı daha.

Küçük mantarları kanırttı, açtı.

Sayıları okudu.

Daha ne kadar gerekiyordu otomobil çıkması için!

Üstelik önce biriktirdiklerinde sekiz tane otuz dört vardı.

Son açtığı otuz dokuzdu.

Otomobil çıkınca arkadaşlarıyla doluşup çay ağzına varacaklardı. Hafik'e, Sıvas'a bile götürecekti arkadaşlarını otomobiliyle.

Çomak oyunu da neymiş diyecekti arkadaşlarına, bir çıksaydı şu otomobil! Hafik'teki malmüdürünün otomobili iyice eskidi, Seyyid'in düşüncesinde dağıldı.

Üst katlardan bir kapı açıldı.

— Üç çay, bir orta kahve... diye seslendiler boşluğa.

Ayaklarını sürüyerek yürüdü. Ağabeysiyle Ömer Sert'in, Kâzım'ın yanına geldi.

— Kâzım Ağam, yukardan üç çay, bir orta kahve istiyorlar... dedi.

Ağabeysi gülüşünü kesmeden baktı Seyyid'e.

Döndü, küçük bölmeye girdi Seyyid.

Askılığı aldı.

Soluk eski bir havluyla iyice, dikkatle ovdu.

Parlaklığını yeniledi sarı pirinç madenin.

Yansıyan görüntüsüne baktı aynalaşan sarı madende.

Zayıf yüzündeki koyulmuş acılı gözleri en baskındı gene.

Yeni uzayan saçlarının kertikli düzensizliği dağılıp gidiyordu, sarı yalımların ucunda.

— Daldın Seyyid Efendi cancağızım... dedi Kâzım Usta. Daha ağanın gidişi yarın sabah, seni gören, bu Seyyid çocuğun kederi nasıl bir keder ki

karalara bürünmüş, diyecek? Bilmeyen, ağası Yemen'e askerliğe gidiyor diyecek. Üzme kendini cancağızım, seni bu yaz Şehremini'ye götürüp bizim haytaların top oyununa katacağım şart olsun!

— İstemem Kâzım Ağam. Anamgilin yalnız kalacak yüreği mi var? Dudu kuşu gibi ağıt yakar oldu. Ağamsa ha devrisi gün, ha bugün gitmiş n'olur ki?

Polis Radyosu'nda kayıpların okunması bitmiş, yeniden yanık şarkılardan biri başlamıştı.

— Hadi aslanım... dedi Kâzım Usta. Tamam. Markaları almayı unutma. Çok uçtun bugün. Gene de seni Şehremini'ne götürmek lazım. Top peşinde efkârın dağılır cancağızım, daha çocuksun.

Seyyid, ağabeysiyle Ömer Sert'in yanından bakmadan geçti.

Almanya'da ne kadar çok Türk işçisi olduğunu konuşuyorlardı.

Güçlük çekmeyecekti ilk günler.

Türk mahalleleri bile kurulmuştu oralarda. Zülâli hemen Sıvaslıları bulurdu. Sıvaslı da vardı, hem de nasıl... Sayısını Tanrı bilir, öylesine çok...

Ömer Sert de gitmek istemişti beş yıl önce.

Bozuğa çıkmıştı sağlık kâğıdı.

Almanlar genç, gık demeyecek adamlar istiyorlardı.

"Zülâli kardeşim, tamsın dedim ya diyordu Ömer Sert. Her yanın iyi çıktı ha? Yaşın da delikanlılığın en şanlı bayrağını açtığı yaştır. Bizden geçti o çağ."

Ayaklarını sürümesini çoğaltarak çıkmaya başladı basamakları Seyyid.

Duvarın görüntüyü kapadığı bölüme gelince son kez dönüp Zülâli'nin olduğu yere baktı.

Görmediği bir sevincin içindeydi ağabeysi. Öylesine yabancıladı ki onu Seyyid, göğsüne derin bir soluk toplandı.

Sesli bıraktı soluğunu.

Duvarın karanlığına yürüdü isteksiz.

İlk kata vardı.

Oda kapılarının kapalılığından ötürü alacakaranlığın gözden sildiği bildik açıklıkta durdu.

Kat helalarının kokuları havalar ısındıkça baskınlaşıyordu.

Kare alanın tam ortasına düşen yedi numaranın önünde durdu.

Nerde, ne zaman gördüğünü, nasıl öğrendiğini bilmeden kapıya vurdu.
— Gir!.. diye bağırdılar.
Kapıyı itti.
Günışığı kapı boyunca birikiverdi.
Aydınlığın içinden Seyyid, başı yerde, koca ceketinin yenleri savrularak yürüdü odaya.
— Vay bizim dangalak bu, yahu!.. dedi bir ses. Ne zaman öğrenmiş kapıyı vurmayı...
Sözler tamamlanmadan kapı kapandı.
Eşiğin arasında daralıp çizilen ince gün ışığı uzandı, karton kutulardan oluşan bir yığında kesilip kaldı.
Uzaktan banliyö trenlerinin sesi geliyordu.

Temmuz 1972

Çocuk

Kadın sabahlığının önünü yeniden gözden geçirdi, gereksiz çekiştirdi.

Küçük oğlan çocuk, lokmalarını yutarken, kadının en küçük devinmelerini ilgiyle izliyordu.

Kadın çocuğun önündeki ekmek dilimini ona doğru bir kez daha itti.

Bu, artık yemeğin bitmesinin gerektiğini bildiren son uyarıydı.

Çocuk, ağzındakileri bitirmeden ekmeği aldı.

Gövdesinin onca hafifliğine karşın iskemleyi gıcırdatarak kalkarmışça kıpırdadı:

— Dökmeyesin ortalığa, dedi kadın.

— Yok anneciğim, kapıya çıkar yerim.

— Evet, evet, çıkarsın, komşular yine benim sokaklarda olduğumu sanacaklar. Çünkü sen ya uyuşuk burada oturursun ya da kapının önünde. Niçin hep bu kadar yavaş yersin bilmem. Niçin hep şuraya buraya dalar gidersin? Şu inin içini yeni görmüş gibi bakınıp durursun! Hadi, hadi, işim var benim.

— Ne işin var? Bugün tatil değil mi?

— Ooo, bir de sana anlatacağız şimdi! Kalk dedim, işim var.

— Kalktım anneciğim.

Çocuk iskemleyi yeniden gıcırdatarak iniverdi yere.

Annesine bakmadı:

— Bu gece kimse gelecek mi?

— Ne demekmiş bu gece kimse gelecek mi?

— Hiiç, işte.

— Hadi, hadi.

Çocuk ekmeğini ilkten kokladı, ardından pantolonunun astarı eprimiş ılık cebine soktu. Sıkıca kavrayarak odalarının eşiğine yürüdü, duraksadı, kapıyı araladı.

Taşlığa, dönen günün alaca mavisi doluyordu.
Sanki serin bir suydu mavilik.
Dipten süren gelgitlerle oraları sarıp onarıyordu.
Evin önceki saatlerinin görüntüleri siliniyordu.
Baharın gün doğuşu ve batışlarındaki serinliği daha kalkmamıştı.
Evin kiracıları, ilerdeki eski konağın bahçe duvarlarının yıkık açıklığından geçerek gitmişlerdi.
Kendi deyimleriyle baharı karşılıyorlardı.
Bütün kış bunaldıkları kuytu inlerinden; amansız işyerlerinden; güneşsizliğin soldurup buruşturduğu, kansızlaştırdığı derilerinden kurtulmak istercesine hafta sonlarında gürültücü bir kalabalık oluşturarak; yemek yemek, salıncaklar kurmak, sonuna değin söylemedikleri şarkı ve türküleri çığırmak için kırlara gidiyorlardı.
Eski konağın açıklığı, bahçesi onların hoyrat yürüyüşleriyle, bağırışlarıyla bir an doluyor, sonra olduğunca kalakalıyordu.
Tek canlılık o obur, etsel gelişmesini sürdüren bahçedeydi.
Ve oralılar, nedense, hiçbir zaman konağın eski bahçesinde oturup eğlenmeyi düşünmüyorlardı.
Bahçede binlerce yabanıl otun arasında budanmamaktan, aşılanmamaktan azmanlaşmış güllere menekşe öbeklerine, zambakgillerden olduğu uzun mızraksı çıkışlarından anlaşılan, artık yeni bir adla anılması gereken, bilinmez bir türe dönüşmüş öteki garip çiçeklere bakmadan, yararak yürürlerdi.
Bahçede ortası fıskıyeli, mermerden, güzelliği daha önceleri görüp bilenlerce anlatılan bir havuz vardı. Şimdi kurumuş havuzun çevresinden dönerek geçiyorlardı oralılar nedense. Havuzun fıskıyesinden bir çıplak çocuk heykelinin arta kalan elinden ötesini, eski halini anımsayanlar da vardı. Sonra birileri parçalara bölüp götürmüşlerdi bu heykelciği. Gülücüklerle dolu yüzü, tombul butları, küçük ellerindeki yay, ok ve savağı bile hâlâ inceden inceye anlatıyorlardı.
Sökenlerin kimler olduğuysa söze hiç vurulmuyordu.
Bahçeden geçerlerken çoktan boşaltılmış olan yapının yer yer kopuk panjur tahtaları arasında, kimi salt oyuk birer karanlıktan farkı olmayan pencerelerin dışında günün ışık durumuna göre değişen aydınlık çizgiler

oluyordu. Çünkü bu terk edilmiş görkemli yapının, sonunda, bir yıl önceki amansız kışta damı çökmüştü.

Kar o kadar çok yağmıştı ki, yürürken buzda kaymaktan çekinenler arasız yağan karın yumuşaklığına gömülerek bu ürküntüden kurtulur olmuşlardı.

Oturdukları semt mi öyleydi bilinmez, karın aklığı ve yumuşak sessizliği giderek yoğunlaşıyor, dıştan gelen hiçbir sesle bozulmuyordu.

Oranın insanları her zaman çekinerek bekledikleri kışı, bu kez hiç bitmez diye kabullenip daha suskunlaşmışlardı.

İşte o kara kışın gecelerinden birinde, patlayan sese uyandıklarını açıklayanlarca anlatıldığına göre, yapının damı çatırtılar içinde çökmüştü.

Çatırtılar içinde demek pek yeterli olmayacaktı ya başka ne denebilirdi.

Çevresinde çift atın döndüğü koca bir bostan kuyusunun kulaçlarca kulaçlarca dibine, koca bir kaya parçası atılmış gibi boğuk uğuldayan bir sesle çökmüştü yapının damı.

Bu çöküşe inildeme bile denebilirdi.

Epeydir uykuları tutmayanların anlattıklarına inanmak zorundaydı dinleyenler.

Anlatanların içinden kimse dışarı çıkıp bakmamıştı. İniltilerse, aysız gecelerdeki karanlığı bile mavimsi aklıklarıyla aydınlatan karlardan ötürü çok inandırıcıydı. Bu çöküşle birlikte yapının içindeki, dışardan bakıldığında kişiyi etkileyen çekindirici birçok şey de sanki dağılıp yok olup gitmişti.

Oraya ilkten yavaş yavaş çocuklar yaklaştılar.

Tahtaları boşalmış merdivenlerden zayıf vücutlarıyla çıktılar.

Renkli camdan kapı tutamaklarını buldular.

Söktüler, alıp sevinçle döndüler.

Ardından büyükler işe girişti.

Yararlı saydıkları ne varsa yapıdan koparıp parçaladılar; duvarları deldiler, bağdadi örgülerin tahtalarını bile aldılar. Tavan köşelerinde, henüz dönmemiş kırlangıçların yuvalarına tünemiş kıpırtısız yarasalar, bütün bunlar olurken duvarlara çarparak uçuşmuşlardı.

Damının çökmesiyle yapının giz dolu hiçbir yanı kalmamıştı.

Salt bahçesiydi aldırmasız büyüyen, yabansı dışarlak gürbüzleşmesini sürdüren.

Çocuk kapının eşiğinde yeniden duraksayıp hemen ötelerindeki yapıyı düşündü.

Bu ılıman akşamüstü maviliğinin dışında olmalıydı orası.

Yüzünü yalayan bir serinlik gibi yıkık yapının görüntüsü kafasından geçti, gitti.

Omuzlarını kıstı, evin ağır ağır açılan belirginleşen o gizemli mavisinin içine doğru yürüdü.

Çevrenin dinginlikle bedenini alışına bıraktı kendini.

Annesini, biraz sonra ıslak çimen kokan akşamüstünün biteceğini, kulaklarına değişlerle ötelerden vuran, yaklaşıp uzaklaşan kuş böcek seslerinin birden dineceğini, böyle kaç akşamüstü bitimlerinde fark edip durgunlaştığı halde yine unuttu.

Yörenin çocukları içinde en sessiziydi.

Üstelik bir erkek çocuk için yaşıtlarına göre daha ufak, ince yapılıydı.

Yetersiz beslenmenin getirdiği bu incelikten çok, durgun suskulu hali, yaşıtlarıyla koşut çelimsizliğini daha da artırıyor; onu ilk bakışta bu görünümü ile hemen seçilir yapıyordu. Kimi günler bastıran coşkunluklarında zor engellediği yoğun bir gücün boşalıvermesiyle oynanan oyunların baş kişisi olmayı başarıyordu.

Böyle anlarında kendini ancak öğlene değin tutabilir, her zamanki gibi duvarın dibine çömer, oyunu izlerdi.

İtiş kakışla sürdürülen taş parçaları, kuru ağaçlardan koparılmış dallar, yamuk tenekeler, bir tava sapı, eski bir asker palaskası, bunlara benzer artık hiçbir işe yaramayacağı anlaşılana değin kullanılmış, ilk bakışta ne olduğu çıkarılamayan nesnelerle geliştirilen bu oyunlara, bu çocuklara, çözülüp toplanan sıcak devingenliğe kendini bırakırdı.

Kız çocukların kirden tozan renkleri birbirine benzeyen saçları, oğlanların büyüklerden artınca uydurulup dikilmiş, hızlarını azaltan, eskimişlikten kahverengi ile boz arası bir renge bürünmüş giyimleri, bir süre sonra aynı renge dönüşen yamalar içinde koşuşan çocukların gözlerindeki dipdiri parıltı, küçük oğlanın oyun tutkusunu hiç durmadan bilerdi.

Ve sonra birden öylesine bir canlılık gösterirdi ki, onun miskinliğe yakın durgunluğunu tanıyan çocuklar, ilkten irkilip bakakalır; sonra kendilerine

katılan çocuğun büyüleyici hızına onlar da kapılıp giderlerdi.

Neler önermezdi ki o.

Gövdelerin amansız çarpışmalarına neden olacak koşmalar; bir dal parçasının elinde kalana utku sağlayacak hale sokulması; bir tenekeye belli aralıklı vuruşlarla uyulup bağırarak adı çağrılıverenin “burdayım” demesini gerektiren, çocukların tümünü daha da coşturan yeni oyunlar çıkarıyordu ortaya. Gürültüleri yoğunlaşıyor, alışılmışı aşıyordu.

Loş odalardaki çevreye dikkatleri giderek yok olan büyüklerce bile duyuluyordu bu gürültüler. Böylece anneler ya da yaşlı nineler ya da işsiz babalar, hepsi yüzlerinde külrengi bir ışıkla dış kapıda sırayla görünüyorlar; içlerinde çoğunluk ölüm, Tanrı, kader, bela sözcüklerinin geçtiği dua ve ilenme arası seslenmelerle çocuklarını odalara çağırıyorlardı.

Küçük oğlansa o ender canlanışın bir kez daha sona erdiğini bilerek dudaklarında unuttuğu gülümseyişiyle içeriye yöneliyordu.

O benzersiz ender cesaret günlerinde annesi çoğunluk olmazdı evde.

İnce bir terin kapladığı küçücük gövdesine vuran yüreği ile ayaklarının ucuna basarak odaya girer, sekinin kıyısına ilişip kalırdı öyle. Annesinin öfkelenerek dediği gibi “her şeyi yeniden görecekmişçe” bakınırdı dört yana.

Mor ipek kabındaki Kur’an’a, onun altına iliştirilmiş bir solgun fotoğrafa dalardı.

Fotoğraftaki kalabalığın içinden hangisinin annesi olduğunu ne denli çabalasa çıkaramazdı. Oysa babasını hemen buluyordu; yani babası olduğu söyleneni.

Yüzünün yarısı güneşe düşmüş, şapkasının yeniliği ceketinin dağınıklığına aykırı o adamı ilgiyle; ama hiçbir duygu canlanmasına uğramadan izlerdi. Babası olanın sol yanını, resimde güneş öylesine kavramıştı ki her bakışında giderek daha sarışın bir adam oluyordu çocuk için.

Oysa annesi de kendisi de adamakıllı esmerdiler. Fotoğraf sarışını babaysa, ışıklarda eriyen görünümü ile iyiden uzaklaşıyor, bilinmez bir kişilik edinerek çocuk için gerekirliğini yitiriyordu.

Annesi öyle değildi, canlıydı. Kalın telli, içinden mavi yalımlar geçen kara saçları, kısa ama sık kirpikleri, durgun kara gözleri, her adım atışında

devinen sallantılı kalçaları, bakana çekingenlikle karışık bir açık saçıklık duygusu verirdi.

Bu odaya yerleştiklerinde oğlan iyice küçüktü.

Evin kokusunu hemen duymuş, evi tanımıştı sanki. Çünkü burası daha küçük olduğu dönemlerin, salt renklerle belirsiz ışıkların dolup ayrıştığı, bazı seslerin sert ürkütücü patlamalarla çocuk kulaklarını sarstığı öteki yerlerden pek ayrı değildi.

Bacaklarının üstünde durmayı anca başarabildiği ilk yıldı. Gelişmesi yavaş olmuştu.

Annesi, “Ah, bir de kötürüm mü olacak bu başıma!” diyordu arada bir başkalarına.

Annesinin böyle konuştuğu gündüzlerin gecelerinde düşlerinde hep çığlıklar atan kuşlar görüyordu. Bu uydurma kuşların, çünkü az kuş tanıyordu, kızıl gözleri insan gözleri gibi önde, gagayla alın arasındaydılar.

Dış kapının kıyısına bin bir gayretle ulaştığı gün, bir bahar başlangıcıydı.

Birden evin öteki kişilerini taşlıklarda, kapı önlerinde, yarı açık kapıların ardında kaynaşırken görüvermişti. Demek ki tüm çocukları büyükler bahar ve yaz aylarında salıyorlardı; kapılara, sokaklara.

Kış, tek uzun bir gündü.

Aydınlıkların değip geçiverdiği, yeterince gece olamayan alacakaranlık bir bulanıklığın evlerin duvarlarına, sokaklara aylarca asılı kaldığı bir mevsimdi kış.

Tüm mevsimlerden uzundu.

Çocukların yığıntı gibi büründükleri, derilerini dalayan kumaşlar arasında zor soluduğu, soğuk odalarda büyüklerin iyiden gülmezlendiği, dışarlardan gelen anlaşılmaz seslerin bir yanlara çarparak kırılıp donduğu bir mevsimdi. Arada yenebilen yemeklerin yetersizliğinin daha da fark edildiği büyük ağır bir zaman bölümüydü. Kiracıların gün doğmadan işlerine gidip, yine gün aydınlığı görmeden işlerinden döndükleri o bitmez günler, çocuklara bile azar azar sinen bir ağırbaşlılık verirdi.

İşte bu evi de hemen tanımış olduğuna inanması bundandı.

İnsanlar aynıydılar.

Oysa annesi hiç de çocuğa benzemez, herkesi yabancılardı.

Sinirli bir dikkatle bakışlarını çevresinde gezdiriyordu. Sanki kimsenin işitmediği seslere kulak kabartıyordu. Annesi bundan önceki evlerine alıştırdığı, babası olmadığı söylenen o adamı şimdi de yeni evin kiracılarına, ardından da mahalleliye kabul ettirmişti. Niye hâlâ sinirliydi, niye hâlâ burayı yadırgıyordu anlaşılır gibi değildi.

Az konuşan, az gülen, az yiyen, başkalarının gözlerine az bakan o adam barındıkları odanın üçüncü kişisiydi. Üstelik erkek oluşu onu çocuk için ilginç ve sessizce izlenecek bir güç yapıyordu. Adamın işçilikten edindiği ağır davranışları, kabaralı kunduralarının tok vuruşlarıyla yoğunlaşır, her gelişinde bu ses odaya yaklaşırken çocuğun içine azar azar dolardı.

Annesi saçlarını şöyle iki eliyle havalandırır, duvarda asılı duran kıyısı teneke kaplı aynaya kuşkuyla hızla göz atıp hemen aynı ilgisiz yüz anlamına dönerek bakışlarını kapıya çevirirdi.

Adam girer, anayla oğulu hiç görmemişçe elindeki kesekâğıdını masaya bırakırdı.

Kadınla aralarında sönük bir iki sözcük gider gelirdi.

Çocuk sekinin ucuna doğru alışkanlıkla toplanır, gülmeyle şaşkınlık arası bir bükülüş belirirdi ağzında.

Adam masanın yanındaki iskemleye çöker, bir süre oturduktan sonra kadına yavaş yavaş koyulan bir anlamla bakmayadurur, çocuğun yüreğine çarpıntı veren o saatler işte böyle başlardı.

Kadınla adamın arasında örülen yakınlaşmayı, düşmanca sayılabilir iştahlı bir ilgiyle izlemek hep yorardı çocuğu.

“Hadi artık yemek yiyelim” diyen kadının uyarısıyla doğrulurlar, kabukları sıyrılmış bir muşambanın örtülü olduğu masanın başına toplanırlardı.

Aynı kabın içine uzanırdı üç el.

O tadı pek değişmeyen yemeğe ekmeğini bandıkça açlığın içinde kuyular gibi oyulduğunu duyardı çocuk.

Evini yabancılar, lokmalarını çiğnerken adama ve annesine değmemesine çalıştığı bakışlarıyla bir yerleri izlerdi.

Annesi ona, odalarında üçüncü birisi olduğunda, umulmadık bir sertlik ve soğuklukla davranırdı.

Bu kadın ta eskiden beri böyle miydi, kaç yaşındaydı üstelik, çıkarmak güçtü.

Gençti kuşkusuz.

Yüzünde, boynunda yer yer dalgalanan kara sarı lekeler, az uyunmuş gecelerin deriye verdiği gevşeklik, gözlerinin karasındaki ateşli parıltının güzelliğini yine de söndüremezdi. Göğüslerinin ayrımındaki çil toplanmaları, görene dinlendirici bir şeyler anımsatırdı. Ellerinin küçüklüğünü yadırgatan kalın bilekleri, bunlardan birini süsleyen iki ince gümüş bilezik, kadını yaşsızlaştıran öğelerdi. O devindikçe bilezikler çınlardı. Bu çınlayışlar çocuğa annesinden akan yumuşaklıklar taşırdı.

Kadın az konuşurdu, yakınmazdı. Bazı ilenmeler bile onun ağzından olağan, hattâ tat alınacak şeylercesine dökülürdü.

Annesi onu karşısına alır,

“Sen ya sağır olacaksın, ya kötürüm olacaksın, yahut da aptal” derdi, “başka türlü olamaz. Ah buna aldırır mıyım sanıyorlar, umurumda değil hiçbir şey, senin baban var ya, o da umurumda değil, anlıyor musun? Sen ne anlarsın ya, o da umurumda değil...”

Eskiden söylemiş olmalıydı annesi bunları. Çocuğa kalırsa o da her sözcüğü anlamıştı. Öyle anımsıyordu. Yok yok, biliyordu söylenenleri, anlamıştı.

“İşte düdük çaldı,” diyordu annesi, “buradan kıpırdama, kapıyı üstüne kitliyorum, kimsenin geleceği yok bil...”

Sonra onu bir şeylere sarıp bağlıyordu.

Evet evet bacaklarını kollarını bağlıyordu.

Saatler geçtikçe çişinin, dışkısının içine kayıyor, ağır bir kokuya belenerek yatıyordu öylece.

Dışarı çıkmadan önce ona yaklaşıyor, ağzına kaşıkla tuhaf bir ılıklıkta, iç bulantısı veren bir şeyler akıtıyordu çocuğun.

O eski kapıyı inanılmaz bir hızla vurarak kapatıp gidiyordu.

Tüm olanları algılıyordu çocuk ve bunların hepsi de kışın oluyordu.

Şimdi artık büyümüş sayılırdı.

Annesinin olmadığı günler yalnızlık duygusunu engelleyebilmek için odanın tavanına yakın pencereye ulaşmaya çalışırdı.

Bu pencerenin yeri gerçekten garipti.

Çünkü görüp bildiği pencereler hep uygun, bakılabilir yerdeydiler.

Dirsek dayayıp burnunu camın serinliğine yapıştırarak sokakları görebildiği pencerelerdi onlar.

Oysa barındıkları bu yeni odanın camı yukarıda, yatık bir dikdörtgen açıklığındaydı.

Eskiden büyük bir konak olan evin kiler odasıydı burası.

Artık buralara hiç uğramayan, hattâ birkaç aracının elinden geçerek paraların toplanıp ulaştırıldığı bilinmeyen sahiplerince bu yapı satışa çıkarılmış, hissedar sayısının çokluğu yüzünden uzlaşmaya varılamadığı için, sonunda içindekilerle birlikte olduğunca bırakılıp salt gelen parayla ilgilenir olmuştu.

Annesi, para toplayıcının geldiği birgün, ana kapıda bekleşen öteki kiracılara katılmıştı. Fakat hiçbiri ile ne selamlaşmış, ne de konuşmuştu.

Para toplayıcı uzun kalın paltosunun içinde, nedense çok yüksek sesle, her sözcüğü hiçbir değişik anlama bürümeden, tümünün birgün oradan atılacağını; bu rezillikten, dilencilikten hiç kurtulamayacaklarını; kentin ortasında, ünlü bir alanın adını veriyordu bunu söylerken, orda ortada kalacaklarını; her ay para ödeme günü geldiğinde niye elbirliğiyle şu üç beş kuruşu bir defada vermediklerini, doğrusu artık canını çok sıktıklarını anlatıyordu.

Bir süre kalabalığı gözlüyor, ardından yine girişiyordu bağırtılı konuşmasına.

Söyledikleri hep aynıydı. Sesini yükselttikçe bir ayağı ile de yere vuruyordu.

“Gidin şu yıkıntıya sığının bakalım” diyordu. “Size acımak gereksiz. Eh, buranın sahiplerine şükredin siz. Şükredin ki, onlar gözü tok insanlardır; soylu hanımefendiler, soylu beyefendilerdir. Yoksa buraya çekerlerdi çoktan kaloriferli, asansörlü kırk daireli şahane bir şey...”

Kalabalık, konuşmanın bitmesini, epeydir alıştıkları bir sabırla beklerdi.

Annesi ise bu sözleri hiç duymuyormuş gibi bakıyordu o gün adama. Sabahlığının altındaki biraz belirgin karnının soludukça inip çıkışı bir şeylere öfkelendiğinin tek belirtisiydi.

Kiracılar, arada bir, adama sözden çok ünlemleri andırır seslerle bir şeyler söylüyormuş gibi davranıyorlardı.

Adam şimdi açıkça bağırıyordu.

İnce bıyığının üstüne sümüksü bir ıslaklık iniyor; elleriyle havada, onlara neler yapabileceğini anlatan bir şeyler çizip duruyordu.

İşte o sıra annesi elindeki parayı adamın ayaklarına doğru fırlatmış, sonra dönüp çocuğu kolundan koparırcasına çekeleyerek odalarına yönelmişti.

Onlar odaya girene değin arkalarında rüzgârın sesinden başka bir şey kalmamıştı.

O günden sonra çocuk daha da şaşkın, çekingendi annesine karşı.

Her kıyısına birilerinin sokuşturulduğu bu evde, onlara da bu garip oda düşmüştü. Kapısı, belki de eski kiler girişiydi; iki yandan açılarak büyütülmüştü. Has yağ kokusu, ılık mevsimlerin olgun meyvelerinden yapılma reçel kokularına karışarak sanki tahtaların zamanla gevrekleşen gizli köşelerine sinmişti, bunlar çok az ışık almasına karşın odayı öbür odalardan daha güzel yapıyordu.

Çocuk odanın her halini, gölgelerini, ışığını, gürültülerini tanıyor, içine çekiyordu.

Gündönümlerinde tavana yayılan lodos kızıllarını, yağmur öncelerinin küllü aydınlığını, bunların ilkten cama birikip ardından aşağıya doğru akışını ürpertiyle izliyordu.

Sonra cama tırmanıyor, başını pencerenin sövesine dayayıp bahçe duvarının yıkıklığından sokağa uzanan bölüme dalıp gidiyordu.

Lağımların sızarak ince yataklar edindiği yerlerde, sırtları yeşil sert kabuklu böcekler dolanıyordu. Bahçede ısırgan otları, mavi dikenler, iki dut, iğde ağacı, hatmi çiçekleri arasında kalmış güzel kalın gövdeli bir maltaeriği ağacı da vardı. Duvarın yıkıntısını doldurup kapayan dut ağaçları da ötekiler gibi meyvesizdi. Zamanla günışığına ulaşmaktan cayıp yumrulaşarak güdükleşmişlerdi. Maltaeriğine süren özsuyu, meyvesiz ağacın yapraklarını azmanlaştırmıştı. Titrek bacaklı, kanatları kızıl böceklerin silme barındığı, değilince pıtrak gibi saçıldığı bir ağaçtı artık o. Yapraklarındaki damarlar öylesine fırlak ve belirgindi ki, görene ürküntü verirdi.

Çocuk camdan dışarı bakarken her defasında önce bu ağacı görüyor, ona alıştıktan sonra insanları seçebiliyordu. Işıklar değişirken annesinin gelme zamanının yaklaştığını biliyordu.

Hep kuşkuluydu.
Çünkü annesi onu her gördüğünde onunla ilk karşılaşıyor gibiydi.
Çocuksa içine kayıp duran sıkışmanın salt annesine yönelik olduğunu giderek öğreniyor, fakat bunu dıştalaştıramıyordu.
Annesindeki sertliğin kadını koruyan birçok şeyden oluştuğunu seziyordu.
Sonra anne yine dönüyordu.
Çoğunluk bir öğüne indirdikleri yemeklerini, konuşmasız bitiriyorlardı.
Bu öylesine yerleşmişti ki aralarında, evde belki günlerce yemek olmasa bunu da olağandışı bulmayacaklardı.
Annesinin bir aralar tütün işinde çalıştığını anımsar gibiydi.
Geçen yıl mıydı, yoksa daha önceleri mi?
Bir yıl onun ölçemeyeceği denli uzun bir zaman parçasıydı.
Bahar ya da yaz aylarının doyumsuz kısalığını neye benzeteceğini bilmezken, yıl neyle ölçülebilirdi?
Yıl sözcüğünü yabancılıyordu, çok uzun bir zamandı ama.
Bir kış derinliğindeydi o günler.
Akşamlar çabuk gelirdi, sonra annesi dönerdi.
Üstünde çocuğun kokularla ulaştığı, biçimlediği, duyularını uyardığı tütün kokusunu getirerek. Başını mı sıvazlardı çocuğunun?
Belki de evet.
Çünkü ellerinden burnuna değin gelen tatlı, kekremsi havanın bastırışı ancak böyle bir yakınlıktan geçebilirdi.
Kadın kendini iskemleye atar, bacaklarını gerer, kollarını iki yanına sarkıtır ve birden yaşlanırdı.
Neden sonra çocuğuna bakar,
“Yaa,” derdi, “yaa, işte yaşamak lazım.”
Yaşamanın gerekliliğini de böylece oğluna öğretmiş gibi başını iki üç kez sallardı.
Oğlan annesinin kara saçlarındaki kabarık gürlüğe ürküntü ile bakar, odayı giderek dolduran tütün kokusunu, annesine özgü o kokuyu içine sindirirdi.
Bu ana kokusuydu; onun için güzeldi, yatıştırıcıydı.

Yazsa biçimi anlaşılmaz, büzüştürülüp dikilmiş ince bir gömleğin, kışsa daha kalın bir kumaş yığınının sarışı içinde olabildiğince sessiz izlerdi annesini.

Hep tek odalarda oturmuşlardı.

Eşya denebilecek şeylerini bir hamal sırtında taşırlardı. Hamal tutmayı gerektiren de yatakları ve somyaydı.

Çocuk da bu taşınmalara yardımcıydı.

Kollarıyla bir şeyleri ancak kavrayabiliğinde bile ya bir idare lambası ya da oturak ona veriliyordu.

Anımsıyordu bunları.

Oturak en zorunlu gereksinimlerine karşılık veren şeydi. Ütelik büyüktü.

Onlar hem çocukların, hem büyüklerin kullanabileceği şeyleri alırlardı.

Çok küçükken bu koca nesnenin üzerinde durmaya alıştırmıştı annesi onu.

Kavruk, güçsüz kollarıyla oturağa tutunup dinelmek hiç de kolay değildi. Küçük gövdesi güvensizlikle sarsılıyordu. Kadın kararlı çatıyordu yüzünü.

“Hadi, işte söyle! Hep ben sana çiş ettirecek değilim. Görüyorsun ya vaktim yok. Hiç vaktim yok.”

Annesinin vakti olmadığını çok erken öğrenmişti.

Gülmeyen, yorgun; ama yakınmayan bir genç kadının, çocuğu sınırlayan aşılmazlığını algılıyor, onun çevresine ördüğü sevgisizliğe ayak uyurmaya çabalıyor, beğenilmek istiyordu.

Günlerce sonra kollarıyla oturağın iki yanına yapışıp içine kaymadan oturabilmeyi başardığında, göğsünden yükselen ılıklık kahkahalara dönmüştü. Durmadan,

“Anne anne, işte!” diyordu.

Kadınsa şöyle bir an bakmıştı, o kadar.

Her odasında başka birilerinin oturduğu bu evlerin çoğunluğu iki helalıydı. Kimilerinde üç hela vardı ya, evin içinde yaşayanların çokluğundan ötürü, öyle her gereksinme duyunca helaların kullanılması olanaksızdı.

Sabahın alacasında, erkekler ve kadınlar işe gittikten sonra, evin yaşlıları ve çocukları, üstleri örtülü oturaklarla helaların önüne dizilir; hem onları

boşaltır; hem de birbirleriyle kaçta pazara gideceklerini ya da benzeri şeyleri konuşurlardı.

Giderek çevreyi ağır, iç bulandırıcı bir koku sarar, ardından ateşe yemeklerini koyabilmişlerin odalarından sızan yağ, soğan, biber kokusunun da bastırmasıyla, kişiye çaresizlik duygusu veren o garip hava her yana dolardı.

Durgun bakışlı küçük kızlar, ara sıra suskunluklarını bozan kahkahalar atar; ardından sanki gülen onlar değilmişçe taze çocuk sesleriyle zor işitilir bir konuşma tuttururlardı.

Bu yeni odalarını daha önceki evlerden ayıran tek şey tavana yakın pencereydi.

Haftanın belli günlerinde gelen adamsa, bundan önceki odalarına da geliyordu.

Annesi tütün işinden ayrılmış olmalıydı.

“İşte düdük de çaldı” demiyordu artık.

Bir de gidiş geliş saatleri belirsizdi.

Üstündeki tatlımsı koku dinip silinmişti sanki.

Yine de uzun saatler gidiyordu.

Bir şeyler yapıyor olmalıydı.

Neyi merak ediyordu, anlamıyordu.

Günlerce annesinin dönüşlerini bekleyip üstüne sinmiş kokulardan ne yaptığını saptamaya çalışmışsa da başaramamıştı. Yalnız kadın artık kendini iskemleye atmıyor, bacaklarını germiyor,

“Yaşamak lazım, işte böyle” demiyordu.

İçeri girip yatak yığınının üstüne çantasını bırakıyor, ardından bir yüklük girintisine yerleştirilmiş somyasına oturuyordu. Oğluna da bakmıyordu.

Çocuk, annesinin sokağın başında belirmesiyle pencereden saatlerce bakıp içine topladığı ışıkları, görüntüleri, maltaeriği ağacının ürkütücü bozuluşunu silmeden, kayarak inip onun konuşmasını bekliyordu.

— Ne yedin sen bakalım bugün?

— Ekmek yedim.

— Teldolabını açık bırakmamışsın, iyi aferin! Sonra ne yaptın?

— Kapı önüne çıktım, odaya girdim.

— İyi, başka?

— Ötekilerle oynadım.
— Oynadın mı? Bugün sen de oynadın ha, öyle mi?
Kadın birden bakıyordu oğluna öylece durgun.
— Önce onlar oynadılar anne. Gördüm hep gördüm gördüm, oynayacağım geldi; kalktım, oynadım sahiden.
— Sana vurdular mı yine?
— İkisi vurdu ya, acımadı. Birbirlerine de vurdular, hem hep vurulur.
— İyi, sonra ne yaptın?
— Ben oynadığımda erken dağılıyorlar. Girdim, cama çıktım. Her şeye baktım, seni bekledim.
— Beni hep ne beklersin orada, bilmem. Başka gidecek yer mi var? Elbette buraya geleceğim, elbette. Ya sonra?
— İşte öyle. Bu gece kimse gelecek mi?
— Ne demekmiş, “Bu gece kimse gelecek mi?”
— Hiiç.
Çocuğu, annesiyle uzayan her konuşmada bir sıcaklık kaplar; sözcükler anlamını yitirir; kadına olduğunca yakınlaşmayı ister, bu yüzden de günboyu yaşadıklarını, odanın dört bir yanında dolanarak el kol hattâ gözlerinin yardımıyla oynatıp iletse diye, düşünürdü kadına. Gözleri alabildiğine irileşir, ince çenesi yorulur, birden uykunun koygunluğuna düşecekmişçe bir sarsaklık alırdı kafasını.
Annesi daha amansızlaşan yüz anlamıyla:
— Hadi bakalım! derdi.
Bu sözler de aralarındaki konuşmanın bittiğini gösterirdi.
Pazarları evden herkesin çıkıp gitmesine karşın ana-oğul bir yere çıkmazlardı.
Yalnız bir pazar gezmeyi denemişlerdi.
Annesi oğlunun boynunu silmiş, gömleğinin yakasındaki düğmeyi çözüp yeniden iliklemişti.
Kentin içlerine doğru gidecek kadar ileri götürmüşlerdi işi.
Annesinin uzun gevşek topukları üzerinde, sarsıntılı adımlar atışını izlemişti çocuk.
Ne garip, yine yazdı.

Büyüdüğünde ancak saptayabileceği bir durum olacaktı bu, anlatılası şeylerin niçin hep yazlara rastladığı.

Onları kimse görmüyordu...

Oysa çevreleri çok kalabalıktı.

Gün öylesine sıcaktı ki, gözlerini arasız kırpıştırıyor, güneşin kuru kokusunu içine çekiyordu.

Eş kesilmiş ağaçların sürdüğü aydınlık bir alanın orta yerine varmışlardı, her yer bayraklarla donanmıştı. Havaya fışkıran sular, ışıltılarla yeniden akıyordu havuza. Çocukların ellerine balonlar tutuşturmuşlardı. Görkemli bir yapının saçak altlarına takılıp kalmıştı çocuğun gözleri.

Yapının alnacında süslü bir yazı, görene ve okuyana bir şeyler bildiriyordu. Bu yazının altında, neredeyse o koca yapının tüm yüzünü örtecek denli büyük bir bezin üstündeki erkek kafası resmi, içini kabartmıştı çocuğun.

Neydi tüm bunlar, bu gürültü, bu ivecenlik, bu kalabalık, bu gülücüklerle dolu yüzler, baloncular, şekerciler, ayakkabı boyacıları, şoförler, bir sürü şeyle dolu satış yerleri, çocuklarına eğilip sevecenlikle, özenle bir şeyler anlatan büyükler...

Annesi tüm bunları görmüyormuşça ilgisiz, hattâ solgundu.

Kadınların gözleri annesininki gibi değil, mutlu sıcak bakışlıydı. Erkeklerin kollarına girmiş, hep önemli bir şeylere tanıklık ediyor gibiydiler.

Bir onları fark etmiyorlardı.

Oysa geçerlerken hiç çarpmamışlardı ana oğula.

Her yan o güne değin görmediği renklerle doluydu.

O ürkünç taşkınlığın yüreğini aldığını anladığında annesinin elinden fırlayıp suların olduğu yöne hızla koşmaya başlamıştı. Hem çığlıklar atıyor, hem de uygun bir sözcükle, sevinç olması gereken, içindeki oluşan şeyi açıklamak istiyordu.

Hep böyleydi, sözcükleri bulamazdı.

Suların kıyısına varıp kalakaldı.

Vuran çisentiler gülüşünü, bağırışını kahkahalara çevirmişti.

Serinliğin içine doğru girdi, güneşin altınsı parıltılarla boyadığı su çisentisinin arasından alandaki heykeli görmenin verdiği mutluluk, varlığını

kökten sarsıyordu.
Çığlıkları ezgi düzenine girmişti.
Annesi beliriyordu öteden.
O, yanına ulaşmadan düzgün giyimli, o güne değin gördüklerini hiç andırmayan yaşlı bir adam, uzunca bir bakıştan sonra çocuğa yaklaşıp onun sulara açık küçük avuçlarından birine bir şey koymuştu.
Ellerine çil basmıştı adamın.
Adam çekildiğinde annesi yanına varmış, oğluna bakmış:
“Niçin aldın bu parayı?” demişti. “Sen dilenci misin?”
Çocuk suların vuruşu içindeki arasız büyüyen heyecanını ancak durultup avucuna bakmış,
“Anne bak, o asılmış koca resimdeki adam bunda da var” demişti parayı göstererek.
Kadın böylesine bir aydınlığın içinde ilk kez olmasından mı ne, yüzündeki koruyucu sertliği yitirmişçesine,
“Hadi hadi, gidelim!” demişti.
Elindekini annesinin almasını beklemişti çocuk.
O hiç para tutmamıştı o güne dek.
Kadın olanı unutmuş gibi oğlunun ıslak saçlarına şöyle bir dokunmuştu.
Dönüşlerinde epey yürümüşlerdi.
Batmayacakmış gibi aydınlık sarı, diri, belirgin güneşin ışınları altında tozlanarak kentin caddelerinden geçip aşağıya inmişler; araba tamir evlerinden, yongaların dışa taştığı marangoz evlerinden, içi zor seçilir kahve evlerinden, sıvı gaz tüplerinin önüne yığılı durduğu erik pestili, çakmaklara doldurulan gazdan kokan bakkallardan da geçip toprak yola bağlanan sapağı dönmüşlerdi.
Kararmaya yüz tutan günün içinde kubbesi görünen kilise yukarılarda belirmişti.
Oraya varıp geçince yerlerine ulaşacaklardı.
Tepeye tırmanmışlardı.
Yıkık konağın bahçesine ulaştıklarında iyiden suskundular.
Annesi yeşil otlara; etli, taşkın, çiçek, nebat kümelerine; ürküntüsüz, girivermişti.

Çocuksa dar keçiyolunda dineliyordu. O eski bahçeden hep çekinirdi gördüğünden beri. Kadın alacakaranlık bir yıkıklık halinde duran yapıyı, genişleyen, kabaran bahçeyi şöyle bir çizmişti eliyle ve,

“İşte bak!” demişti oğluna.

Çocuk o “işte” sözcüğünü izleyen açıklamayı hem anlamamış, hem de alışılmışın dışındaki bu konuşmaya tutkuyla dikkat kesilmişti.

“Burasını belediye yeşil alan, çocuk bahçesi yapacakmış. Sahipleri neredDuring acaba? Gittiğim her yerdeki gördüğüm her şeyin bir sahibi var.”

Annesinin konuşması, ot yığını içindeki görünümü birdenbire bastırmakta olan akşam, çocuğu şaşkınlaştırmıştı.

Kadın oğlunun yanına gelip:

“Ver o adamın verdiği parayı!” demişti.

Oysa çocuk suyun altında avucuna konan o ılık şeyi, unutmuştu bile.

Pek çok şeyi hızla unutuyordu.

Anımsadığındaysa onlar başka hallere giriyorlardı.

Parayı uzatmıştı.

Annesi bacağına yapışmış bir ısırgan otunu söküp atarken parayı bakmadan almış:

— Sana acıdı demek adam, demişti. Onların arasına girilmez, acıyıverirler. Acımak onları bir sevindirir ki hayvan oğlu hayvanlar!

Çocuk karanlığın içine gülümsemişti.

Bu çok uzak günler öncesinde yaptıklarını sandığı gezintiden çocuğa kalan ellerini, boynunu alan bir yağmur serinliğiydi. Bir de annesini odalarında yapayalnız beklediği günlerde artık düşünceleriyle, birlikte gittikleri yerlere değin uzanabiliyordu.

Annesinin o havuz başına uğramış olabileceğini, hiç değişmeyen yüzüyle, neden olduğu bilinmez bir bekleyişten sonra, oralardan yürüyüp kentin bilinmedik başka yanlarına doğru yola çıkacağını düşlüyordu.

Bunları düşünür düşünmez de annesinin hemen çıkıp gelmesini, kapının açılıp kadının birden içeri girivermesini içini yaran bir özlemle isterdi ve sonunda annesi odaya girdiğinde bunları ona sezdirmemeyi içgüdüsüyle geliştirmişti.

Annesi çok sıkılıyor olmalıydı.

Belki o da kendisi gibi sözsüz, gülmesiz, güneşsiz bir yerlerde büyümüş; onun da babası kendi babası gibi sadece bir resime ve hep bir duvara asılı durmuştu.

— Daha kimse dönmedi değil mi? Bunların bahar gezileri de bitmek bilmez. Ayaz çıkmıştır şimdi.

Kadın yeniden sabahlığını çekiştiriyordu, bacaklarının olgunluğunu dışa vuran bir dalgalanmayla, odanın dar alanında, üç kez gidip geldi, durdu, oğluna baktı.

— Dönmediler. Dışarısı aydınlık. Anne biz niye hiç onlarla gitmiyoruz?

— Biz mi? Hadi hadi... Biz ha...

Birden annesinin kapı eşiklerinde toplaşan evin kadınları arasından geçerken onlara bir şeyler söylediğini, fakat bu sözlerinin kadınların birden susuvermelerinden öte bir karşılık görmediğini anımsadı.

Kadın tavana yakın cama, ardından masaya baktı.

Elini masanın üstünden geçirdi.

Buraya geldikten sonra taşınma güçlüğüne aldırmadan edindiği koltuğun yuvarlak tahta dayanaklarını tuttu, sustular.

Hava kararıyordu.

Şimdi tek aydınlık yer camdı.

Çocuk dizlerine eğdi başını, karnı guruldadı, utandı.

Odada artık birbirlerini seçemiyorlardı.

— Bu gece biri gelecek, dedi annesi. Bunu tanımıyorsun, bu öteki değil.

Annesinin sesi, odanın küçüklüğünde gene de tam çocuğa doğru değildi.

Çocuk ona ilk kez yapılan bu açıklamayla kunduraları kabaralı, az konuşan adamın epeydir gelmeyişini düşündü.

Bu zamanı yine kaç güneşli günle ölçeceğini çıkaramadı.

Belki üç gün, belki üç haftaydı.

Okula başlasa daha iyi olacağına ilk kez inandı.

Annesinin sık sık, “Ah okula gidebilmeliydin!” diye konuştuğu günlerdi o günler.

Arada bir onu yoklayan garip coşkunlukları olmadıkça insanlara kolayca yaklaşmadığından bu okul sözü onu hep isteksizleştiriyordu. Üstelik akşamın dönüşünü pencereye tırmanarak izleyemeyecek, bir parça ekmekle günboyu kapının eşiğine oturup girene çıkana yol vermek için tortop olup

kalamayacak, gözlerini yumarak içine gömülüp eridiği karanlığı istediğince sürdüremeyecekti.

Adsız sansız günlere, tek uzun mevsim olan kışa, sabahla gecenin arasındaki zamanlara ad koyabilmek için okula gitmesinin gerektiğini düşündü.

Böylesine bir şeyin nasıl olacağını hiç kestiremiyordu.

— Okula başlayacak mıyım? dedi karanlığın içinden annesine.

— Ah, evet, keşke başlayabilsen. Önümüzdeki güz, zamanı sayılırdı bunun.

— Anneciğim...

— Söyle gene ne var?

— Biz hep buralı mıyız?

— Nereden öğrendin bunu? Biz hep buralı mıyız, ne demek?

— Hiiç... Bazen bizi konuşuyorlar gibi buradaki büyükler.

— Peki peki. Baban buralıydı. Baban işte, resimdeki, biliyorsun. Sana göstermişimdir. Üstelik hep söylerim, o resimde ben yokum. Ama diyorum ya, sende doğduğundan beri bir gariplik var. Hep arayıp duruyorsun beni o resimde. Ben sandığın, babanın arkadaşının karısıdır. Geldiğim yerden tren geçerdi benim. Üstü açık vagonları olan trenler, içleri hayvan dolu. Yolcu trenleri de geçerdi. Ah, başka bir şey kalmadı aklımda, hepsi bu kadar. Evet kalmadı. Sonra seni doğurdum. İşte baban odur. Sen bir yaşındayken gitti. Benim babam da yoktu. Tanımam. Hem olsa ne olacak? Yaşamak lazım.

Kadın birden ışığı açtı.

Cılız bir ampulün kara sarı aydınlığında her yan belirdi karanlıkta. Konuştukları da sanki bir yerlere doğru yok olup gitti.

Çocuk fotoğrafa baktı.

Artık orada bir daha annesini aramaması gerektiğini düşündü.

Annesi birkaç kez yanından geçti.

Oda her zamankinden daha çok daralmıştı.

Kadın çocuğu hiç görmüyor gibiydi.

Çocuk kalktı, oda kapısını gürültüsüzce açtı, dış kapıya yöneldi, eşiğe oturdu.

Çeşmenin sesini işitti.

Evin öteki insanları, dönmeye başladıklarında, akan suyu da duymaz oldu. Akşam koyulup geceye dönüşürken her şey geriye çekiliyor gibiydi.

Bacaklarına ılık bir şeyin değdiğini duydu. Dün pisipisi otlarının dibinde doğuran kedi, yavrularından birini yiyordu.

Tam ayaklarının dibindeydi.

Çocuk bu tıkınışı şaşkınlıkla izledi, birden ayağa kalktı, kapı kasasına dayandı, yıldızların çıktığını gördü.

Kiracılardan radyosu olanlar açtılar.

Yeni doğmuş bir çocuğun cılız ağlayışı, korkulukları kopuk balkona taştı.

Ardından bir kadın gülmeyle bağırma arası bir şey tutturdu, bir tokat sesi radyodan gelen şarkıyı bastırdı.

Sonra çocuk çeşmenin akışıyla radyonun sesini peş peşe seçti; kimi birini, kimi ötekini dinlemeye başladı. Avuçlarıyla gözlerini örttü, kirpikleri ıpıslaktı, ıslaklık kesilmiyordu, neden öyle olduğunu anlayamadı.

Yıldızların çakıntısı doruğa vardığında o tanımadığı adam, evin giriş kapısında belirdi; çocuğu görmedi, çocuk hızla toparlandı.

Adamın gençliği adımlarının sık ve hızlı atılışından belliydi, bir de alacakaranlığın içine yayılan anasonlu sıcak ter kokusundan.

Çocuk ardından baktı, odalarının kapısı açıldı.

Günboyu isteksizlikle dolanan annesi yalım hızıyla adamı içeri aldı, kapıyı örterken bir ara bakışlarıyla oğlunu arayıp aramadığını çocuk pek çıkaramadı.

Yıldızlar çevrelerine ince ışık tozları saçarak gecenin koyuluğuna lekesiz kakılmışlardı şimdi.

Çocuk çeşmeye yürüdü. Yüzünü suyun altına yanlamasına tuttu.

Suyun akışıyla göğsünde yarıklar açılıyor gibiydi. Suyun yosunsu kokusuyla içindeki tomurlanan duyguyu birleştirdi.

Bir yerini çarptığında acımaya benziyordu bu.

“Acı bu olmalı işte” diye düşündü. “Kokusu da bu.”

Genişleyen, bastırıcı, kıymık gibi bir dalayış belkemiğine vurdu. Öteki adam bildiğiydi. O da her şeyle birlikte eskiyip sıradanlaşmıştı.

Hayır, o eski adam geldiğinde odalarındaki değişmeyi duymuyor değildi; ama giderek bu gelişler sanki daha kolaylaşıyordu.

Annesiyle eski adam onu uyudu sanıp yatağa girdiklerinde, uyur gibi davranmasını öğrendiğinden bu yana ne çok zaman geçmişti. Toplasa belki ışıklı bir yazı, bitmeyen birkaç kışı kapsardı.

Annesi demek bugün odada sinir içinde dolanarak geceyi bu adam için beklemişti.

Böyle gecelerin öncesinde, üzerinde eski yapının azman bahçesinden tanıdığı bir çiçeğin resmi bulunan şişeye birçok kez bandığı pamuğu, şöyle boynundan geçirerek kulaklarının ardına sürer, aldırmasız bir alışkanlıkla her seferinde bunu yinelerdi.

Bugünse üç ayrı pamuk topağı kullanmış, boynunu kol bükümlerini, kulaklarının ardını kızartarak uzun uzun silmişti.

Evin kimi odalarının ışıkları sönmeye başlamıştı.

Oradakiler erken uyurdu.

Kendi odalarının penceresi arkaya baktığından görünmezdi, gözleriyle aramadı orayı.

Yeniden girişteki yerine döndü, oturdu.

Ateşböceklerinin saçlarının arasına karışacak denli çoğalıp dönenmelerini unuttu.

Tanımadığı duygularını yatıştırmaya çalıştı.

Bu garip çarpıntılı iç titreyişi oturmasını engelliyordu.

Oysa geceydi, kimseler yoktu.

Üşüdü, sıcağı istedi.

Ateşböceklerinden biri ağzına çarptı, gülümsedi.

Baharın basan gece ayazını, o eski azman bahçe unutturuyor olmalıydı böceklere. Orası öylesine iç içe, sıkı sıkıya gelişiyordu ki hep ılık olmalıydı. Çocuk ürkmese gidip oraya sığınıp ısınabilirdi. Odalarına dönüp cama tırmanmayı istedi, caydı.

Annesinin yeni erkekle yatakta kendini bırakışını apaçık gördü karanlığın içinde.

Çünkü biliyordu.

Gözlerini kapasa da sesleri işitirdi.

Bütün odalar ne kadar karanlık olsa da çocuk karanlıktan istediği kadar çok katlar oluşturuyor; farklı koyuluklarla biçimler çiziyor; ne denli sessiz olsalar da biraz ötesindeki o iki kişiyi görüyordu.

Kadının kendini bırakışındaki boşalma ürkütücüydü. Etini, kemiğini, kanını, iliğini ayrıştırarak salıyor gibiydi erkeğe doğru.

Sabahları yatağın içinde oluşan çukur, o çukurdan tüten bir buhar tabakası var gibiydi.

Onların, o eski adamla annesinin, ilk başlarda yaptığını anlayamasa bile, tarçın gül karışımı sıcak koku odaya yayılınca annesinin iyiden soyunmuş olduğunu sezerdi yattığı yerden.

İlk sözcükleri tanıyıp söylediği, dünyayı, onun günlerini ve gecelerini yarı kapalı da olsa öğrendiğinden beri annesiyle aralarındaki oluşan kadının cinsiyetiyle karışıp ağırlaşan bu tarçın gül karışımı kokudan kimi zaman ürküyor ve bu kokuyu sevmiyordu.

Uyuduğu köşeden uzağa, kira odalarının en uç saydığı yerine iki minderi birleştirip bir döşek yapardı annesi, oğlunu üzerine yatırır, yazları daha ince, kışları daha kalın bir şeyleri başına kadar örterdi. Orada kıpırtısız, inceden terleyerek kalakalırdı çocuk. En uzağı sayılsa bile çocuğun kıvrılıp kaldığı o yerler, olsa olsa annesinin yatağına beş on adım açıklıktaydı.

Odada üçüncü biri varken uyanık olduğu anlaşılmasın diye, soluğunu daha aralıklı almayı öğrenmişti.

Belki de yaşı ne denli artsa yapısındaki zor gelişme böylesi bir silinme, belli olmama isteğinden doğuyordu. Neden sonra, o karmaşık gürültü gibi olmayan ama duyumsanan dalgalanmalar sona erip annesinin:

“Hı dur sen şimdi” gibi sözcüklerle konuşmaya girmesiyle o onulmaz ürkütücülüğün bittiğini sezip doğal soluklanmasına dönerdi.

Annesi yatakta doğrulur, odayı dikkatle dinlerdi.

“Uyudun mu, uyuyor musun?”

Kadının sesi değişmiş olurdu, sanki yapışkan bir şey vardı o seste. Annesi konuştuğunda daha da kıpırtısızlaşırdı. Kadın sezerdi uyanık olduğunu:

“Uyumuş, uyumuş” derdi yine de karanlığa.

Böyle gecelerin sabahında kimi zaman büyük bir öfkeyle oğlunu döverdi. Çocuğun ince bacaklarındaki çürük izleri silinene değin günlerce daha suskunlaşırlardı.

Çocuk dayağı niye hak etmiş olduğunu anlamaz, kadın da hiçbir bahane aramazdı onu döverken.

“Uyumuş, uyumuş. Bir sigara da bana ver. Bu meredi fabrikadayken içmezdim de.. Bu çocuğun biliyor musun, aklında bir tuhaflık var bana sorarsan” derdi kadın adama. “Neyse ki oğlan, hı, hiç olmazsa değil mi?”

“Ben de küçükken oğlandım” derdi adam. “Ne olmuş oğlansa?”

Annesinin güldüğünü işitirdi.

Bu konuşma sesini, bu gülme sesini bir yanlarında gizliyor olmalıydı kadın, tanınır gibi değildi. Uzlaşmaya yatkın, buyuran birine hemen “olabilir” diyebilecek bir sesti bu.

Çocuk gözlerini aralar, sigaraların kızıl pırıltısının odanın karanlığındaki gidiş gelişini izlerdi, sonra uyuyakalırdı.

Sabah uyandığında adam gitmiş olurdu.

Annesi yataktan yarı sarkmış, çok önemli bir iş yapıyormuşça bir teneke tablaya söndürülmüş sigara artıklarını kibrit çöpüyle ellerdi. Göğüslerinin ayrığındaki altın rengi çiller, kara saçlarının yarı örttüğü yüzü ve o garip dalgınlık, çocuğa annesini özletirdi hemen.

— Kalkabilir miyim? Uyandım, diye sorardı.

Annesi yine o uzak bakışlarını yöneltir, soruyu yanıtlamazdı bile.

Böyle sabahlarda annesi daha da uzak, acımasız davranırdı. Çünkü hep uzak bir yerlerde gibiydi çocuğuyla beraberken.

O gecelerin gündüzlerinde kadını belki daha da amansız yapan gözlerindeki ışıksızlıktı, oğlunun önüne sürdüğü ekmeği daha da hızlı itmesiydi, hemen hemen tek bir söz söylememesiydi. İşte bunların tümüne garip bir uslulukla alışmıştı çocuk.

Bu gece durum başkaydı.

Karanlığın içinde içeri ilk kez alınan bu adamla hiç tanışmamış olmasından ötürü düştüğü şaşkınlıktan, ne yapacağını bilemiyordu. Bir tek şey dolanıyordu kafasında, odalarına girmek; cama tırmanmak; tan atana değin orada beklemek; maltaeriğinin üstünü sarmış kıl bacaklı kızıl böcekleri görünceye değin beklemek; işte bunu yapmak istiyordu.

Başını kaldırdı, o eski tanışını gördü.

Yatağa girip çıkışı annesinin olduğundan çok ağırlaşmasına neden olan, içtikleri sigaralar gidişinin sabahı deşilen adam.

— İçerde kim var söyle?

Çocuk ilk ağızda söyleyeceğinin doğru olmayacağını sezdi, sustu.

— Bak ben biliyorum ama, dedi adam. İçerde biri var. Kim o?

Uzun kış günlerinin toplamı kadar zamanlar boyunca ona hiç değmemiş olan bu adamın yüzünü arandı, göremedi.

Adam çocuktan biraz daha uzak dursaydı görebilirdi, çünkü çevre arada bir aklanıyordu.

— Senin annen orospu, dedi adam. Daha çok para vereni buldu. Üstelik annen verem, işe de almazlar artık. Ama bak sen iyi bir çocuksun. İsteyince konuşamıyormuşsun, ha? Annen bana öyle anlatırdı. İsteyince konuşamıyor musun? Bu da annenin yüzündendir. Ben onu bu gece öldüreceğim.

Çocuk yanaklarına taşan, hızla boynuna inen gözyaşlarını fark etmedi bile.

Annesini sevdiğini düşündü.

Sevgiyle korkunun belkemiğini, dizlerini, göğsünün ince dayanıksız derisini alazladığını duydu.

Annesinin sevgisini duyumsamasıyla, yıllanmış iç kapanıklığı yırtılıyordu.

Adam cebinden bıçağını çıkardığında çocuk hızla kalktı.

Bu kez hem adamdan, hem annesiyle şimdi birlikte olandan, hem de annesinden korkmuştu.

Dar patikaya fırladı.

Ayaklarına kollarına batan, sürten şeyleri duymadan koşmaya başladı yukarı doğru.

Bıçağın pırıltısı önündeydi, silinmiyordu. Şimdi gökte sakin uzayan Samanyolu'ndan daha gözalıcıydı.

Onca çabayla koşmasına karşın hep aynı yerde gibiydi. Annesinin lavanta çiçeği serptiği toz çekmiş eski örtülerin önüne arasız serildiğini, ayaklarına dolandığını sanıyordu.

Birilerini bulmalıydı.

Annesinin önceki adamın dediği gibi bir kadın olması, öldürülmesine nedendi demek.

Ölmekse kötüydü. Ne bir yere gitmek, ne bir yerden dönmekti artık.

Öyle bir kadın olmak neydi?

Orospu olabilen bir anne.

Koşmasını böğrüne hızla saplanan acıdan ötürü kesti.

Ne yana gittiğini çıkaramıyordu.
Gerilip duran yüreğinin üstüne avuçlarıyla bastı. Burada ateşböcekleri yoktu.
Yıldızları kalın bir bulut örtmüştü.
İki sokak lambasının karşılıklı yandığı sapağa vardı.
Taş döşeli geniş köşede durdu, çöktü, titreyerek ağlamaya başladı. Çıplak ayaklarını gördü. Kendinin değilmiş gibi izliyordu. Birilerini bulmaya çıkmışken şimdi onu kimse görsün istemiyordu. O adam gibi sorabilirlerdi. “Sen kimsin? Annen kim? Odanızda kim var? Baban kim?”
Kentin giderek artan sessizliğinden çıkıyordu ki, bu saatlerde sokakta bulunan bir çocuğa büyükler durmadan sorular sorabilirlerdi.
Ya yine kimi zamanlardaki gibi istese bile konuşamazsa? Gerçekten de bazen konuşamıyor muydu?
“Annem orospudur” mu diyecekti? “Bu yüzden iki adamdan biri, eskisi onu bıçakla öldürecekmiş. Konuşabiliyorum işte. Annem o şeyden olmuş, ama ölmesin.”
Eğildi, ürperdi, kusmuğa benzer bir şeyler doldu ağzına, sendelemeye başladı. Midesi boş olduğundan yeşil ince salgılar kusuyordu.
Kusarken bacaklarının sıskalığına şaştı bu kez.
Bacaklarına şimdiye değin hiç eğilip bakmadığını düşündü.
Ağlama duygusunu yeniden depreştiren yoğun bir korku sardı içini.
Çevresine bakındı.
Sokak lambasının sarı ışığında, dibine çömdüğü taş duvardan inen yığınlarla hanımeli kaldırıma doğru uzanıyordu. Elini sürdü çiçeklere, burnunu çekti, kalktı, yürümeye başladı.
Kuru bir çeşmenin önünden geçerken içinde adamların dolaştığı bir ev gördü.
Kapısı açıktı. Durdu.
Adamlar eş giyimliydiler, bekçi değillerdi, ama.
O bekçiyi tanıyordu.
Bunların davranışları daha gösterişliydi, yakalarındaki işaretlerse daha parlak. Yanlarına koşup olan her şeyi anlatmayı istedi. Biraz daha yanaştı oraya. İçeriden taşarak karanlığı bölen ışığa yürüyüp bekledi.
Adamlardan biri pencereye yöneldi. Gözleri görünmüyordu.

Çocuk yenilenen korkusunu seçti, ışığın dışına kaçtı.

Uzaktan bir horoz sesi geldi.

Yardımlarını istemeyi düşündüğü adamların onu görebileceklerini sanarak önünde bayrak direği olan o yerden koşarak uzaklaşmaya başladı.

Bir yandan da, “Allahım, anneme bir şey olmasın! Allahım, anneme bir şey olmasın!” diye yakarıyordu. Bu sözleri ne kadar çok söylerse o kadar yararlı olacağına inanıyordu.

Kimi koşarak, kimi yürüyerek, bir yerlerden geçti. Yıldızlar gittikçe dağılıyor, hafifliyor, siliniyorlardı.

Odalarının olduğu evi uzaktan birden gördü, tanıdı.

Dizleri boşalırcasına açıldı, yine de koşmasını sürdürmeye çabaladı.

Giriş kapısına vardığında evi ayrıldığı andaki sessizliğinde buldu, dineldi, çevreyi ince ince kokladı.

İçindeki korkuya sanki alışıyor gibiydi, tırmandığı pencerede gündönüşünün renklerine katılıp beliren annesini gördüğünde içe dönük karmaşaya hiç benzemiyordu korku. Eski yapının yabanıl bahçesi gibiydi. Dibi görünmez bir oburlukla yutuyordu içini.

Çıplak ayaklarıyla kaydı odalarının kapısına bekledi, bekledi.

Yukarı katların birinden ilk kalkan işçilerin hazırlık belirtisi olan hela takunyasının sürükleniși, ardından da bir çiş edişin sesi vurdu aşağıya.

Kapıya dayandı, soluklarının yatışmasını istedi, öylece kaldı bir süre, yeniden ağladığını fark etti.

Kapının açılışını, annesinin kolundan tutuşunu zor seçti.

Kadın onu sarsarak yumuşacık aldı içeri.

Oda sigara kokusunu da alt eden, başka, hiç bilmediği bir kokuyla doluydu.

Odayı havasızlaştıran, çevreye yapışıp kalan tuzlu bir şeydi sanki koku.

Annesi onu sıkıca bastırdı kendine.

— Neredeydin? dedi. Bak konuş. Ben iyiyim. Kimse yok. Gittiler. Canım benim. Senin için çıkıp bakayım dedimse de, işte hemen toparlanamadım. Konuş haydi, bir şey yok, konuş...

Çocuk başını annesinin koltuk altına gömdü.

Hıçkırıklarla ağlamaya başladı.

— Aaa, dedi kadın. Ağlama, ağlama, yavaş. Gel benle, yatağa birlikte uzanalım. Bu gece sen de hiç uyumadın. Üşümüşsündür...

Birlikte uzandılar annesinin yatağına, koku daha yakındaydı.

Çocuk şimdiye değin olanların ve anlayabildiklerinin içinde en inanılmazını yaşadığını sezdi. Annesiyle ilk kez bunca yakındı. O ekşimsi, soluğunu engelleyen şey bile, çok kısa yazlar, karanlık uzun kışlar boyunca silinmeyen ve annesi demek olan o, tarçınlı ılık tütün kokusunu yok edemiyordu.

— Bize eski gelenin elinde bıçak vardı.

— Ya, vardı.

— Ben koştum, korktum, adamlar gördüm bekçiye benzeyen, bekçi olmayan. Onlara baktım, sorarlar diye korktum.

— Sakın ha! Söylemedin değil mi onlara? Polistirler. Her şey bitti bak. Kimse duymasın. O iki adam da korkuyorlardı. İşçidir onlar da, anlattım. Üçümüz için de iyi olmaz, dedim. Bırakıp gittiler. Söylemedin değil mi bir şey polislere? Karakolu nasıl buldun? Uzaktır buraya. Ah, ya kaybolsaydın ah!

— Söylemedim. Kimseyi görmedim. Kaybolmadım, korktum.

— Korkma. Bak sabah oluyor. Her şey geçti.

Üstteki camın ağarışını izledi çocuk.

Güne başlarken yiyecek bir şey olsa sevinecekti.

Karnı çok acıkmıştı.

Annesinin benzersiz yakınlığını yitiririm kaygısıyla açlığını söyleyemedi, hemen unuttu.

Odanın alacasında kadının kalın telli kara saçlarıyla örtülü yüzünü görmeye davrandı. Pırıltılı bir kaynaşma aldı bağrını. Annesini böylesine genç hiç görmemişti. Kadının yüzündeki o arınmışlıkta acıklı bir şaşkınlık duruyordu.

— Anne, dedi.

Kadın gövdesini yanlamasına verip doğrulttu kendini.

Sakındığı kolu yarı alaca aklıkta belirdi. Pıhtılaşmaya yüz tutmuş bir kan dirseğine doğru akıyordu. Omuz kemiği yarık bir etin arasından çıkmıştı, kan orada daha parlak ve gevşekti. Çocuk yutkundu annesinin gözlerini aradı. Kadının gözleri çakıntılı, hattâ mutlu gibiydi.

— Sus, dedi kadın. Gördüğünden korkma, sus artık. Kötü değil, geçecek. Bu odadan çıkmalıyız. İkisinden biri dönebilir, hiç belli olmaz. Yarın öğlende çıkıp seninle birlikte bir yer ararız. Omzum geçecek. Sen hiç ağlamazdın. Şu koltuğu da taşıtacağım ne olursa olsun. Yarama da bakma, bakma dedim.

Çocuk camı aradı.

Maltaeriğinin, yumru dutların, yılan yataklarının cılız karmaşık pelteleşmiş otların, ısırganların, ince lağım yollarının yitip gittiği duvar yıkıntısını düşündü.

Buradan başka yere gideceklerdi.

Oradan da başka yerlere.

Burayı artık hiçbiriyle asla karıştırmayacaktı.

Bundan sonra gidecekleri her yer ayrı ayrı belleğine geçecekti.

Kadına daha yanaştı.

Burnunu sanki kan kokusunun sıcaklığına dayadı.

Gözyaşları ıpıltıyla yanağıyla annesinin bedeni arasına doluyor, bir yere birikiyor gibiydi.

— Sana bir masal anlatayım, dedi kadın. Daha rahat uyursun, eğer unutmadımsa.

Çocuk şaşırdı. “Masal” diye düşündü.

— Bir varmış, bir yokmuş, çok eskiden bir padişahın dünyalar güzeli bir oğlu varmış. Bu şehzade tıpkı sana benziyormuş. Akıllıymış, usluymuş. Ütelik senin gibi çok güzel konuşuyormuş. Sen çok güzel konuşabilirsin, işitiyor musun beni? Evet, çok güzel konuşabilirsin... Günlerden birgün bu tatlı dilli şehzadenin..

Çocuk patikada koşarken her yanına dolandığını sandığı o karmaşayı yeniden üstüne abanırmışçasına duyup eliyle boşlukta bir şeyleri itti.

— Ne var? dedi kadın. Dinlemiyor musun yoksa, ne var?

Çocuk çekingenlikle:

— Masal istemiyorum anneciğim, dedi. Anlatma. Uykum var. Seninle uyuyacağım, hı değil mi?

Kadın onun saçlarını okşadı.

Çocuk köşelere kıvrılıp yattığı zamanlardan edindiği uyuyor gibi durmaya geçti, başını yumuşacık kaydırıp cama dikti gözlerini.

Camdaki ağarmaya bir tutam pembelik karıştı.

Ardından uzaktan uzağa patlayıp yaklaşan gök gürlemesi açıldı.

Yağmurun olgun vuruşları başladığında maltaeriğinin kurumuş yapraklarına değen su tanelerinin nasıl yutulacağını görmeyi istedi çocuk. Yine de kıpırtısızdı.

Kadın kolunu uyuduğuna inandığı çocuğun başı altından sevecenlikle çekti. Kımıl kımıl kanaması süren yaralı omzuna dokundu, ürperdi.

Çocuk annesini öpmek isteğiyle sarsıldı.

Çekindi.

Uyuyor duruşunu bozmadı.

Kadının soluğu iyice yaklaştı, yanağını oğlunun yanağına değdirdi. Eski yorganı çocuğunun üstüne yeniden gereksiz okşar gibi sıkıladı.

Yağmur öylesine gürleşmişti ki camı silme kaplıyordu.

Kadın odanın sessizliğine doğru anca duyulur yükseklikte:

— Yaz yağmuru bu, dedi.

Öykülerin Yer Aldığı Kitaplar[1]

Parasız Yatılı (1. basım: 1971, Bilgi)
Parasız Yatılı • Yaz Geldi

Kuşatma (1. basım: 1972, Bilgi)
Redife'ye Güzelleme

Benim Sinemalarım (1. basım: 1973, Bilgi)
Seyyid

Gecenin Öteki Yüzü (1. basım: 1982, Adam)
Çocuk

1 Yazarın bütün yapıtları 1995'ten bu yana YKY'dedir.

Füruzan İlk kitabı *Parasız Yatılı*'yla 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. İlk kitaplarında kötü yola düşmüş kadın ve kızların, çöken burjuva ailelerinin, yoksulluk ve yalnızlıkla boğuşan kadın ve çocukların, yeni ortamlarda bunalan ve yurt özlemi çeken göçmenlerin dramlarına sevecenlikle yaklaştı. Kişileri derinlemesine inceledi ve anlatımını ayrıntılarla besledi. 12 Mart dönemini anlattığı ilk romanı *Kırk Yedi'liler* ile 1975 Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü kazandı. Daha sonra bir sanatçılar programıyla (D.A.A.D.) 1975'te Batı Berlin'e çağrıldı ve orada bir yıl kalarak işçilerle ve sanatçılarla röportajlar yaptı. Öyküleri Fransızca, İspanyolca, Farsça, İtalyanca, Japonca, İngilizce, Rusça, Bulgarca, Boşnakça gibi birçok dile çevrildi. Öykülerinden yapılan bir toplam, A. Saraçgil tarafından İtalyancaya çevrildi ve 1991'de Napoli'de basıldı. *Kırk Yedi'liler* romanı 1986'da S. Pirvanova çevirisiyle Bulgaristan'da basıldı. "Sevda Dolu Bir Yaz", "Nehir", "İskele Parklarında" öyküleri Damian Craft'ın İngilizce çevirisiyle 2001'de Londra'da yayımlandı. Halen toplu öyküleri İspanyolcaya Gül Işık tarafından çevrilmektedir. *Dokuz Çağdaş Türk Öykücüsü* (1982, Volk und Welt Verlag) adlı antolojisini ve *Die Kinder der Türkei* (1979, Kinderbuch Verlag) adlı çocuk kitabını ise Doğu Berlin'de konuk kaldığı dönemde hazırladı. 2007'de Dil Derneği'nin düzenlediği Dil Bayramı'nda ve Antalya Öykü Günleri'nde, 2008'de 7. İzmir Öykü Günleri'nde onur ödülleri aldı. 2008 İstanbul Kitap Fuarı'nın "Onur Yazarı" seçildi.

1988-1990 yıllarında çektiği *Benim Sinemalarım* filmi 1990'da Cannes Film Festivali'nin "Eleştirmenlerin 7 Günü" ve "Altın Kamera" dallarından çağrı alarak 158 film arasından seçilen 8 filmden biri olarak gösterime girdi. 1991'de Uluslararası İran Fecr Film Festivali'nde, Uluslararası Jüri'den "En İyi İlk Film Jüri Özel Ödülü"nü kazandı. 1991'de Tokyo Uluslararası Film Festivali'nde seçilen "En İyi On Asya Filmi" arasında yer aldı. 1994'te, Bosna-Hersek, Yunanistan ve Bulgaristan gezilerini *Balkan Yolcusu* adlı kitabında topladı. Oyunlaştırdığı *Sevda Dolu Bir Yaz*, Ankara Devlet Tiyatroları'nda yaklaşık 200 kez sahnelendi (2000-2005).

Yapıtları:

Öykü: *Parasız Yatılı* (1971), *Kuşatma* (1972), *Benim Sinemalarım* (1973), *Gül Mevsimidir* (uzun öykü, 1973), *Gecenin Öteki Yüzü* (1982), *Sevda Dolu Bir Yaz* (1999). **Roman:** *Kırk Yedi'liler* (1974), *Berlin'in Nar Çiçeği* (1988). **Röportaj:** *Yeni Konuklar* (1977). **Gezi:** *Evsahipleri* (1981), *Balkan Yolcusu* (1994). **Oyun:** *Redife'ye Güzelleme* (1981), *Kış Gelmeden* (1997). **Çocuk Kitabı:** *Die Kinder der Türkei* (1979, Türkiye Çocukları). **Şiir:** *Lodoslar Kenti* (1991). **Yaşantı:** *Füruzan Diye Bir Öykü* (Hazırlayan: Faruk Şüyün, 2008).

Füruzan 'ın
YKY 'deki kitapları:

Lodoslar Kenti *(1995)*

Parasız Yatılı *(1996)*

Kuşatma *(1996)*

Benim Sinemalarım *(1996)*

Gül Mevsimidir *(1996)*

Gecenin Öteki Yüzü *(1996)*

Kırk Yedi'liler *(1996)*

Berlin'in Nar Çiçeği *(1996)*

Balkan Yolcusu *(1996)*

Redife'ye Güzelleme *(1997)*

Evsahipleri *(1998)*

Yeni Konuklar *(1998)*

Sevda Dolu Bir Yaz *(1999)*

Toplu Öyküler (*Delta, 2003*)
Toplu Öyküler - Toplu Romanlar (*Delta, 2009*)

Füruzan Diye Bir Öykü (*Yaşantı, 2009*)

Doğan Kardeş:

Yaz Geldi - Seçme Öyküler *(2009)*